

סיכום הלכות שבת

© אדמיאל קוסמן

עמוד 1

סי' ש"א: באיזה כלים מותר לצאת בשבת ואיזה מהם אסורים

1. א. אין לרוץ בשבת, שכן נאמר: "וכיבדתו מעשות דרכיך" ודרשו חז"ל: שלא יהיה הילוכך בחול כהילוכך בשבת.
ב. גם בחול יזהר שלא יפסע פסיעה גסה שכן כתוב שזו נוטלת אחד מת"ק ממאור עיניו, אלא בשבשבת יש בזה גם – כן איסור.
ג. לדבר מצוה מותר לרוץ כגון לביהכנ"ס וכיוצ"ב.
ד. אסור לקפוץ, וכן אסור לפסוע בפסיעה גסה שאומדנה הוא (באדם בינוני שפסיעתו אמה) יותר מאמה אחת. ובאדם גדול כפי שיעור פסיעה שלו [ואם אנוס עיין דין ג'].
2. א. בחורים שמתענגים מהריצה – מותרת להם.
ב. וכן כל אדם מותר לו לרוץ לראות דבר שמתענג עליו.
ג. וכן מותר לטייל. אמנם אם כוונתו לטייל לצורך התעמלות הגוף (לרפואתו) מקצת הפוסקים אסרו, אבל דעת הרוב להתיר כיוון שלא מוכחא מילתא שהוא עושה בזה רפואתו, אבל לכו"ע לרוץ לצורך התעמלות הגוף אסור משום איסור שחיקת סממנים שגזרו חז"ל.
ד. אם רץ כדי שיהיה תאב לאכול = יש להסתפק [ועיי' "שער הציון" אות ט'].
3. א. אם הגיע בדרכו לאמת מים יכול לדלג או לקפוץ (= היינו ששתי רגליו באוויר יחדיו) מעליה וזה מוטב מאשר שיקיפנה.
ב. להיכנס בתוך מי האמה אסור (אלא"כ בתנאים של דין ד' ודין ו') משום שיש בזה חשש סחיטה.
4. א. אם היה הולך לדבר מצווה כגון להקביל פני רבו או פני אביו או פני אדם גדול ממנו בחכמה = יכול לעבור בתוך אמת –

עמוד 2

- המים אבל יעשה שינוי כגון שיתחוב ידיו בכיסי מכנסיו כדי שיזכור ולא יבוא לידי סחיטה.
- ב. לרב אסור לעבור להקביל פני תלמידו. וישנם שכתבו שאסור לו אפילו אם הוא צריך לתלמידו זה בגלל חריפותו או בגלל שיודע שמועות מגדולים אחרים, אבל הט"ז התיר בזה כיוון שיוצא שאותו תלמיד גדול מרבו באילו דברים אם הוא צריך לו. ואם הרב מסתפק במשהו ורוצה לשאול את תלמידו נוטה בזה דעת המ"ב להסכים עם דעת הט"ז להקל.
- ג. לאישה מותר ג"כ לעבור כנ"ל כדי להקביל פני אביה אלא"כ יש לזה בעל שאז היא פטורה ["שער הציון" אות י"ב]

ד. אם יש לו אפשרות לעבור בדרך מקיפה את אמת – המים והולך להקביל פני רבו כנ"ל יש שרצו לומר שעדיף לעבור במים כיוון שממהר לדבר מצווה, אבל האחרונים פסקו שְׁקִיף.

ה. אם הוא נוֹעַל סְנָדִים לא יעבור במים בכל מקרה כיוון שיש חשש שיפלו לו [מדובר בסוג סנדלים כזה, כמובן, שאינן קשורות יפה] ואז יבוא להרימם מהמים ויבוא לידי סְחִיטָה. אבל במנעלים יכול לעבור.

5. למי שהולך לדבר מצווה התירו גם לעבור במים בְּתַזְרֵתוֹ כדי שלא יוכשל לעתיד, כי אם לא היו מתירים לו היה נמנע בעתיד מללכת לדבר מצווה.

6. א. אם הולך לשמור פירותיו התירו לו לעבור במים בהליכתו (י"א משום שיש בזה ג"כ קצת מצוה וי"א משום שבעניין הפסד ממון לא גזרו משום סחיטה).
ב. אבל בחזרתו לא התירו לו י"א משום שכאן אין חשש

עמוד 3

שימנע מללכת לשמור פירותיו בעתיד כמו בדבר מצווה כי אדם בהול על ממונו, והט"ז אומר שהסיבה משום שלא אכפת לנו באמת אם ימנע בעתיד מללכת ולא יחוס על ממונו.
ג. וגם בהליכתו יזכור לעשות שינוי כגון שיתחוב ידיו בכיסי מכנסיו שלא יבוא לידי סחיטה (כמש"כ בסעיף 4 סימן א').

7. א. הקדמה קצרה לעניין דיני הוצאה בשבת בסי' זה ובסי' ש"ג, מהבה"ל: דבר שאינו לא תכשיט ולא מלבוש נקרא מְשׁוּי ואסור מן התורה בהוצאה, ובמידה חייב כרת ובשוגג חייב חטאת, זאת אם הייתה ההוצאה כדרכה ביום חול, אבל אם הוציאה בשינוי נקראת "הוצאה – כלאחר – יד" ופטור, אבל אסור מדרבנן.
דבר שהוא תכשיט או מלבוש התירה התורה בשבת הוֹצֵאתוֹ אבל חכמים אסרו בכמה עניינים:

(I) משום דלמא שלפא ומחוי ואתי לאתויינהו ד' אמות ברה"ר = חששו שהאישה תראה את התכשיט ותשלוף אותו ממקומו וכך תלך עימו ד"א ברה"ר.

(II) יש דברים שאסרו משום החשש שהוא כפוי ובשבת עלול ליפול מנושאו ואז יבוא לטלטלו ד"א ברה"ר.

(III) ויש שאסרו משום חשש שכשיראוהו האנשים ילעגו לו ואז יבוא להסירו ולטלטלו ד"א ברה"ר.

(IV) ויש שאסרו משום מראית עין

(V) ויש דברים שאסרו לאישה משום שחוֹצְצִים בטבילה וחיישין שתצטרך לטבול טבילה של מצוה בשבת ואז תטלטל אתה ד"א את התכשיטים שהוסרו. עוד יש להוסיף שכל בד שלא נחשב למלבוש כגון בד ששמים על הראש להגן מפני הגשם נחשב מְשׁוּי ואסור אבל

עמוד 4

אם הוא נחשב למלבוש כגון צעיף אפילו אם מגן מפני הגשם = מותר ועוד יש להוסיף שכל דבר שאפילו חָשִׁיב תכשיט – אם נושאו בידיים וְלֹא תוֹלְהוּ עליו כְּדֶרֶךְ לְבִישָׁתוֹ – חייב על הוצאתו.

ב. כל מי שיוצא בדבר שאינו תכשיט ואינו דרך מלבוש, וגם לא הוציא דבר זה בשינוי = חייב.

ג. מה שאמרנו חייב: אם עשה במזיד חייב כרת ובשוגג חייב חטאת. ושוגג היינו ששכח שזו שבת או שלא ידע שמלאכה זו אסורה, אבל אם שכח משהו בכיס והוציאו בשוגג לרה"ר – אינו חייב חטאת כיוון שרק מלאכת מחשבת אסרה תורה היינו: בכוונה אבל אם לא הוציאו בכוונה פטור.

ד. תכשיט שהוא כפוי ויש חשש שייפול ברה"ר אסור לצאת בו משום החשש שמא כשיפול יבוא לידי שישא אותו ד"א ברה"ר.

ה. אבל אם יצא בו בדיעבד פטור.

כל אלו הדינים (ב – ה) במקומות שאין עירוב!!!

ו. אישה לא תצא בתכשיטים שיש חשש שתסירם כדי להראותם שאז חיישינן שתלך איתם ד"א ברה"ר (ולעניין אם איסור זה חל גם בחצר או בבית ע"י סי' ש"ג סעיף י"ח).

ז. אסור לאיש לצאת לא בסיף אפילו אם הוא חגור בחגורתו משום שזו דרך הוצאתו בחול וכן בקשת ובמגן (= תריס) וכן לא יצא באָלָה ולא ברומח ובכל כלי שאינו תכשיט ואם יצא בהם חייב חטאת.

ח. וישנם כלים שיש לכאורה היתר לצאת בהם שהם כדרך מלבוש כגון שריון וקסדה ומגיפים (= שהם מגפי קרב מגינים) אבל גם הם נאסרו משום מראית – עין שיחשדוהו הרואים שיוצא להילחם בשבת, ומה שנאסר משום מראית – עין אפילו בחדרי –

עמוד 5

חדרים אסור.

ט. וכן לא יצא אדם בתפילין שלבשם כדרך מלבוש [ז"א שלא לשם מצווה כי לשם מצווה אסור בשבת (כמש"כ בסי' ל"א) אפילו בחדרו] משום שצריך להסירם כשנכנס לבית – הכיסא ועלול ללכת איתם ד"א ברה"ר.

י. לא יצא אדם קטן בנעלים גדולות לרה"ר שמא תפול לו נעל ויבוא לידי כך שירימה בידיו ד"א ברה"ר, אבל בחלוק גדול מותר לו לצאת.

י"א. לא יצא אדם בנעל אחת בלבד לרה"ר שמא יבואו לצחוק לו.

8. א. אסור לאדם, בין איש בין אישה, לצאת במחט התחובה לו בבגדו, בין במחט נקובה [=

היינו שמשמשת לתפירה ככלי החייט] ובין בשאינה נקובה [= היינו למשל לחצוץ בו שיניו] מכיוון שאם יוצא כך, ודאי אין זה תכשיט לכן חייב.

ב. י"א שנקובה חמור יותר וחייב עליה משום שזו דרך הוצאתה לפעמים כמו אצל החייטים, אבל בשאינה נקובה הוי שינוי כי אין זו דרך הוצאתה ופטור א"כ אָסור וי"א להיפך שבנקובה אין דרכו לצאת בבגדו שיחשבו שהוא חייט וגנאי הוא לו אבל שלא בנקובה דרכו בכך כגון שמשתמש בזה לעיתים לחצוץ שינוי.

אבל במ"א מסיק שהכול תלוי במקום אם דרכו לצאת כך בחול ולא הוי תכשיט חייב ואם לא פטור, והוסיף שם ג"כ

עמוד 6

שאם רוב העולם אין דרכם להוציא בדרך מסוימת אפילו אם אנשי מקום מסוים מוציאים כך פטור (משום שבטלה דעת אותו מקום בפני הרוב) אבל אסור.

9. א. לא יצא אדם בטבעת שאין עליה חותם אפילו אם היא על אצבעו כדרך תכשיט (כיוון שלפעמים אישה מבקשת מבעלה שיביא את הטבעת לתיקון והוא נושאה באצבעו וא"כ הוי דרך משוי). וכ"ש כאשר נושא את הטבעת בידו שהוי משוי ואסור, כל זה לגבר שלגביו טבעת שאין עליה חותם אסורה משום משוי כי אינה תכשיט לגביו, אבל לאישה שהוי תכשיט אסור משום שרבנן גזרו שמא תבוא לשלפה ברחוב להראותה לחברותיה ותשאה אותה ד"א ברה"ר.

ב. ובטבעת שיש עליה חותם שהוי תכשיט של גבר שחותם בה בחול (כך היה נוהג בזמנם) לכן לשיטת רש"י פטור אם יצא בזה אבל אסור וגזרינן דלמא שליף ומחוי ואתיי ד"א ברה"ר (= שישלוף להראות לחבריו ברה"ר), אבל הרמב"ם ור"ת סוברים שבאיש לא חוששים לדבר זה כמו באישה ומותר, ולדינא בימינו הביא הרע"א שאין למחות באיש שנושא טבעת כזו אבל ראוי להימנע מזה.

ג. אבל לכו"ע תכשיט שמשמש גם גבר וגם אישה אסור גם לאיש לצאת בו משום שלא פלוג רבנן בגזירתם.

10. א. טבעת שהקבועה בה אבן אבל לא כתוב עליה אותיות, או שכתובות שם אותיות אבל אין אבן קבועה בו, כמו שבחותמת, נקראת לענייננו טבעת שאין עליה חותם.
ב. אבל אם חקוקים באבן אותיות נקראת טבעת – שיש – עליה –

עמוד 7

חותם. וכן אם האותיות בולטות מהטבעת בכדי לחתום בתוך שעוה.
ג. טבעת שיש עליה צורה – אם היא צורת אדם עיין ביו"ד סי' קמ"א ס"ה. בכל אופן לעניין שבת צורות חשיבי כאותיות ואם ישנן על אבן הטבעת, הטבעת נחשבת כטבעת שיש לה חותם.

11. א. מפתחות נאות מכסף, שיש להם צורת תכשיט, אסור לצאת בהם (אפילו לפי אלו שחולקים על הרמב"ם וסיעתו וס"ל שמותר לגבר לצאת בתכשיט שלא חוששים שישלפו ויראה לחבריו) משום מראית – עין שהרואה יאמר שמוציאים אותו לצורך שימוש, ואפילו אם תולהו על צוארו כמחרוזת, כי ברור שאם נושאו בידו אסור לצאת בוץ ויש מתירים בזה, ובאשכנזי נהגו כהמתירים.

ב. אם המפתח לא עשוי מכסף אלא מחומר שעושים כל המפתחות כגון ברזל ונחושת כיוון שעיקרו לשימוש המפתח אסור לצאת בו אסור לכו"ע.

ג. ואם המפתח מחובר לעצם החגורה (ולא תלוי עליה או קשור אליה) נהגו להתיר שאז המפתח בטל לגבי החגורה.

ד. שעון שקשור בחוט לחגורה אסור לכו"ע כי איננו תכשיט כיוון שאינו דרך מלבוש. ויש לו חשיבות ואינו בטל לגבי החגורה. ואפילו אם החוט הקושר מזהב בכ"א השעון חשוב ואינו בטל אליו.

ה. במשקפים עצמם אסור לצאת שמא יפלו ויבוא לשאתם ד"א ברה"ר.

ו. ובתי – המשקפיים שעשויים ליופי מכסף בידו ודאי שאסור לשאתם, אבל גם בתור קישוט שתלוי על צוארו אסור כיוון שתשמישם העיקרי אינו בטל = לשאת את המשקפיים¹ (ואינם קישוט).

¹ וכ"ז מדובר כשנושא באמת בתוך הבתי – עינים = משקפים את המשקפים עצמם.

ז. וכן הרוצה לצאת בנדן של כסף ולומר שהסכין יהיה בטל

עמוד 8

לגבי הנדן ויהיה מותר לשאתם – טועה שהנדן בטל לגבי הסכין שהוא עיקר.

12. א. בזמנם הייתה דרך החייטים ובעלי האומנות להכריז על אומנותם בזה שיצאו בכלי

האומנות כשהוא תחוב בבגדם במקום בולט. ואסור לצאת כך בשבת.

ב. מה שכתבנו בסעיף – 8 שאסור לצאת במחט התחובה לו בבגדו לכו"ע ולא דווקא לאומן שם מדובר שתחובה המחט בבגדו במקום שדרך האנשים לתחוב שם מחט ולצאת בה לפרקים (ולאו דווקא בעל אומנות זו) ולכן אם יצא שם חייב, אבל פה אם יצא – אפילו האומן בדיעבד פטור – כיוון שאין דרך הוצאת המחט בכך, ואפילו האומן המוציאה כך אין דרך הוצאתה בכך אלא רק כשרוצה להכריז על אומנותו.

ג. כמובן כשמדובר בחייט ומחט שהיא כלי אומנותו כמו – כן מדובר על כל אומן אחר וכלי אומנותו שלו: נגר בקיסם שבאוזנו, סוכך במשיכה שבצוארו וכדו'.

13. א. זה שעשה לעצמו מין קגן למנוע את טינוף בשרו, והמגן אינו בצורת מלבוש היינו כמין תחתונים שלנו – אלא שהוא עשוי כעין חתיכת בד מקדימה שמחוברת מאחורה ברצועות.

אסור לצאת בו בשבת כיוון שדרכו לצאת בו פחול.

ב. וכן הדין בקושר מטפחת על מצנפתו או כובעו כדי שיוכל לנגב בה את עיניו הדומעות – אסור לצאת בשבת כי אינו דרך מלבוש.

ג. וכן אישה נידה שרוצה למנוע את טינוף בשרה מדם הנידה צריכה שיהיה המלבוש המגן על בשרה בצורת תחתון

עמוד 9

(= בלשון המחבר: שיהיה סינר עשוי כעין מלבוש) שכן אחרת אסורה לצאת בבגד המגן בשבת אלא"כ היא קושרת מגן (אפילו לא מלבוש) בגלל הסיבה שיכאב לה אם יזב הדם ויתקרב על בשרה ותצטער – מותר בשבת כיוון שהוא מגן עליה מצערה אם – כן חשיב כמו מלבוש שמגן עליה (= אפילו שמשמש גם להציל מטינוף).

14. א. דבר שהוא דרך מלבוש אפילו אם לובשו כדי למנוע טינוף – מותר כגון כובע לראשו שמגן מפני הגשם, ואפילו אם הכובע הוא משק שלעולם לא היה לובשו אם לא כדי שיגן מפני הטינוף של הגשם – מותר כיוון שחשיב דרך מלבוש או כגון שלובש כובע על כובעו ג"כ מותר מאותה סיבה.

ב. אישה שרוצה להגן על עצמה מפני טינוף הגשמים ע"י שלוקחת אריג ומצילה על ראשה – אסור בשבת כי אין זה דרך מלבוש אלא"כ היא מצטערת מהגשמים ואז חשיבא כמלבוש (כמש"כ בסעיף 13 דין ג'), אבל צריך שתקשור את האריג על ראשה היטב.

ואם היא מתעטפת באותו אריג גם קצת מגופה בין – כה – וכה הוי דרך מלבוש ובודאי מותר (= כמו צעיף).

ג. לפי זה אסור לאדם לחבר לכובעו מצחייה (= פאטשיילא?).

15. קיטע שעשו לו פרוטזה ואינה מועילה לו להליכה ולהשעין עליה כמו מקלו שהולך בו, אלא התועלת בה רק שלא יראה חסר – רגל, אסור לו לצאת בה בשבת כיוון שחיישינן דלמא משתליף מרגלו ואתו לאתויי ד"א ברה"ר.

16. א. קיטע שאינו הולך כלל על שוקיו אלא על סמוכות של עור או עץ (היינו

עמוד 10

כעין פרוטוזות) לרגליו (ועוד סימן לזה מוסיף השו"ע: שכשנעקר ממקומו נסמך על ידיו ועל שוקיו ונדחף לפניו = לקום) אינו יוצא בסמוכות אלא בשבת משום שאותן סמוכות שלהם היו נופלות לעיתים² ואתיי לטלטלם ד"א ברה"ר.

ב. אבל אם הכינו לקיטע כמין ספסל שיוכל להיאחז בו בהליכתו לפניו – מותר לצאת בזה כי לא שייך בזה שאתי לטלטלו ד"א. וגם בימינו ישנן ספסלי – תמיכה ממין זה.

ג. אדם שקיטע בשתי רגליו אבל מהלך על שוקיו ועושה להם רק סמוכות של עץ או עור לתמיכה כדי שלא יכאבו לו שוקיו יוצא בהם בשבת ולא שייך כאן דלמא משתלפי.

ד. מנעלים של עץ שהרגל נכנסת בהם כמו נעלים הולנדיות כתב הרמ"א שיוצאים בהם בשבת ולא חיישינן שאתי לאשתלופי, אע"פ שהגר"א כתב שמנעלים של עץ לבד בלא עבודת עור לא נחשבים מנעל אף לעניין שבת.

ה. נעלי בית שנשלפות בקלות בלי להתיר קשר מותר לצאת בהם ולא חיישינן שיטלטלם ד"א ברה"ר משום שאין דרך ללכת שם יחף (ט"ז) אבל יש מחמירים בזה ובמקום רפ"ש כתב הרמ"ב שאין להקל בזה, אבל אם שכח ויצא כבר בהם לא יסירם, כמובן, וכן בכל אלו שחיישינן בהם שאתו לאתויי.

ו. כתב הכלבו שלא ילך אדם יחף בשבת. ובד"מ כתב שאפילו במקום שדרכם ללכת יחף ביום חול, בשבת ינעל נעליים כדי שיזכור שזו שבת. ובב"ח הוסיף טעם כדי שיתענג שזה עניין של עונג שבת.

עמוד 11

17. א. חיגר (היינו צולע) שאינו יכול ללכת כלל בלא מקל יוצא בו בשבת כי לא יפול לו המקל מידו כיוון שאינו נסמך על רגליו אלא בהליכתו נזקק כל הזמן למקל (אפילו לא קשור בו) ב. אבל חיגר שיכול להלך גם בלא המקל ורק נעזר בו לעיתים או זקן שבביתו הולך בלי מקל ובחוץ להקל עליו יוצא במקל או חולה וחלש שנזקק לעזרת מקל אבל יכול להלך גם בלעדיו, כולם אסורים לצאת במקל (א"כ יש עירוב שאז מותר אפילו במקל של תפארת היינו של אנשים מכובדים אבל ללא כל צורך כלל אפילו במקום שיש עירוב אסור שאיכא זילותא דשבת).

ג. אם אדם הולך במקום שיש בוץ וכד' וחושש שיחליק ונעזר בהליכתו במקל מותר לצאת במקל – לפי דעת הט"ז – משום שדומה לחיגר שבמקרה א' (כמובן אם הולך במקום שכל הזמן עלול להחליק כגון בעיר מושלגת) וא"כ מפקפק, ומתיר רק במקום שיש עירוב.

18. סומא אינו יוצא במקלו כשאין עירוב כיוון שיכול לילך גם בלעדיו ואינו נוטלו אלא ליישר פסיעותיו.

19. אָסיר – שבזמנם היו נוהגים לתת פְּבֵלִים על רגליו – מותר לצאת בהם כיוון שהם לו כדרך מלבוש שנושא אותם בדרך הליכתו, וגם אין חוששים שיפלו ממנו כיוון שודאי מחוברים היטב.

20. א. אסור לצאת באנקטמין שהוא מין משחק ליצנות של דמות חמור שנראה כאילו רוכב עליו ולמעשה גוררו ברגליו. כיוון שאין זה דרך מלבוש.

² כי נשען גם על רגליו, ולא כמו החיגר שבסעיף 17, א'

ב. ומאותה סיבה אין יוצאים בקשרים שהם מוטות שיש בהם מושב לכף הרגל לתוחבה וללכת על הכלנסאות הללו למשל בתוך טיט או בוץ.

עמוד 12

ג. מאותה סיבה אין יוצאים במסכות שעל הפנים.
ד. אבל אם יצא בכל אלו (או בקב של קיטע ג"כ) פטור מפני שלא הוציא כדרך המוציאים.
21. א. אין יוצאים בתיבה או קופה או מחצלת שלכל אלו הדברים אין כלל שם מלבוש אצל כל האנשים.

ב. אבל יוצאים בבגדים גסים (אע"פ שעשויים משך ורק רועים הולכים בהם, מכיוון שהותרו לאנשים מסוימים שהוי דרך מלבוש הותרו לכו"ע).

ג. במ"ב מסתפק על – פי פירוש אחר לומר שאפילו שק סתם מותר לצאת בו כיוון שיש שפרשו כך את המושג "שק" שבמשנה ולא פירשו שהכוונה לבגד גס אלא לשק כפשוטו ואף שהמ"ב מעיד שבזמנו נהגו הרועים ללבוש עליהם שק ממש.

22. א. מותר לצאת בדברים ששמים על הפצע כדי לרפאו כגון?: תחבושת, רטייה, אספלנית, פלסטר וכד' לפי שמשום שהם מרפאים נחשבים כמו תכשיט. ומדובר שנתנם לפני שבת.
ב. אם נפלו מעל הפצע בתוך השבת אסור להחזירם שהוי כמו נתינת תחבושת על הפצע בשבת שאסרו חכמים משום פְּפוּאָה בשבת (כמו שיבואר אי"ה בסי' שכ"ח).

ג. אבל אם רוצה לכוון על הרטייה או האספלנית חוטים לחזק האספלנית אסור לצאת בהם אם הם חוטים חזקים שחשובים לו משום שהחוטים אינם קשורים לרפואה ואינם מרפאים והוי מְשׁוּי, אלא"כ אותם חוטים הם סמרטוטים שדרכו להשליכם לאחר מכן מותר לצאת בהם משום שבטלים לגבי האספלנית והרטייה. וב"ביאור הגר"א" הסביר

עמוד 13

כתום - בית צורי

צהובים - חבם ז"ל

שדעת הרמב"ם שאין איסור על חוט אם הוא על המכה ממש שאע"פ שאינו מרפא בכל – אופן הוא מגן מִפְּנֵי סְרִיטָה.

23. א. בזמנם היו נוהגים לתפור לקצות הבגד פְּעֻמוֹנִים לקישוט (= זגים) וכאשר הם תפורים מותר לצאת בהם כיוון שאין חשש שיפלו וגם אין חשש שאם הם עשויים מזהב ויצחקו עליו שהוי יהורא יבוא להסירם, אבל אם אינם מחוברים בתפירה אלא בקשירה וכד' אסור לצאת בהם שמא יסירם, ועוד כתבו שאפילו קטנים (שאינם עשירים) אסורים לצאת בפעמונים מפוארים שמא יצחקו עליהם ואביהם יבוא להסיר זאת מבגדם.

ב. אבל חכמים גזרו מחובר אטו שאינו מחובר ולכן אם חיבר שם דבר שאין דרכו להיות מחובר שם אסרו חכמים לצאת בו ויש אף שמזכירים בראשונים אפשרות שיתחייב על זה חטאת כיוון שאינו בטל לגבי הבגד (מרדכי).

ג. בזמנם שגזרה המלכות שיהודי יצא בתג זיהוי תפור לבגדו היה מותר לצאת בהם אפילו אינו תפור רק מחובר קצת משום שנחשב כחלק מהמלבוש ולא חיישינן שיתבייש כיוון שאימת המלכות עליו וגם אם יפול לא חוששים שיגררם ד"א ברה"ר כיון שאינם חשובים כמו זגים בדין א'.

ד. מטפחת שבזמנם היה דרכם לתפרה לבגד אם תפרה בטל הוא לגבי הבגד ואף שאינו דרך מלבוש מותר היה לצאת בו³, אבל בזמנינו שאין זה דרך הבריות אסור, שאינו בטל לגבי הבגד. גם אם רוצה לתקן עצה שיקשור את המטפחת ע"ג החגורה לא מהני כי חגורה ע"ג חגורה

עמוד 14

אסור, אבל יכול לחבר המטפחת לראש החגורה ותהיה כחגורה ארוכה אחת. ויחגור בה ואז מותר. ויש אחרונים שמחמירים שצריך כאן קשר של קיימא לחגורה שאסור לעשותו בשבת, לכן העצה שיעשה זאת לפני שבת וילבשנה בשבת.
ה. מה שאמרנו שמותר לצאת בזגים (= פעמונים) הקשורים לבגד זה דווקא שאין בהם ענבלים שמשמיעים קולות.

24. מיני עשבים שקושרים אותם בתליונים ותולים לרפואה נחשבים כקמע שמותר לצאת בו בשבת כי תכשיט הוא לחולה (ופרטי דין זה בסעיף 25 יבוארו אי"ה)

25. א. הסבר:

קמע שאיתמחי גברא = הוא קמיע שכתבו אדם שכבר כתב לחש אחד מסוים 2 3 אגרות אחרות ל3 אנשים וריפא אותם ואז איתמחי אותו אדם לאותו לחש שהוא מרפא. אבל רק לאותו לחדש, וכן רק אותו אדם (ואם יכתוב לחש זה אחר לא יוצאים בו).
קמיע של אתמחי – קמיע: = הוא כתב לחש שכתבו אדם אחד על איגרת וזו ריפתה כבר ג"פ (אפילו בְּאוֹתוֹ אדם)

אתמחי גברא וקמיע = אם כתב אדם לחש ב3 אגרות ואלו הועילו כל אחת מהן ל3 אנשים (או 3 פעמים לאדם אחד) [וזה תופס רק אם שתי ההתמחויות של גברא וקמיע נעשה ביחד כגון שכתב איגרת אחת וריפא בה את ראובן 3 פעמים. ועוד אגרת לשמעון וריפא

עמוד 15

אָת שְׁמֵעוֹן ג"פ ג"כ, ושוב כתב איגרת שריפאה את שמעון (שוב) פעמיים (= ועדיין לא אתמחי גברא כי לא ריפא 3 אנשים) ואח"כ ריפא באותה איגרת שלישית את לוי נמצא שבאו 2 המומחיות ביחד (מ"א) אבל אם 2 ההתמחויות באו בנפרד כגון שאתמחי גברא ראשון ואח"כ עשה קמיע שריפא ג"פ לא תולים במומחיות הקמיע אלא במומחיות הגברא].

ב. ואם כתב לפ"ז 3 קמעים לאדם אחד וריפא אותו 3 פעמים לא אתמחי לא גברא ולא קמיע.

ג. כל מה שאתמחי קמיע או אתמחי גברא יוצאים בו בשבת כיוון שנחשב כתכשיט לחולה אבל לא יאחזו בידיו אלא יתלהו עליו.

ד. וכל מה שלא אתמחי אין יוצאים בה, ולפ"ז י"א⁴ במקרה ב' שאפילו אותו שריפאו אותו בקמיע אינו יוצא בו כי לא איתמחי אבל הש"א מפקפק.

ה. וקמיע מומחה שאמרנו בין שכתובים עליו דברים או שהוא של עיקרים היינו שורשים וכדו'. וכן אין זה משנה בין חולה שאין בו סכנה אי לא ואפילו אינו חולה אלא שהוא ממשפחת חולים הנְכֶסָה וחושש שתתקפהו ברה"ר, רק אסור לו לקשרו בטבעת וכדו'

³ כמובן כשתפרה ביום חול לפני שבת וצריך שיתפור היטב לפחות שתי תפירות (מ"ב)
⁴ המ"א

ולצאת בו לרה"ר, רק אסור לו לקשרו בטבעת וכדו' ולצאת בו לרה"ר משום שאז יאמרו שיוצא בו לשם תכשיט וזה אסור משום מראית – עין שאין זה תכשיט.
ו. אם בקמיע (אפי' מומחה) כתוב פסוקים אסור לצאת בו

עמוד 16

אם אינו מכוסה בְּנִתְיָק משום שכשירצה לִפְנֵי וסירו ברה"ר וישארו ד"א. ואם הוא חולה שיש בו סכנה שאסור לו להסיר הקמיע בְּכָל־שְׂמָא יִנָּזֵק (אפי' בהיפְנוֹתוֹ) מותר לצאת בו.

26. א. רִזְפָא נֶאֱמָן לומר על עֶצְמוֹ שְׁהוּא מוֹמָחָה.

ב. וְכֵן נֶאֱמָן רִזְפָא לומר על קמיע שהיא מוֹמָחִית בְּיוֹן שלא חושדים בו שיכוון לְהַכְשִׁיל.

27. א. יוצאין בשבת במיני רפואות שהם סגולות שתולים על בית הצוואר כמו שהן השועל וביצת התרנגול ומסמר הצלוב, וכן כל דבר שהוא כיוצ"ב = רפואה.

ב. גם בחול אין בדברים הללו חשש של משום דרכי האמורי אם ניכר בו שזה משום רפואה, ואם לא ניכר אסור.

ג. לחשים על המכה מותרים ג"כ ואין חשש דרכי האמורי כיוון שידעינן שיש לחשים שמרפאים אמרינן שמא גם בזה ירפא אפילו בלחש שעוד לא השתמשו בו והוי קצת כמו ניכר שהוא לרפואה כיוון שיש רגילות שלחשים מרפאים.

ד. לחש שבדקוהו ולא הועיל אסור לפי"ז משום דרכי האמורי.

ה. י"א שכל קמע שלא אתמחי יש בו משום "דרכי האמורי" ובביאור הגר"א הקשה ע"ז שכתוב במשנה שדווא בשבת אין יוצאים בקמע שלא איתמחי אלמא בחול יוצאים בו? ונדחקו המפרשים לתרץ שיטה זו, בכל אופן אם החולה הוא בחשש סכנה נראה שלכו"ע מותר גם בלא – אתמחי.

28. א. מי שיש לו פצע ברגלו ורוצה (כך היו שנהגו בזמנם) לקשור מטבע

עמוד 17

לפיסת הרגל הפצועה כדי שלא ינגף ברגלו (באבנים וכדו' על מקום הפציעה) יכול לעשות זאת לפני שבת ולצאת בה בשבת אם קשר את המטבע בסמרטוט שאין לו שימוש אחרי כן משום שבטל לעיקר המטבע.

ב. אבל אם קשר המטבע בסמרטוט ראוי לשימוש, שאינו בטל, אסור לו לצאת כך (כמש"כ בסעיף 22 דין ג' ע"ש),

ג. לגבי דין א' שאמרנו: בשו"ע כתב שהמטבע צריך ששימושה יהיה גם להגין שלא תנגף רגלו וגם לרפא הפצע, ובאמת המ"א דייק מזה שאם אין המטבע עושה 2 פעולות אלו אסור לצאת בה בשבת, אבל ב"אליהו רבא" הביא בשם כמה פוסקים שאפילו אינה מרפאת אלא רק מגינה ג"כ מותר לצאת בה בשבת, ובגר"א כתב שגם דעת הרמב"ם להקל. על כן כתב המ"ב שבימינו אדם שנפצע יכול לכרוך על הפצע חתיכת בגד אם חושש שהפצע ישרט כשהוא פתוח רק שיקפיד לטטוף מקום הדם כדי שלא יצבע הבגד. אבל עדיף כדי לצאת גם ידי שאר הדעות שיכרוך על הפצע סמרטוט שאין לו חשיבות ושימוש אח"כ ובטל לגבי המכה שאז לכו"ע יוצא בו (וצ"ע לגבי תחבושת של היום אי חשיבת סמרטוט או בגד)

29. א. אדם שיוצא בטלית שנתנה על ראשו ושילשל את קצוותיה על כתפיו (טלית = בגד = כיסוי בד) חייב חטאת, משום שאין זה דרך מלבוש יש לשער שהכוונה לבגד שהאדם עשה בו שימוש של פֶּאֶפִּיָא (ומסובב את שולי הבגד על כתפיו) ←

עמוד 18

ב. אבל יכול לצאת בטלית שמשלתלשלת מכתפיו שכן כך הוי דרך לבישתו.
ג. ובמקרה ב' מותר אפילו שאין הגלימה מגיעה עד למטה ואינה מכסה רוב גופו ויש מחמירים בדבר שצריך שיהיה מכסה רוב גופו. ← כנראה הכוונה לסוג הגלימות שהיה נפוץ בזמן הרומאים.
ד. לפי זה מותר להתעטף בטלית תחת הגלימה בשבת ולצאת בה אע"פ שאין הטלית מכסה כל גופו לפי מ"ד שמקל בדין ג'.
ה. ע"פ ההגה שבסעיף 30 : אם במקרה ב' משליך הגלימה מצד ימין על כתפו של צד שמאל ג"כ שרי כי זו דרך לבישתו והוי רק דרך להתנאות. א"כ לפ"ז העיקרון הקובע אם הדבר אסור כמו שאמרנו בדין א' או מותר כמו בדין ה' = הוא רק האם נוהגים ללכת כך כדרך מלבוש.

מקרה ה = כנראה כדרך לבושי הגלימות הרומאיות ←

30. מותר לצאת (במקום שנהגו לעשות כך דרך לבוש) לרה"ר בטלית סביב הצוואר. והגר"א פירש כאן שאפילו שהקצוות של הטלית הם סביב הצוואר, אבל הבגד עצמו משתלשל למטה מכתפיו שכן אחרת אינו בגד ואסור (כמש"כ בסעיף 29 דין א') ולפ"ז הסביר הגר"א שההג"ה הנזכרת בסעיף 29 דין ה' אכן שייכת לסעיף זה והוסיף עפ"ז הרמ"א שאע"פ שמניח צד ימין על

עמוד 19

כתף שמאל ג"כ מותר משום שהדרך ללבשו כך והוא רק לְהִתְנַאוֹת.

31. א. היוצא מעוטף בטליתו ומקפל את קצוות הטלית בידו או על פְּתָפוֹ אם נתכוון לעשות זאת כדי למנוע את הטלית מלהתלכלך ברפש וכד' אסור לעשות זאת (ובאמת הט"ז שהבין שאין הכלל בין קצוות בלבד לכל הטלית הקשו עליו האחרונים). אבל אם התכוון לְהִתְנַאוֹת מותר כמש"כ בסעיף הקודם.

ב. זה במלבושים שבזמנם אבל בטלית שלנו שאינן בגד רגיל (אלא "מוציא ידיו מתוכן" כלשון השו"ע) מותר לתפוס קצותם בידו ולהגביהם כדי שלא יתלכלכו בטיט או כדי שלא יעכבו אותו ללכת ובכל – אופן לא יגביהם הרבה שיהיה נראה עליו כאילו עושה אותם כמין מרזב שזה הוי מְשׁוּי.

32. א. אדם היוצא במעות שצרורות בסְּדִינו (=בגד שיוצא עימו) חייב משום שזו דרך הוצאת

המעות בחול ג"כ, וכן הדין באדם שיוצא החוצה במעות שבארנקו שתחוב בגדו כנ"ל.

ב. בתוך ביתו אם רוצה ללבוש סדינו וישנן בתוכו מעות צרורות י"א שמותר אם צריך את הסדין, וי"א שאין די בצורך רגיל אלא צורך מיוחד כגון שיכא להניחו שמא יגזלוהו. ואפילו אם המטבעות הן מטבעות מיוחדות שייטכן להשתמש בהם גם לתלות כקישוט

(שנקראו מטבעות מנוקבים משום שאפשר לתלותם⁵) ג"כ צריך שיהיה לו צורך בסדין שכן אחרת אסור אפילו בביתו.
ג. לדעת הגר"א גם בדין א' מדובר דווקא שאסור לו לצאת במטבעות מנוקבים, כ"א לא כך היה אסור לו

עמוד 20

לטלטל גם את הסדין עצמו שנעשה בסיס למעות שצרר בתוכו. שהם מוקצה ונקראים מטבעות צְרוּרִים (ולא מנוקבים שאינן מוקצה)
33. א. מעות הצרורים שְׁתַּפְּרֵן בתוך בגדו לפני שבת אמנם אין בהם חיובא דאורייתא כשיוצא בהם, כיוון שאין זה דרך הוצאתם בכ"א אסור לצאת בהם משום שלא בטלים המעות משום חשיבותם לַבְּגָד.
ב. במקום פסידא, כשחושש שאם ישאיר את הבגד בבית – יִגְנַב – יש שמתירים לצאת בו (כאשר היו המעות תפורים מערב שבת) וטעמם: משום שכל האיסור לצאת בו מדרבנן (משום שהרי אין זו דרך הוצאתו) וק"ו בזמן הזה שלהרבה פוסקים אין כלל גדר רה"ר בשבת – לכן הקילו במקום פסידא כי אדם בהול על ממונו ויבוא לחפור בור בשבת לטמון שם הכסף וכדומה.
עוד כתבו באחרונים שאפילו לא תפרן לבגד לפני שבת יכול להוציאן בשינוי שלא כדרך הוצאתם, כגון שיניחם בין בשרו לבגד או בתוך נעליו וכדו'.
ג. לכן כתב הרמ"א שנוהגים להקל אם הוא צריך לצאת מהבית שיצא עם הבגד שמא יגנב (דוגמא שצריך לצאת מהבית: כגון שירא שאם לא יצא יבינו הגנבים שהוא שומר על המעות וכך נשקפת לו סכנה בבית).
אבל אם יוכל לשבת בבית ז'. א. להימנע מלצאת בבגד מחוץ לערוב = לא יצא. ובמקום שיוכל לא לצאת ממש מהבית גם ימנע מללבוש אפילו את הבגד דחיישינן

עמוד 21

שמה יצא בו.
34. א. מותר לצאת בסודר ששרווליו מקופלים על כתפיו (כיוון שיש מעט אנשים שיוצאים כך לפעמים) כאשר הסודר מכסה ראשו ורובו.
ב. ואם אינו מכסה מותר לצאת בו אם קושר את 2 קצות השרוולים סביב מותניו למטה מכתפיו (כפי שנוהגים היום בקצת מקומות) ובזה מותר כי הוי דרך מלבוש = אֲבָנֵט.
ג. במקומות שרגילים לצאת בסודר שקשור סביב הצוואר אפילו אינו מכסה ראשו ורובו מותר כי הוי דְּרֵךְ מְלָבוֹשׁ (בה"ל, ד"ה "ואם אין הסודר")
35. א. לבדים = הוא סוג של חומר שהיו משתמשים בו לקפלו תחתיו במקום הַכַּר או הַפְּסָת. וישנם שלושה סוגים לחומר זה: קשה, רך וממוצע. ולבדים קשים אסור לצאת בהם מעוטף ברה"ר כיוון שאינן דרך מלבוש והוי כמשוי ואסור, וברמב"ם משמע שאפילו סוג זה חתוך דק ג"כ לא יצא בו כיוון שהוא קָשָׁה.
ב. אבל כל שאינו קשה מותר לצאת בו וברמב"ם משמע שזה דווקא אם חתוך דק כמו בגדים. וכ"ז כשיוצא בהם לרה"ר דרך עיטוף.

⁵ ומטבעות כאלו אינן מוקצה.

36. א. מותר לצאת בשבת בשני מלבושים זה ע"ג זה אפילו אם מוציאם לצורך חברו כיוון שהוי דרך מלבוש. אפילו אין לו בשני שום הנאה ואפילו אין לו בשניהם שום הנאה כיוון שאין זה משוי. ואפילו אם המלבושים הם חלוקים או סרבליים (= בגד עליון שמכסה) ב. ועוד: לפי דעת השו"ע מותר בשתי חגורות זו על גבי זו

עמוד 22

ואפי' אין בגד מפסיק ביניהם. אבל הרמ"א הביא שיש אוסרים שתי חגורות כיוון שאין דרך אנשים ללכת כך כי אין שום הנאה בזה לעומת בגד על בגד שלעיתים הולכים כך בזמן הקור. אבל לכו"ע אין האיסור אלא מדרבנן כיוון שבכ"א הולך עם החגורה דרך מלבוש אלא שמחזי כמשוי, לכן כתב הרמ"א שראוי לנהוג כמחמירים.

ג. אם רוצה לחגור מטפחת גדולה על החגורה כתב הח"א שאפילו לשו"ע אסור כיוון שאין דרך לחגור כך בחול מינכר שמערים, ואפילו בכרמלית אסור. ובט"ז הביא עצה שיחבר את המטפחת לראש החגורה וישתמש בה כחגורה אחת, ובמ"ב הוסיף עצה: שיחגרנה ע"י הפסק מלבוש היינו שאם החגורה יותר למעלה, יחגור, למשל, את המטפחת סביב המכנסיים. אלא שאסור לקשור המטפחת סביב הרגל למשל כי אין זה דרך מלבוש, אבל יכול לקשקה סביב הצוואר שהוי דרך מלבוש.

ד. במקומות שנהגו אנשים לחגור גם בחול חגורה מכוערת ועליה, לשם קישוט, חגורה יפה = מותר גם בשבת.

ה. נשים שנהגו לחגור חגורה אחת לבגד ואח"כ לקפל את שולי הבגד למעלה ושוב לשים עוד חגורה שלא יתלכלך הבגד מטיט ורפש = מותר גם בשבת.

ו. מותר לצאת בשני כובעים בשבת גדול ע"ג קטן אם דרכו לצאת כך בחול.

ז. וכן מותר במקום שנהגו כך לצאת בשתי אנפילאות (= מין נעלי בית).

עמוד 23

37. א. יש שמקילים בכפפות שיצא בהן בשבת כיוון שהוי דרך מלבוש שמגינים מפני הקור, אבל דעת המחמירים בזה שאין להקל כי לפעמים מגרדות ידיו ומסיר דרך – אגב את הכפפות ואתי לאתווי ד"א ברה"ר. וראוי לחשוש לדעת המחמירים (שו"ע).

ב. בזמננו היה סוג כפפות מיוחד שהיה עשוי מכפפה אחת שהיו תוחבים בה 2 הידיים, וע"ז כתב הט"ז להקל כיוון שאם יסיר יד אחת עדיין תישאר הכפפה על היד השנייה ולא יהיה משוי, אבל היו שהחמירו גם בזה כיוון שהייתה הכפפה נופלת בקלות מהידיים וגם שהיו רגילים לשאת כפפה זו לעיתים בידים.

ג. בכפפות רגילות מביא השו"ע שתי עצות לחוששים לדעת המחמירים: או שיתפור את הכפפות מערב – שבת לקצות השרוולים, או שיקשור את הכפפות לקצות השרוולים בקשר של קיימא ואז אין חשש שאתי לאתווי.

ד. בזמננו = כתב המ"ב בשם הב"ח והט"ז = נהגו להקל בכפפות אולי על – סמך שהרבה פוסקים טוענים שאין לנו בזמננו רשות – הרבים גמור, ומ"מ בעלי – נפש ראוי להם להחמיר.

38. א. מי שיוצא בשבת בטלית שאינה מצוייצת כהלכה (חוץ מאיסור שיש בלבישת הבגד כך משום שמחוייב בציציות) עובר

עמוד 24

על הוצאה משום שהציציות הנשארות אינן בטלות לגבי הבגד (= שמותר לצאת בו מצד איסור הוצאה) משום שחשובות הן לו, ורוצה להשתמש בהן ולהשלימם לציצית שלמה כשיוכל.

ב. אם הטלית מצוייצת כהלכתה מותר לצאת בה בשבת אע"פ שאין לו תכלת לצבעה כדין שקי"ל: אין התכלת מעכבת את הלבן.

39. א. פלל: כל דבר שקשור לבגד מותר לצאת בו בשבת אע"פ שלו עצמו אין שום שימוש אם

הוא דבר שאינו חשוב ומתבטל לבגד העיקרי – ואם הוא חשוב בפני עצמו = אסור.

ב. עפ"י כילה (שהוא כעין אוהל, יריעה ששמים על המיטה) שיש לה רצועות קשירה מותר לצאת בה בשבת מעוטף כיוון שהרצועות מתבטלות לכילה.

ג. בזמנם היה דרך אזרה ללבוש אבנט שמשלשלות ממנו רצועות שתופסות את קצות הנעלים ומותר היה לצאת ברצועות הללו אפילו שאינו קושרן לנעליים אם היה צריך את האבנט עצמו והרצועות (= שהיו פשוטות) היו בטלים לגביו.

ד. אבל אם היו הרצועות חשובות בפני עצמן כגון שהיו של משי = אסור,

עמוד 25

ה. אבנט שתלויים בשפתו חוטים של משי לנוי וקישוט מותר לצאת בו כי הם לנוי החגורה וחקק ממנה.

ו. אם יוצא באבנט שכתבנו בסעיף זה בדין ג' קשור למנעלים ודאי שמותר כי הוי דרך לבישתו.

ז. כתב בח"א שלפי דין א' בסעיף 38 שכתבנו אם יוצא בחגורה שנתפסים בה לקשרה זוג קרסים שנקרע קרס אחד = אסור לצאת באותה חגורה כיוון שדעתו לתקן קרס זה כשיוכל ולכן חשיבי ולא בטלי לגבי החגורה.

40. א. כובע שמתפשט מראשו והחוצה טפח ויותר – אסור משום אוהל אם החומר שעשוי

ממנו קשה ואינו נכפף (שאל"כ הוי הוא כגלימה בעלמא)

ב. איסור זה מדרבנן, כיון שמדאורייתא אין אוהל בלא דפנות, וטעם איסורו כיוון שעושהו לצל מפני השמש.

ג. ומה שנוהגים היום ללכת בכובע כזה בשבת כתבו האחרונים כמה טעמים להקל:

1. שאינו קשה ועשוי מחומר נכסף.

2. אפילו אם הוא קשה הרי אינו מתכוון בלבישתו לצל מפני השמש אלא לכסות ראשו ובודאי שאם שפתו עשויה בשיפוע יש להקל מטעם זה.

3. ב"אליהו – רבא"

עמוד 26

כתב שטעם העולם שסומכים על שיטת רש"י ש"ל שאין בכובע איסור אוהל כלל. ולפ"ז אפילו בקשה ומשתרבב טפח מראשו אין למחות בלובש במקום שנוהגים להקל ובמקום שלא נהגו להקל יש להחמיר כדעת שו"ע (שזו שיטת ר"ח, רמב"ם, ערוך, ר"ת והרה"מ וכן פסק האב"י).

ד. יש מחמירים שלא לשים הטלית על הכובע בשבת כדי שלא יהיו דפנות כמו אוהל, וחקקו המ"א ומחצית – השקל אם יש טעם במנהג זה.

ה. ומזה השתרבב מנהג שלא לכסות הראש בטלית בעת התפילה אפילו – לא – על – הכובע, בשבת, ולזה אין שום טעם וריח (= מ"ב) ו. דין שימשנה יבואר בסי' שט"ו.

41. א. כובע שעשוי כדי להציל מפני החמה יש שאוסר לצאת בו (רש"י, ר"ן). משום שחוששים שהרוח תעיף אותו וילך איתו בידיו ד"א ברה"ר אלא"כ קשרו מתחת גרונו או שהוא תחוב חזק על ראשו או שפתח הכובע עמוק וראשו נכנס מספיק כדי שיתפס הכובע על ראשו ולא יעוף. כל זה בכאלו שהולכים בכיפה תחת כובע זה שתפקידו לא לכסות הראש אלא להגן מפני השמש.

ב. וכן הדין בכל כובעים שיוצאים איתם מעל לכיפה שיש

עמוד 27

חשש שיבוא לאתווי ד"א ברה"ר אם יפלו.

ג. הט"ז אוסר לא רק ברה"ר אלא גם מתוך הבית לחצר (שלא עשו שם עירובי חצרות) אסור. ועי' סימן ש"ג סעיף י"ח.

42. א. המוצא תפילין זרוקים בשבת בבזיון במקום שאין ערוב לוקח אותם אם הן בעלות רצועות ומניחן וכך מעביר זוג זוג למקום משתמר ואע"פ שאין מניחים תפילין בשבת והוי מוקצה מ"מ אין כוונתו לצורך מצווה אלא לצורך לבישה וא"כ הוי תכשיט ולא משוי.

ב. ואם אישה מוצאת אותם חלקו האחרונים אם יכולה ללבשם וכך להעבירם (ולפי"ז גם נחלקו גם באישה שיוצאת בשבת בטלית מצוייצת אם חייבת חטאת או לא).

ג. ואם הוו שם זוגות רבים שלא יספיק להעביר את כולם בדרך הנחמם ישמור עליהם עד שתצא השבת שלא יבואו לביזיון ואז ייקח אותם.

ד. ואם מפחד לשמור עליהם מפחד ליסטים וכדו' יוליכם לאט לאט וכל ד"א יניחם, או שיתן לחברו וחברו לכל אחד פחות מד"א עד שמגיע לחצר החיצונה.

ה. אם מוצא התפילין בזמן סכנה לעם ישראל שגזרו שלא להניח תפילין ומפחד שייתפס אם יעשה את כל האפשרויות הנ"ל = יכסם וילך לדרכו.

עמוד 28

43. א. המוצא בשדה ספר – תורה יושב ושומר עליו מפני כבודו עד שתצא השבת.

ב. אם זו שעת ספנה = מניחו והולך לו.

ג. ואם יורדים גשמים מפני שהספר עלול להירטב ולהתקלקל התירו לו ללבוש את הספר תורה סביב גופו ועליו ילבש את בגדיו העליונים ונכנס לביתו שכן כך כבודה של תורה שלא תתקלקל בגשמים.

44. אדם שבא להציל כליו מפני הדליקה לובש כל מה שיכול ללבוש ומתעטף בכל מה שיכול להתעטף – ומוציא ויכול לעשות זאת כל השבת.

45. א. מי שנפלו כליו = בגדיו לתוך המים בין אם זה היה עליו כאשר נפל – למשל – לתוך הנהר, או אפילו אם נפלו לבד לתוך המים = הולך בבגדים אלו ואינו חושש שמא יבוא לידי סחיטה.

ב. מכיוון שמבואר לקמן בסעיף הבא (בהג"ה) שבגדים השרויים במים אסור לגלגלם כלל לכן יש לומר שאם מדובר שנפלו בגדיו למים לְבַד מותר לו להשתמש בהם רק אם אין לו בגדים אחרים (שעה"צ).

ג. ואסור לשטוח את הבגדים שנרטבו לעין השמש שיתייבשו מכיוון שיחשדוהו שכיבסן בשבת, והכלל: כל מראית עין אסור אפילו בחדרי – חדרים (במ"ב מסביר כלל זה ע"פ

עמוד 29

התוס' והרא"ש שרק במקום שיש חשש שיעשה איסור דאורייתא כמו פה = סוחט = אסרו אפילו בחדרי חדרים, ובמקום שהחשש לאיסור דרבנן מותר בחדרי חדרים).

ד. המ"א מתיר לשטוח בגד לייבוש אם איננו רטוב כולו אלא שיש בו חלק שנזל עליו מים וכדו' אבל הרבה אחרונים חלקו עליו.

ה. חיתולים אסור כמובן לכבס, אבל כשיש בהם צואת תינוק מותר לשטחם בשמש כיוון שהכול רואים שאין זה מכובס. ואפילו אם אין עליהם צואה אם לא נרטב כל הבגד במי – הרגלים מותר לשטוח אותו בשמש שהכול יודעים שדרך התינוקות להשתין, רק שלא ישטחו את החיתולים כנגד התנור במקום שהיד סולדת בו כמו שיבואר לקמן.

ו. כל האיסור הוא לשטחן בשבת אבל אם שטחן לייבוש בערב – שבת אינו חייב לסלקן בשבת. כי בזה לא יבואו לחשדו שתלאן בשבת כיוון שהיה תלוי כבר לפני שבת.

46. א. בגדים שהורטבו ממים אסור לשטחם ליד האש בכדי שיתייבשו והאיסור הוא במקום שהשפעת החום היא שהיד סולדת בהם.

ב. במקום שאין היד סולדת בהם מותר לשים את הבגד אפילו אם כוונתו שיתייבש, אבל אסור לשטחם משום מראית – עין (= שעה"צ)

ג. אם הבגד רטוב כך שהוא מקפיד על מימיו ז"א שחושש שירטיבו את הבית וכדו' ואז יש גם חשש סחיטה ממילא אסור לו

עמוד 30

לטלטל את הבגד כלל = לכן מה שאמרנו שמוותר לשימו במקום שאין היד סולדת בו זה רק כשפושט את הבגד כי אסור לו לטלטלו (שעה"צ).

ד. אם לא נרטב הבגד עד כדי שירצה לסחטו ואינו מקפיד א"כ על מימיו מותר ג"כ לטלטלו.

ה. מה שאמרנו שמקפיד על מימי בסעיף זה בדין ג' הוא דווקא בבגד שאינו מעוניין שירטב או שמיצר על שהוא רטוב ויש חשש שיסחטנו, אבל מטליות שתמיד רטובות אין הן אסורות בטלטול.

ו. אסור ללכת בשבת במקום שיש חשש שיחליק ויפול למים שמא ירטבו בגדיו ויבוא לידי סחיטה.

47. אפילו מן הזיעה אסור לשטוח את בגדיו בשבת (כמש"כ – שהאיסור משום מראית עין – בסעיף הקודם דין ב').

48. א. מותר להתנגב במגבת לאחר שרחץ גופו במים (ודיני רחצה בסי' שכ"ו ע"ש)

ב. ומותר לו אפילו לטלטל המגבת מבית – המרחץ לביתו במקום שיש עירוב ואפילו שלמדנו בסעיף 46 דין 3 שדבר רטוב מאוד אסור לטלטלו משום חשש שיבוא לידי סחיטה כאן התיירו. המ"א כתב שהסיבה משום שא"א בלי להתנגב ולכן כיוון שמוכרח לזה התוכו ג"כ לטלטל המגבת אבל לפ"ז יוצא שכשהניחה בביתו שוב אסור לטלטלה. אבל חלקו עליו

עמוד 31

- הספר התרומה כתב שהטעם שהתירו במגבת משום שהמים שם מועטים ואין חשש סחיטה לכן גם בבית יהיה מותר לטלטלה לאחר שהניחה. ובגר"א ג"כ כתב כך, וטעמו: משום שמגבת היא דבר שאין מקפיד על מימיו ואינו רוצה כלל לסחטו.
- ג. לא ימסור את המגבת ליד הבלגים שהם חשודים על הסחיטה.
49. א. מותר לרחוץ ידיו בנהר בשבת רק שלא יוציא ידיו מהנהר עם המים שעליהם לשטח היבשה שמחוץ לנהר ד"א (שבדרך כלל שטח זה חשוב ככרמלית).
- ב. אבל אם השטח שמחוץ לנהר מהווה רה"ר אסור אפילו פחות מד"א כיון שהוי הוצאה מכרמלית (= הנהר) לרה"ר שאסור להוציא. אלא ינגב ידיו זו בזו עד שירדו המים מעליו ואז יוכל להוציאם.
50. א. בזמנם היו בעלי קרחות מכסים ראשם לנוי בפאה נכרית שענבדה מפשתן סרוק וצמר מנופץ. והדין: מותר היה לצאת בפאה – נכרית כזו בתנאי שהייתה צבועה בצבע לנוי ומוכנה לפני שבת שאז מוכח שהיא לנוי וא"כ היא מלבוש לראשו. או שיצא בה (אפי" לא צבועה) לפני שבת שאז מוכח שלגביו הוי מלבוש.
- ב. אם לא צבען ולא כרכן שיהיו מוכנים לשבת וגם לא חשב עליהם שיצא בהן בשבת אסורים אפי" בטלטול כיוון שהיו מוקצה.
- ג. אם חשב עליהם מבעוד יום שילבשן מותרות בטלטול בלבד (ועי' סימן ש"ח סעיף כ"ד).

עמוד 32

- ד. מעצמי: לפ"ז מותרות פאות נכריות של היום לצאת בהן בשבת.
51. א. מי שיש לו מכה בידו או בזרועו ותולה את היד על בד מחזיק שתלוי סביב צוארו = מותר לצאת בו בשבת משום שהוא נחשב תכשיט ולא משוי.
- ב. וכן מי שיש לו סתם פצע על ידו וכדי מותר לצאת בתחבושת שכרוכה סביבו, ומשמע מלשון השו"ע (שבניגוד לדין הקודם) מותר לצאת בהם אפילו לא יצא בהן שעה אחד מבעוד יום.

סי' ש"ב: דיני ניקוי וקיפול בגדים בשבת

1. א. מי שמנער בגד (ודווקא בצבע כהה משום שבצבע בהיר אין ניכר יפוי הבגד ע"י הניעור) מטל, והבגד הוא בגד חדש שמקפיד עליו שלא יירטב (וחדש נקרא – אפילו אם כיבסו פעם – כל בגד שעוד נראה עליו המצב שהיה חדש) חייב בשבת משום שניעור יפה לבגד זה וחשיב ככיבוס, אבל אם אין דרכו להקפיד ולובש בגד זה לפעמים כשהוא נרטב מטל גם בלי ניעור – מותר לנער אותו אף לכתחילה.
- ב. בגד חדש שנפל למים או שירדו עליו גשמים ונרטב בצורה יותר חמורה – כאן אין משנה צבעו

עמוד 33

- כי הדרך להקפיד בכל הבגדים שנרטבים הרבה – דינו שאסור לנערו אם מקפיד עליו, ואפילו אם הבגד ישן צריך להיזהר שלא לנערו חזק שאז עלולה פעולת הניעור ליהפך לסחיטה האסורה בשבת.
- ג. לשיטת רש"י וסיעתו בגמ' בשבת אסור אף לנער בגד שמקפיד עליו מהאבק שעליו, ודווקא בחדש ובבגדים כהים, אבל בישן או בבגדים חיוורים (= בהירים) מותר. ואם אינו

מקפיד על הבגד ללכת איתו באבק מותר לנערו לכו"ע (אינו מקפיד הגדרתו שלעיתים הולך בבגד זה מכוסה באבק כזה אף בלא לנערו).

ד. באלהו – רבא כתב שמדינא צריך לאסור כשיטת רש"י כי הרבה ראשונים סוברים כמותו. אבל למ"ב נראה להקל ע"י נכרי, ובפרט שיש בזה לעיתים משום כבוד – הבריות (לכן כתב שטוב להיזהר לשים בגדיו בשבת במקום נקי שלא יפול לתוך ספק אם להקל בזה או להחמיר).

ה. אבל נוצות שנפלו על הבגד בשבת כיוון שהם חיצוניות לבגד לכו"ע מותר לנערן מהבגד בשבת. ובביה"ל הביא מסי' של"ז שלא יסיר האבק (כשמותר) או

עמוד 34

את הנוצות ע"י מברשת של קיסמים שעלול אחד או יותר להישבר. ובסי' "תפארת – ישראל" כתב שאפילו ע"י מברשת שערוט נהגו היום לאסור (וע"ש טעמו) ואינו מותר אלא ביד.

2. א. הלוקט מהבגד בשבת יבולות (= היינו גבשושיות, מלשון יבלית, יבלת, כנראה = מ"ב) או קש או קיסמים דקים שנארגו בטעות בבגד בשעת האריגה – חייב משום מכה בפטיש (מכה – בפטיש הוא איסור לעשות כל דבר שגומר את המלאכה בשבת כמו שהאומן מכה בכלי בפטיש כשסיים מלאכתו כדי להשוות עקמומיות).

ב. וכן אסור להסיר מהבגד חוטים שהחייט השאיר להסירם בסוף התפירה, ואפשר שיש בזה ג"כ איסור מכה בפטיש.

ג. וזה דווקא במקרה שמקפיד על היבולות וכדו', אבל אם לא עושה זאת לשם יפוי הבגד אלא כמתעסק (היינו שאין דעתו על המלאכה אלא עושה אותה בדרך – אגב, ללא מחשבה ותכנון) – מותר, אבל אם עושה זאת לשם יפוי הבגד אע"פ שלא מקפיד ע"ז במובן זה שלעיתים ג"כ יוצא בבגד שיש עליו יבולות – אעפ"כ חייב.

3. א. מותר לקפל בגדים ושאר דברים בשבת רק אם נתמלאו התנאים הללו:

I דווקא לצורך השבת ולכן מותר כדי ללבשם

עמוד 35

בו ביום, ולכן אסור לקפל הטלית באופן הרגיל משום שאין מניחה יותר בשבת וקיפולה לצורך תפילת יום – ראשון (אע"פ שיכול ללבשה כל השבת אבל אין עושה זאת).

II ודווקא כשאדם אחד עושה הקיפול, אבל בשניים הבגד נמתח ומתפשטים הקמטים ודומה למתקן מנא (= היינו מתקן כלי)

III ודווקא בבגדים חדשים שלא נתכבסו עדו שאז הם קשים עוד ואינם ממהרים להתקמט ולכן אין חשיב הקיפול כתיקון מנא.

IV ודווקא בבגדים לבנים משום שבצבועים הקיפול מתקן יותר.

V ודווקא במקרה שין לו בגדים להחליף, אבל אם יש לו בגד אחר לשבת אע"פ שאינו יפה כל – כן אסור לקפל הראשון.

ב. ביום – טוב שחל בערב שבת מותר לקפל הטלית אם היא חדשה ולבנה כאשר עשה עירובי תבשילין שאם לא – כן אסור להכין צרכי שבת, אבל ברע"א כתב שאע"פ שלא עשה עירובי תבשילין מותר אם הזמן סמוך לשבת.

ג. י"א שלקפל דבר בשבת שלא כקיפולו הראשון – מותר כי אין לקיפול כזה שום קיום ואין נקרא מתקן מנא, ולכן מותר אפילו אין בו אף אחד מ-5 התנאים שפירטנו בדין א', ואפילו אין דעתו ללבוש בו ביום. וכתב השו"ע שנראים דברים המקילים בזה (אם – כי עדיף להחמיר).

עמוד 36

- ד. מותר להציע המיטות מלילי שבת לשבת עצמה, אבל משבת למוצ"ש אסור, אבל אם המיטה הלא – מסודרת מפריעה ובזיון לשבת מותר להציעה – משום שנקרא צורך שבת.
4. א. בזמנם שלא היו כלי גיהוץ היו משתמשים במכבש שהיה לוחץ את הבגדים ליישרם. והדין שבמכבש בִּיתִי מותר להוציא ממנו את בגדיו בשבת, לצורך השבת בלבד, כיון שאין המכבש הביתי לחוץ בחוזה.
- ב. אבל במכבש של אומן משום שלחוץ בחזקה, והתרתו דומה לסתיקה.
- ג. ואם המכבש של האומן היה פתוח קצת לפני שבת יש מקילים לשמוט בגדיו משם ויש מחמירים, אבל אם היה פתוח כולו לפי כולם מותר לו לשמוט משם לצורך שבת.
5. א. חלוק אחר הכביסה שהוא קשה ומשפשף אותו בידיו לצורך ריכוכו מותר בשבת. ואפילו אם החלוק עשוי מפשתן (שהוא קשה וריכוכו זהו ליבוננו כמו שיבואר) משום שהוא מלבוש תחתון וודאי לא מתכוון לליבוננו אלא לרככו.
- ב. אבל בסודר אסור מפני שמתכוון לצחצחו (ליופי) וא"כ הוי מלָבָן.
- ג. וכובעים ושאר כלי פשתן שקשים אחר רחיצתן וריכוכן

עמוד 37

- זהו ליבונם אסור כסודר.
- ד. נראה למ"ב שאף בחלוק אם מתכוון לצחצחו שאסור כמו סודר.
6. א. אם נדבק לו טיט או בוץ על מנעליו ורוצה לקנחו ישנם בזה כמה דעות:
- (I) אסור לו לקנח הטיט בין בכותל ובין ע"ג הקרקע. ע"ג הכותל אסור משום שדומה למי שמחזק את הבניין ומוסיף עליו. וע"ג הקרקע אסור משום שחיישינן שמא ישווה גומות בקרקע.
- (II) מותר לו לקנח בין בכותל ובין בקרקע = בכותל מותר כי לא חיישינן שדומה למחזק כיוון שבניין גרוע כמו שלנו (= בניין אקלאה של כפריים) אין חשש כזה, (וצ"ע בזמננו שבניינים חזקים, וצ"ע נוסף בזמננו שאין אנשים רגילים עובדים במלאכה זו כמו אז אלא פועלים מיוחדים וישנם סימנים נוספים לעבודה ולא יחשדוהו כלל שמתקן ומוסיף על הבניין) ובקרקע גם – כן לא חוששים לפי דעות זו לשישווה הגומות.
- (III) מותר לו שיקנח בכותל משום שאין חוששין למתקן הבניין, אבל אסור לו בקרקע כי חוששים שישווה גומות.
- והט"ז כתב להלכה שזה חשש דרבנן ואזלינן ע"פ המקילים כדעה II. ויש שמחמירים כדעה I, אבל במ"ב כתב שודאי אפשר להקל לפחות כדעה III, שכן דעת רוב הראשונים.

עמוד 38

- ב. ומה שיבואר בסעיף ח' שאין מגרדים טיט מהמנעל זהו שמגרד הנעל בגב סָכֵין שאז חוששים שע"י הגרירה ממחק העור אבל אצלנו במקנח בכותל או בקרקע אין חשש בזה.

ג. ובמקומות שמניחים לפני הבית ברזל שחד למעלה כדי שאנשים יקנחו הבוץ יאסור לעשות זאת בשבת כי דומה לקינוח בגב הסכין, והמ"א מוסיף ומחמיר בברזל שעבר ורחב בראשו, ללא – חו"ד (וצ"ע בזמננו שלא כל סוליות המנעלים מעור, ואולי חיישינן שהבוץ נדבק גם לעור הנעל ואז יקנחו ג"כ בברזל זה). אבל במ"ב כתב שאם מקנח בנחת אין להחמיר במקרה של המ"א בלבד שאין חשש שממחק העור ובפרט שאם הבוץ לח.
ד. בסי' ש"ח סעיף 7 יבואר איזה חרס ראוי לטלטול, ובחרס שכזה מותר לקנח את הטיט והבוץ מהנעל.

7. א. טיט או בוץ שעל בגדו יש משילים שישפשו אבל רק מבפנים (ז"א מתוך החלק הפנימי של הבגד שיתפוס שם את הבד וישפסף חלק בחלק עד שיפלו פירוורי הבוץ) ומה שאסרנו בסעיף 5 לצחצח הבגד היינו שרוצה לצחצחו כדי לְפֹתו, אבל כאן רוצה רק לשפשו כדי להסיר את הבוץ = (הגר"א). ואין בזה כלל חילוק בין משי לצמר ופשתן

עמוד 39

כמו שבסעיף 5.

ב. אבל אסור לשפשו מבחוץ שדומה למלָבֵן משום שמתייפה הבגד ע"י שפשו, ומלבן ממש אין זה משום שצריך שייתן גם מים על הבגד בשעת הניקוי.
ג. ולפי המקילים אף מותר מבחוץ לגרור את הבוץ בציפורן או בגב הסכין (ובב"י כתב שאפשר שמותר אפילו בחוד הסכין) משום שאין זה נחשב ליבון.
ד. אבל המחמירים בעניין זה סוברים שכל ההיתר שיש בדינים א' וְג' הם בלָח⁶, אבל ביבש אסור בכל מקרה לשפסף משום שהוי מלאכת טוחן – ואע"פ שהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה כי אינו צריך הפירוורים אסור – אבל ע"י גוי מותר.
ה. ה"ט"ז כתב: שהאיסור לפי המחמירים דווקא כשיש ממשות בוץ על הבגד אבל אם ישנו רק מראָה טיט היינו לא ממש לכלוך שאפשר לגררו אלא כמין כתם – מותר לגררו אפילו בציפורן מבחוץ לצורך התפילה שיהיה נקי. והמ"ב מפקפק בזה משום שאולי הוי מלבן (= מצחצחו כדי ליפותו). ואפילו לדעת ה"ט"ז אינו מותר רק לגרר בציפורן ולסכסכו (= היינו לשפשו) מבפנים, אבל מבחוץ אסור (ולר' אביגדור נראה שיש להחמיר כמ"ב).

8. אסור לגרד בסכין או בציפורן נעליים בין חדשות בין ישנות מפני שקולף את עוֹרָם והוי מלאכת ממחק. וע"ע נפ"מ מזה שכתבנו

עמוד 40

בסעיף ו'.

9. א. עדי שיובנו שני הסעיפים הבאים מביא המ"ב הקדמה:

(I) המלבן הוא מאבות המלאכות, ומלאכתו שייכת בין בצמר ובין בפשתן. ובכל מין בגד שיש דרך ללבן אותם, וליבון נקרא כל דרך כזו שדרך הבגד להיעשות לבן יותר על – ידו. שיעור המינימום של העבירה על ליבון הוא מליבון חוט שאורכו ד' טפחים.

(II) כיבוס בגדים הוא תולדות ליבון. וכן סחיטה ג"כ תולדות ליבון (כי הסחיטה ג"כ מצרכי הכיבוס היא). כיבוס שייך גם בעורות (וי"א שרק בעורות רכים

⁶ שאלה: האם אין בזה כיבוס: תשובה: כיבוס היא מלאכת מלבן שפירושה מלאכה שתועלתה היא להוריד את הכתם, אבל פה הכתם נשאר, רק שמוריד הלכלוך הגס, וביבש ישנו גם חשש טוחן (ר' אביגדור).

וי"א גם בקשים) אך יש חילוק בין עורות לבגד, שבעורות אין נקרא כיבוס אלא עד שיהיה כיבוס גמור, ובבגדים הדין שאפילו שרייתם במים זו היא כיבוסם בין בבגדים לבנים ובין בצבועים.

(III) בקשר לבעיה ששרייתם היא כיבוסם ישנם דעות בפוסקים. י"א שזה דווקא כשיש דבר לכלוך על בגד שהשרייה מעבירה את הכלוך. אבל אם אין לכלוך אלא שהבגד הושחר (מזיעה וכדו') אין איסור דאורייתא לשרותן, אלא שמדרבנן אסרו שמא יבוא לסחוטן. וי"א שאפילו ללא לכלוך איסור תורה הוא לשרותן במים.

כל זה דווקא דרך כיבוס, אבל דרך לכלוך כגון שנטל ידיו

עמוד 41

ומנגבם לא במגבת שהיא לצורך ניגוב אלא במפה או בגד הרי זה דרך לכלוך ומותר ואפילו אם הוֹטְפָּחָה (= ז"א שנסתפג בה הרבה מים) המפה עד כדי שאפשר שכאילו נשרתה במים. ויש גם בזה מחמירים ("יספר יראים") שגם דרך לכלוך אסור לכן לדעתם יקפיד לנער את ידיו מהמים אם רוצה לנגבם במפה.

ב. מותר לתת מים ע"ג נעל בשבת עד שיפול הכלוך כיוון שבעור אין נחשבת שרייתו לכיבוסו. אבל גם בנעל אסורה משום צורה של כיבוס ממש (מ"ב).

ג. כלי עץ לכו"ע אין בו חשש כיבוס.

ד. בגד שיש עליו לכלוך אסור אפילו לתת עליו מים שכן שרייתו לכו"ע הוי כיבוסו. ובגד שאין עליו לכלוך יש אוסרים כנ"ל לתת עליו מים בכל צורה שהיא, ויש מתירים לתת מים מועטים אם אין כוונתו לכיבוס. ובדבר שאין מקפיד על מימיו ואין כוונתו לכבסו, ונותן עליו מים מותר אפילו מרובים כי בזה לא חוששים שמא יסחוט. ובמ"ב פסק לחוש בעניין זה לדעת המחמירים כי הוי איסור תוֹרָה.

10. א. מי שרוחץ ידיו – כתב השו"ע (ע"פ דעת המחמירים שהבאנו בסעיף 9 דין א' III בסופו) – טוב שיחמיר וינגבם בכוח זו בזו על – מנת שכשיקנחם במפה לא יגרום לשריית המפה במים.

עמוד 42

ב. וברמ"א הביא דעת המקילים בזה, כמ"כ, וכתב שנוהגים כמקילים.

ג. לפ"ז מותר לנגב ידיו בבגד שהטיל בו תינוק מעט מי רגלים כדי לבטלן שאין זה אלא דרך לכלוך בעלמא ולא דרך כיבוס⁷. אבל בצוֹאָה אסור כיוון שודאי ע"י ניגובו ינקה מעט את צואת הבגד והוי כיבוס.

ד. ומותר למקילים לנגב דווקא במפה שאין דרכו להקפיד על המים הטפוחים בה אבל בדבר שמקפיד יש חשש סחיטה ואסור. ובפמ"ג כתב שחשש סחיטה הזה קיים רק במום שיש מים מרובים אבל אם מנגב ידיו במעט מים אין חשש. וכן הקלו עוד אחרונים הא"ר והתו"ש בניגוב ידיים.

ה. אבל אם נשפך מים על השולחן ובא לנגבו לכו"ע אסור לקנחו בבגד שמקפיד עליו שמא יבוא לידי סחיטה.

⁷ ומותר לו אף להתפלל ולברך אה"כ.

ו. לגבי מה שכתבנו בדין ג' לגבי חיתולי תינוק יש להוסיף שאסור לתת ממש מים על החיתולים כדי לבטל את המי – רגלים, ואפילו ליטול ידיו עליהם אסור (ואפילו שאין לכלוך בולט אלא מי רגלים הרי חזו לכיבוס) ואפילו לא מתכוון לכבס אלא לבטל את המי – רגלים מ"מ הוי פסיק רישא משום ששריית הבגד במים היא כיבוסו.
ז. לכן צריך להיזהר שלא לשפוך מים לתוך כלי עם בגדים

עמוד 43

אם לא שיש כבר בכלי מים עד שפתו ומים חדשים רק נשפכים החוצה שאז נראה למ"ב להתיר.

11. מי שנתלככה ידו בטיט מותר לו לקנחה רק בדבר שאין חשש שיבוא לכבסו (היינו שבח"ל ג"כ לא היה נוהג לכבסו אחר קינוח הידיים) כגון: מפה קשה, סמרטוט, כותל, או אפילו זנב סוס או פרה בזמנם. אבל במגבת שחיישין שיבוא לכבסה אסור.

12. א. המחבר אוסר לנגב כוס שהיה בה מים או יין משום שחושש שיבוא לידי סחיטת המפה. וכוונתו שאפילו למקילים שאינם חוששים ששריית בגד היא כיבוסו משום שפה דרך לכלוך היא ולא דרך כיבוס ג"כ יש להתמיר בכוס יין או מים משום שמא יבוא לידי סחיטה.

ב. אבל בסמרטוט המיועד לכך לכו"ע מותר לנגב גם הרבה כלים משום שאפילו אם יהיה לח מצד אחד ינגב בו מצד שני.

ג. אבל כל זה בכוסות רחבים, ולכו"ע בכוסות צרים

עמוד 44

אין לנגבם אפילו בסמרטוט המיוחד לכך שודאי יבוא לידי סחיטה.

ד. אבל ודאי שבדבר רחב כגון כוס שאמרנו או ספסל וכדו' מותר לנגבנו בדבר שאין מקפיד אליו.

13. א. בזמנם היו מראות של מתכת שקצותיהם חודדו כדי להסיר בהן שערות בולטות וכדו', ובשבת חששו חז"ל שמא שכאשר יסתכל במראה ישכח ויסיר על – ידה נימים כאלו, ולכן גזרו לאסור להביט בה ואפילו בתלויה על הקיר לא חלקו.

ב. אבל בזמנינו שהמראות לא משמשות לכך מותר, וכן מותר היה גם בזמנם להביט במראה אפילו של מתכת אם אין קצותיה מחודדים.

ג. המ"ב מפנה את הלומד לדיני הסתכלות במראה ביורה – דעה ס"י קנ"ו.

סי' ש"ג: דיני תכשיטי אישה

1. א. אסורה אישה (במקומות שאין עירוב) לתת בראשה, כדי לצאת החוצה, חוטי צמר או פשתן או רצועות שתופסות השערות מפני שחששו שמא תצטרך לטבול טבילה של מצווה ואז תסיר אותם מהשיער ואח"כ תבוא מתוך שכחה לאתווי ד"א ברה"ר.

עמוד 45

ב. וכל זה החשש דווקא בדברים קטנים שיכולה לשאת בידה, אבל במלבושים ממש לא גזרו חז"ל.

ג. אם התופסנים הללו קלועים בשערה יש שמקילים ויש אוסרים. המקילים סוברים שכיוון שאסור בשבת לפרום קליעת שערה (כמו שמבואר בסי' כ"ו) אין לחשוש, והאוסרים חוששים שמא תפרום קליעת שערה ע"י גוי (= ט"ז).

ד. ואם קלועות בשערה = מעשי – אריגה = אין צריכה להסירם בשעת טבילה (אלא"כ הם מטונפות שאז תחשוש שיתמחו במים וכשתעלה מהטבילה לכלכו אותה) משום שאין הן מהודקות ממש על ראשה ואינן חוצצות (וביו"ד סי' קצ"ח מובן שזה דווקא כאשר מעשי – האריגה היו חלולים – מ"ב). ואם היו מעשי – האריגה מוזהבים חוששים משום שאינה רוצה שיטנפו במים וודאי תסירם.

ה. ובכל דינים אלו שאסרו מחשש טבילה לא חלקו בין אישה לבתולה או זקנה.

2. א. מותר לאישה לצאת בחוטים התלויים עליה בצוארה אם אינם תְּכָשִׁיט (כי בתכשיט חיישינן דלמא שלפא לאחויי = היינו להראות לחברותיה) משום שבשעת הטבילה לא תסירם כי הם רפויים ואינם חוצצים.

ב. אבל אסור לה לצאת במה שנהגו בזמנם הנשים להצמיד

עמוד 46

כמין חגורה רחבה לצוואר כדי שִׁנְכָאוּ קפלי – השומן שתראה שמנה והחגורה הזו הייתה מהודקת (שלא כבדין א' שחוט אין מהדקים כי הוא מכאיב) ואע"פ שפה אין חוששים דלמא שלפא לאחויי (שאינו לא תראה בעלת בשר) אבל חוששים שתצטרך לטבול ולהסיר את החגורה.

שם החגורה הזו בזמנם היה = קטלא

ג. וכן לא תצא אישה בטוטפת היינו מין ציץ שתולים על המצח עד האוזניים ליופי, או עד הלחיים אם אינם תפורים בשבכה משום דלמא שלפא לאחויי כי זה תכשיט.

3. א. בזמנם נהגו נשים לצאת בכיפה של צמר⁸ שארוגים מעצי דָּקָל ושמשו לתכשיט ובצורתם דמו לציץ שהוזכר בסעיף הקודם דין ג' ובשבת אסור משום דלמא שלפא לאחויי.

ב. וכן אסור היה לצאת במטלית ששימושה היה רק לגרש זבובים משום שלא הוי לא בגד ואף לא תכשיט אלא משוי.

עמוד 47

4. א. "עיר של זהב" (שבת כ"ג במשנה) פי' רש"י שהוא כעין תכשיט עגול שמציירים עליו עיר ותולים אותו נשים חשובות על הבגד ומכיוון שאפשר לשלפו חיישינן שהוא ישמש לאישה להראותו לחברותיה ותלך עימו ד"א ברה"ר ואסור לצאת בו.

ב. אמנם ר"ת פירש שזה דבר שדומה לעטרה שתולין בראש אך אין נפ"מ למעשה.

5. א. אמנם אמרנו שב"עיר של זהב" שיוצאות נשים חשובות חיישינן דלמא שלפא לאחויי אבל זה משום שחשוב תכשיט זה מאוד, אבל בתכשיט שנקרא כְּלִילָא שהולכות בו רק נשים חשובות אין חשש שתשלפנו לאחויי ומותר לצאת בו.

ב. בשאר תכשיטים שכל הנשים רגילות לצאת בהם בחול אף אישה חשובה -, כמותן ג"כ, אסורה לצאת בהן בשבת, משום שלא פלוג רבנן בתקנתם.

6. "רסוקיא" הוא סוג מעיל רחב שיכול ליפול אם אין קושרים אותו, ואם יש בו רצועות שתופסות וקושרות לאדם את המעיל הזה – מותר לצאת בו, ואם לא אסור שחוששים שייפול ואתי לאתויי ד"א ברה"ר.

⁸ היינו כבול (עי' סי' ש"ג סעיף י"ח במ"ב סקל"ט)

7. "קטלא" שהוא בגד שיש בו פתחים כמו מכנסים ותולה האישה אותו ע"י חגורה על צווארה מעל בגדיה לקישוט

עמוד 48

אסור לצאת בו משום דילמא שלפא לאחויי.

8. א. אין אישה יוצאת בנזמי האף משום שבקלות מסייעתם להראות לחברותיה. ב. ובנזמי – האוזן: במקום שנוהגות נשים לכסות אוזניהם לא חוששים שתגלה שיערה ותראה לחברותיה ומותר. ובמקום שאין מכסים אוזניהן = אסור אם אפשר בקלות להוציאם משם.

9. א. לעניין איש שיוצא במחט נקובה ע"י ש"א סעיף ח'.

ב. אבל אישה אסורה תמיד לצאת במחט – נקובה שלה תמיד הוי משוי. אפילו אם משתמשת בזה לשערותיה או לסגור פתחי חלוקה וכדו' ג"כ הוי דרך הוצאת מחט כזו בחול, והוי משוי.

ג. אם המחט אינה נקובה (היינו שאינה כלי מלאכה של חייטות אלא שיש לה שימוש אחר) מותר לאישה לצאת בה אם מעמדת במחט זו קישוריה ז"א שסוגרת בה למשל פתחי חלוקה או כיסוי שעל ראשה. ובטעם ההיתר חלקו האחרונים. המ"א והט"ז (על סמך הסמ"ג והתרומה ותוס') צידדו שהטעם משום שכאשר המחט אינה נקובה ומשמשת לצורך לבושה הרי היא כבית – יד למלבושים, אבל לפי זה אם המחט מקושטת חיישינן שתשלוף ותראה לחברתה לכן אסורה לצאת במחט שאינה נקובה ומקושטת

עמוד 49

אבל הב"י והלבוש וא"ר בשם ראשונים לפי שיטת רש"י מבינים שטעם ההיתר הוא משום שלצניעות – עבידא ולכן לא תפתח את קישורי המחט הזאת אפילו היא מקושטת שלא יתגלה ליבה ושערותיה ולכן אפילו מחט מקושטת מותרת. והגר"א בביאורו כתב שעיקר הטעם כשיטה אחרונה וע"כ אין למחות במקילים ובמיוחד במחטים שלנו שאינם לשם קישוט אע"פ שצד העליון עבר בודאי אפשר להקל ולצאת בהן.

ד. ואם זאת מחט – שאינה – נקובה אבל אינה מעמדת בה קישוריה אסור לצאת בה כשהיא תחובה סתם בבגדיה (ואפילו אם עושה זאת לקישוט אסור משום שחיישינן שתשלוף ותראה לחברותיה) משום שנחשב משא וחייבת חטאת, ואפילו אם צריכה את המחט לצורך מסוים ולכן נושאת אותו בבגדיה כגון לקלק ע"י את שערותיה וכיו"ב – אין זה אלא משוי גמור שכן אין האדם יכול לצאת בשבת בשום דבר אלא"כ הוא מלבוש או תכשיט.

עמוד 50

10. א. אסור לאישה לצאת בטבעת שיש עליה חו"תם משום שדרך הגבר ולא דרך האישה לצאת בטבעת כזאת ואין זה תכשיט בשבילה, ואעפ"כ דרך הוצאה היא לה אם עונת את הטבעת על אצבעה שלפעמים נותן הבעל את הטבעת לאישה שתוציאנה לתיקון ועו"נדות אותה אגב – כך כדי להוציאה. לכן אם יצאה בה הוי דרך הוצאה כבחול וחייבת.

ב. וכשאין עליה חותם אסור לצאת בה דילמא שלפא ומחויי אבל בדיעבד פטורה משום שהוא בכ"ז תכשיט לאישה.

ג. בסימן ש"א סעיף ט' מנינו את פרטי – הדין לעניין גבר.

11. א. כוליאר הוא תכשיט שהאישה קושרת אותו על פתחי שמלתה, אם יוצאת האישה בו כן מותרת אף לכתחילה כיוון שהוי תכשיט וגם לא חיישינן דילמא שלפא משום שאז יתגלה בְּשָׂרָהּ.
- ב. אבל אם סתם עוֹנֶדֶת תכשיט זה על בגדיה ליופי אסורה לצאת בו דילמא – שלפא ובשמנה איתא שיצאה בו – חייבת חטאת.
- ג. כּוֹבֵלֶת שהוא מין בגד (כמו צעיף וכד') שקשור בתוכו בושם שריחו טוב אסור לצאת בו בשבת משום דלמא שלפא, אבל אישה שריחה רע ורוצה לצאת בזה מותרת משום שלא חיישינן

עמוד 51

אצלה לְדִילְמָא שלפא ומחויי.

12. אם חסרה שן אחת לאישה ויש לה שן – חליפה, אם השן היא מזהב לא תצא בה כיוון שהשן הזו משונה משער שיניה ואולי ילעגו לה ותוציאה ותלך בה ד"א ברה"ר, ואם השן דומה לשאר השיניים ואין חשש כזה מותר.
13. א. אסור לאישה לצאת במנעל – קרוע משום שאולי ילעגו לה ותלך במשוי זה ד"א ברה"ר
- ב. וכן אסור לאישה לצאת במנעל חדש שלא נעלה אותו כלל שמא ימצא גדול עליה וילעגו לה וכנ"ל. אבל אם נעלה אותו לפני שבת אפילו שעה אחת – מותר.
- ג. בגבר מותר בכל מקרה (משום שהוא לא רגיש כל – כך למראהו החיצוני) וזה הן בא', והן בב'.
- ד. השאר מלבושים אין חוששים אפילו באישה משום שאפילו ימצאו גדולים ממידתה לא תגלה בשרה.
14. א. מותר לאישה לצאת במקלעת – שיער העשויה משערה שלה או משער אדם אחר ואפילו משער בהמה ואין חשש שיהיה זה מאוס ותשלפנו ברה"ר.
- ב. מקלעת – שיער שאמרנו אין זה פאה נכרית (שאסור לצאת בה משום תכשיט כמבואר בסי"ח) אלא זהו רק מקלעת של חוטיין בעלמא.
- ג. גם במקלעת שיער אסור שתהיה זאת מקלעת שיכולה לעורר אצל הבריות גיחוך כגון מקלעת – שיער של זקנה על צעירה ולהיפך עדי שלא תבוא להורידו ולטלטלו ד"א ברה"ר.
15. א. דבר שהיו עושים אותו לרפואה נגד עין הרע והיו קושרים אותו מותר לצאת בו בשבת משום שלא שייך בזה שליף ומחויי שאינו דבר לנוי.
- ב. אם קושרת מוך (צמר – גפן) באזנה או בסנדלה (בפנים), או שקשור

עמוד 52

- בסנדל) או בנעליה הסגורות (ושם אין צורך לקשר מהודק) אם בכל אלה הניחה צמר – גפן וקשרה אותו מותרת לצאת בו, וצריך קשר בכל אלה משום דילמא נפיל ואתי לאתויי ד"א ברה"ר.
- ג. פנטיני"ש שלהם שהם יש חשש כאשר אינם סגורים שתפול פיסת המוך ואתי לאתויי ואסור לצאת בהם כשבתוכם צמ"ג.
- ד. אישה שיוצאת במוך שהתקינה לְנִידָתָהּ מותרת לצאת בזה – אפילו לא קשור – כיון שְׁמָאִיס ואין חשש שאם ייפול תָּרִים אותו. כל זה במניחה מוך שלא יפול דם הנידה על גופה אבל במניחה מוך כדי למנוע טינוף בגדיה – אסור מחשש שמא ייפול ותרימנו ותלך

עימו ד"א ברה"ר (צ"ע אם אסור בכלל או שאסור לא קשור ובמ"ב סק"מה מפנה לעיון
בסימן ש"א ס"ק י"ג, ע"ש)

ה. במוך שהתקינה לנידתה אין חוששים אפילו כאשר יש למוך בית – יד לאחיזה וגם כך
נחשב מאיס ולא חוששים שתטלטלנו.

ו. אישה שנותנת בפיה לפני שבת לרפואה גרגרי – מלח (לרפואת שיניקה) מותרת לצאת
בזה בשבת עצמה, ואם נפלו הגרגרים מפיה לא תחזיר וי"א שזה משום שזו רפואה ובשבת
גזרו משום שחיקת – סממנים, ולפי דעה זו יש להקל אם לא נפלו הגרגרים על הקרקע
אלא על כלי (כפי שיבואר בסי' שכ"ח סעיף כ"ה) וי"א משום שאם נופלים הגרגרים מפיה
ומחזירה אותם דומה כאילו מערימה להוציאם לרה"ר ולפי"ז אין להקל.

ז. מותרת אישה לצאת בגרגרי פלפל בפיה לריח הפה או בכל בושם אחר ולפי הטעם שאם
נפל חיישינן שמחזי כמערימה להוציאם לרה"ר אסור גם פה להרימם אם נפלו.

עמוד 53

ח. היו נשים שהיו יוצאות בבגד מיוחד לידהן שנקרא בתי שוקיים שהיה נתפס (מעל לבד
– בתי – שוקיים) ע"י קשר של משיחה שהיה גם תכשיט, ואעפ"כ מותרת לצאת בזה
משום שלא חיישינן לשלפא ומחוויו כיוון שאז תתגלה שוקה.

- משיחה שתופסת את בית השוק

- בתי שוקיים

ט. אצעה שמניחים על זרועה או על השוק וזה מהודק על בשרה ולא על הבד ג"כ מותר
מאותה סיבה ויש מי שאוסר באצעה על זרועה כי לדעתו אישה לא חוששת לגלות זרועה
לבד וחיישינן לדלמא שלפא ומחויי.

16. כל מה שלא אסרו לצאת בשבת אין עליו איסור להתיר ולקשור ברה"ר, לכן אם יוצאת
למשל בחגורתה יכולה לפתחה ולקשרה ברה"ר. והטעם לזה: משום שאין – טעם לגזור
שלא תתיר ברה"ר, משום שממה – נפשך אם האישה תזכור ברה"ר שזאת שבת = לא
תטלטל ואין לגזור, ואם תשכח שזאת שבת גם – כן אין – טעם לגזור (תוספות).

17. א. בסעיף הבא (סעיף י"ח) מבואר שישנה דעה שכל דבר שאסור לצאת איתו לרה"ר אסור
ללכת בו – בתוך בגדיו – גם בביתו וחצרו משום שלפעמים אדם שוכח ויוצא בו לרה"ר
ולפי דעה זו אסור לאדם לצאת – בתוך בגדיו – במפתח שלו בחצר המעורבת (מלשון ערוב)
וכן גם בתוך ביתו, אם המפתח תחוב בבגדיו.

ב. אבל בתוך ידו מותר, כי אחרת יהיה עלינו לאסור טלטול כל דבר בתוך ביתו שמא ישכח
ויוציאנו לרה"ר וזה אינו.

18. א. ישנן שלוש דעות בעניין אם מותר לאישה לצאת (בדבר שחכמים גזרו שלא תצא בו
לרה"ר) לחצר הבית:

עמוד 54

(I) אסור לה אפילו בתוך ביתה לענוד או ללבוש דבר שגזרו בו חכמים שלא תצא בו כיוון
שחוששים שתשכח ותצא בו לרה"ר, וכ"ש שאסור לה לצאת בתכשיטיה או בגדיה
האסורים לחצרה ואפילו מעורבת, אבל יש לזה שני יוצאי דופן: פ"בול (היא כיפה של
צמר שהזכרנו בסעיף 3 בסימן שלנו, וכן אצטבא שכתובה שם כנ"ל) ופאה נכרית
שהתירו לאישה לצאת בה בביתה ובחצר – המעורבת כדי שלא תתגנה על בעלה.

II) מותר לאישה לְעַנֹּד וללבוש דברים אלו בתוך ביתה ובחצר המעורבת אבל אסור לה בחצר שאינה מעורבת, והכבול ובפאה - נכרית התירו לה לצאת אפילו לחצר שאינה מעורבת כדי שלא תתגנה על בעלה (וכדעה הזו מצדד הגר"א בביאורו).

III) מותר לאישה לענוד וללבוש כל דבר ולצאת בו אפילו לחצר שאינה מעורבת. בימינו - מוסיף הב"י - נהגו הנשים להקל אפילו מדעה III ויוצאת בכל דבר אפילו לרה"ר שלנו, וזה קשה, כי אפילו אם נניח שרה"ר שלנו אינה רה"ר (כי צריך שיעברו שם 60 ריבוא ביום כדגלי המדבר) אז לפחות הוי לא פחות מִכַּרְמְלִית - ואין בגמי' שום דעה שמתירה להוציא לכרמלית! ובכ"ז מביא השו"ע סנגוריה על נשי - ישראל שאולי נאמר שכל הגזירה הייתה על הוצאה לרה"ר וכרמלית דמיא לחצר - שאינה - מעורבת. ולפי דעה III שהתירה להוציא לחצר שאינה מעורבת גם יהיה מותר להוציא לכרמלית [= זהו הסבר דברי השו"ע לפי המ"ב] ויש מוסיפים עוד טעם לסנגוריה עליהן: שבזמנם לא היו הרבה תכשיטים לנשים והיה חשש לשלפא ומחויי, אבל היום ששכיחי תכשיטים אין בזה

עמוד 55

דבר יוצא דופן ואין חוששים לדלמא שלפא ומחויי.
ב. אותם דברים שאמרנו שחייב עליהם חטאת - אם יוצא (או יוצאת בהם) - שהם משוי גמור ואינם אפילו תכשיט, (ההבדל: בתכשיט אם יוצאת בה לרה"ר אין חיוב חטאת והאיסור הוא רק דילמא שלפא ומחויי, אבל למשל בטבעת שיש עליה חותם שהיא דבר שהגבר משתמש בו לצרכיו אם האישה יוצאת בו אינו לה תכשיט ואפילו שעונת אותו הוי משוי וחיבת עליו חטאת מדאורייתא) אסור לצאת בהם מדאורייתא אפילו לכרמלית ואפילו בחצר אסור.

ויש אומרים - לגבי טבעות - שבימינו שהנשים ג"כ יוצאות בטבעת שיש עליה חותם ויהיה זה להן כתכשיט ולכן יהיה מותר להן לצאת לפי המנהג היום אפילו ברה"ר כמש"כ קודם.

יש - אומרים לגבי גברים שלכתחילה מותר היום לגבר לצאת בטבעת שאין - עליה חותם כי גם גברים היום נוהגים לצאת בטבעת כזו, ובחידושי רע"א כתב שאף שאין למחות במי שנוהג כך מ"מ עדיף להחמיר שלא לצאת בטבעת מחוץ לערוב.

ג. מה שהתירו היום לצאת בו לאישה הוא רק בדבר שהוא תכשיט גמור אבל מחטים שהנשים תוקעות בשערותיהן להעמדת - התסרוקת והמחטים עצמן אינן לקישוט אע"פ שמותר להן לשים בכ"א תקפדנה שלא יהיו מחטים כאלו מעל לצורך (לגבי היתר מחטים כאלו עיין במה שכתבנו קודם בסעיף 9 דין ג')

עמוד 56

19. המחבר סבור שמחט שאינה נקובה שנתבטל (ז"א שניטל) ראשה או חוּדָה אין לה שם כלי (= מחט) יותר ולכן יש להזהיר נְשִׁים שלא לצאת במחטים כאלו בשבת אלא"כ עשו זאת בערב - שבת וייחדו את המחט לשימוש בשבת.
אבל המ"א חולק וס"ל שבמחט שאינה נקובה רק כשניטלו שניהם ז"א גם הראש וגם החוד אז נתבטל ממה שם כְּלִי (ואמנם במחט נקובה גם אם ירד אחד מהם חודה או חורה = נתבטל שם כלי)

ובכל מקרה – לכו"ע – אם ייחד את המחט לשימוש לפני שבת – מותרת אפילו במחט נקובה וניטלו שניהם (חודה וחורה)

20. א. ילדות קטנות שמחוררים את אוזניהן לשים בהם קישוטים כגון קיסמים וחוטאים (בזמנם) מותר לילדות לצאת בהם ואין חוששים לדילמא שלפא כיוון דאורחא בהכי ואין זה משוי.

ב. וכן מותר לתת באזני הילדות חוטאים, אבל לא חוטאים צבעוניים שיש להם ערך והילדות מראות אותם לחברותיהן. אבל המ"א מצדד שאפילו בצבעים ג"כ אין האיסור אלא בבתולה שדרכה ללכת באזניה מגולה, אבל נשואה הוי לה טרחה להוציא החוטאים בגלל כיסוי ראשה (כמו בזמנים שכתבנו בסימן זה בסעיף 8 דין א') אבל בבה"ל אוסר גם בזה (ועיי גם מש"כ בסעיף 8 דין ב').

21. מותר לאישה לצאת רעולה, והמחבר כתב שרעולה היא שמכסה כל ראשה חוץ מהפנים, ובמ"ב בשם הערוך ורש"י והגר"א: שעוטפת כל ראשה חוץ מהעיניים.

22. א. בגד מיוחד שיש לו רצועות שבקצהו האחד ואת הרצועות קושרים

עמוד 57

מאחור (על הצוואר וכדו') על אבן או אגוז וכד' מותר לקשור על האבן והאגוז אם ייחדו אותם לשימוש זה לפני שבת. ואין חשש שיחשבו שהיא מערימה עי"כ להוציא את האבן או האגוז בדרך זו לרה"ר משום שכולם יודעים שצריכה לזה לקשור הבגד (שלא כמו בגרגיר מלח שאם נפל אסור לה להרימו ולצאת בו שיש חשש שיחשבו שמערימה להוציאו בפיה לרה"ר לפי דעת הי"א שם = עיי במה שכתבנו בעניין זה בסעיף 15 דינים ו' – ז')

ב. אם לא ייחדה לפני שבת את האבן או האגוז = אסורה

ג. אם האבן שמדובר בה עגולה מהני בה ייחוד אפילו רק לשבת אחת, ואם אינה עגולה צריך לייחדה לכל שבת בנפרד, אלא"כ ייחד את האבן לעולם לעניין זה בלבד ואז מהני אפילו כאבן – לא – עגולה (וזה מועיל אפילו במטבע כמו שנכתוב הלאה).

ד. מטבע לא מועיל בה ייחוד כיוון שאינה מותרת בטלטול, אבל ייחד אותה לעולם ואינה עוד בשימוש כמטבע לגביו – מותרת שהרי כבר אין עליה איסור טלטול.

ה. אם פְּרָפָה (= קשרה) על המטבע את הבגד כבר לפני שבת מותר לה לצאת בו בשבת כי מעשה מועיל לבטל מהמטבע שם מוקצה.

23. א. אם רוצה אישה להוציא אגוז לְבָנָה ומערימה לעשות זאת ע"י שפורפת (ז"א קושרת) רצועות הבגד עליו (כמקרה בסעיף הקודם דין ה') להוציא כך, הרי אע"פ שמדאורייתא מותר כיוון שזה דרך מלבוש ואין דרך – הוצאה כך בכל אופן לרה"ר אסורה להוציא כך מדרבנן כיוון שנראית כמערימה להוציא בשבת, אבל לכרמלית לא גזרו ומותר,

עמוד 58

ודין זה (כמו בסעיף הקודם כן בסעיף זה) שייך גם בגבר אע"פ שנכתב באישה.

24. אבן תקומה היא אבן שנושאות נשים מעוברות עליהן כקמיע עדי שלא יפילו את הולד [ויש שכתבו שצורתה כך: אבן חצץ חלולה ובתוך החלל ענבל קטן, וע"ז יש מוסיפים: שהיו מנהגים שהיו מוסיפים לתלות כנגד האבן הזו, כמשקל – נַגְד, חפץ נוסף ואז הייתה לו סגולה] ומותר למעוברת לצאת בו בשבת, ואפילו אישה שלא נתעברה עדיין אבל חוששת

שמא תתעבר ותפיל – גם לה מותר, וכל זה מדין קמייע מומחה שכבר התבאר בסימנים הקודמים.

25. א. קָרַק הוא צבע אדום שנשים היו נוהגות לאפֵר בו את עוֹרָן, ואסוּכָה אישה להתאפר בו בשבת, ואע״פ שאין צביעה מדאורייתא על עור האדם אסור מדרבנן.

ב. וכן אסורה אישה לקנח פניה בבגד אדום שמותיר על פניה סימני סומק אע״פ שלא מתכוונת כלל לזה הרי זה פסיק רישיה וזה דווקא באישה שדרכה בכך לצבוע פניה, אבל בגבר מותר לו לקנח בבגד זה.

ג. וכן אסורה אישה לכחול עיניה בשבת מאותו טעם

ד. ואסוּכָה לעשות מה שנהגו נשים בזמנם לטוח פניה בבצק וכשמתייבש ונוטלת אותו מאדים הבשר = ג״כ מטעם צובע

ה. נשים שנוהגות להחליק שערותיהן בחלב שמעורה במיני בשמים יש בזה חשש דאורייתא מצד איסור ממרח.

26. א. אסור לאישה לקלוע בשבת שערותיה מדרבנן גזירה משום בּוֹנָה וכן אסורה להתיר קליעתה = גזירה משום סוֹתֵר [בשיער רגיל

עמוד 59

אין האיסור דאורייתא משום שאין זה ממש בניין, וגם אין זה איסור דאורייתא של אורג משום שאורג הוא דווקא בתלוש וכן אורג הוא דווקא בדבר קיים ומקלעת = השערות תיסתר לבסוף]

ב. אישה שיש לה פאה נכרית אסור לקלוע אותה מצד איסור אורג (= כי זה תלוש) ואפילו אם נאמר שאין זה דאורייתא כיוון שאין סוף המקלעת להתקיים, מדרבנן ודאי אסור, ובמ״ב מסיק שאם לא ישמעו לנו אין כדאי למחות על כך.

ג. להחליק את שיערה – יש שאסרו משום חשש תלישה, ויש שהתירו משום שאין זה פסיק רישיה. וברמ״א כתב שהמנהג לאסור לעשות זאת ע״י כלי ולהתיר באצבעות.

27. א. לְסָרוֹק השיער במסרק אסור בשבת משום שתלישת – שיער הגוף הוא תּוֹלְדָה דגוּזָז.

ב. אפילו מסרק שנעשה משיער חזיר שהוא כֵּךְ יותר ג״כ אסור לסרוק בו כיוון שודאי שיתלשו שערות וזה פסיק רישיה. אבל מותר במסרק משער חזיר לתקן את צורת השערות באופן כללי יותר, ובכל – אופן נהגו גם לצורך זה להקצות המברשת הזו לשבת כדי שלא יהיה מחזי כעובדין – דחול.

ג. מברשת רכה מאוד שאינו פסיק רישיה מותר לסרק בה אבל אם מתכוון להסיר על – ידה נימין מדולדלים בשערותיו (= ז״א שערות שנתלשו קצת אבל טרם נעקרו לגמרי) אסור.

ד. אם מסרק שיערו ע״י ציפורניו מותר, ואפילו אם נתלשו שערות אינו חושש כיוון שאין זה פסיק רישיה.

עמוד 60

חסרים סימנים ש״ד, ש״ה.

עמוד 61

סי' ש״ו: באיזה חפצים מותר לדבר בשבת

1. א. איסור "ממצוא חפצך" הוא שישנם דברים האסורים אע"פ שאינו עושה שום מלאכה בתוך השבת. ואיסור זה הוא בכל דבר שניכר עליו (=שהבריות רואות) שעושה זאת כדי לעשות ע"י צרכיו כגון שהולך לשדהו שצריכים לקצרה ובודק אותה או שהולך אל שער העיר לפני מוצ"ש כדי להיכנס ראשון למרחץ (ויודעים הכול ששם, בשער – העיר, המרחץ) או שהולך עד סוף תחום שבת לפני מוצ"ש כדי שיהיה ראשון לתפוס פועלים הנמצאים מחוץ לתחום [= וזה המושג: "מחשיך על התחום"]. והכלל הוא: כל דבר שאסור לעשותו בשבת ואפילו מדרבנן, אסור "להחשיך" בשבילו.

ב. דבר שלא ניכר בו לפירות שהוא מהרהר בצרכי חול, כגון שהוא מהרהר לעצמו בעסקיו = מותר.

ג. בהמה שלו שנמצאת מחוץ לתחום ויכולה ללכת לבדה מותר לו להחשיך עליה את התחום משום שהכלל הוא: שלא אסרו להחשיך אלא על דבר שאי – אפשר בשום אופן למצוא תקנה לאיסור, אבל בהמה כזו באופן – טכני אפילו אם היא רחוקה הרי אפשר היה לעשות סוכות מהתחום שבת עד אליה וכך הייתה מתאפשרת הבאתה חזרה בשבת ולכן מותר להחשיך עליה.

ד. אבל בהמה שאינה הולכת לבדה כגון טלה קטן הרי א"א בשום אופן למצוא תקנה להחזרתה כיוון שהטלה מוקצה ולכן אסור להחשיך עליה. אבל זה רק באופן שניכר שהוא הולך במיוחד עד לתחום כדי להחשיך עליה, אבל

עמוד 62

אם אינו ניכר אלא נראה כהולך לטייל לתומו אפילו שבדעתו להחזיר במוצ"ש בהמתו = מותר.

2. א. אם בהמתו עומדת מחוץ לתחום יכול לקרוא לה שתבוא ואין גוזרים עליו שמא יצא ויביאנה.

ב. אם אינה שומעת לו ואינה באה אסור לו לצאת להביאה אבל ע"י אינו יהודי – מותר.
ג. אם ישראל אחר נמצא שם וזהו תחומו שלו גם לו אסור להכניסה ולהביאה לבעליה משום שהכלל הוא: הבהמה והפגלים הרי הם כרגלי הבעלים = גם לעניין תחומין, ומכיוון שיצאה הבהמה מחוץ לתחום שלה אסור לכל ישראל להזיזה בידיים מד"א שלה.

3. א. מותר להחשיך על התחום לצורך עשיית (או זירוה) של מצווה מיד למוצ"ש, כגון להביא מחוץ לתחום את המת או כדי להכין הארון או לצורך הפגלה.
ב. וכן מותר לומר לחברו שיחשיך על התחום לצורך מצווה שתעשה מיד למוצ"ש (ולדבר הרשות אסור לומר לו ללכת כמו שיבואר בסי' ש"ז ס"ח).
ג. את העבירה עצמה אסור לעבור בשבת אפילו שזה לדבר – מצווה רק להחשיך או לומר לאחר להחשיך על התחום מותר.

ד. I) מותר גם לתת הוראות כספיות מסוימות לשליח, כגון: לך למקום פלוני וקנה שם דבר זה וזה, ואם לא מצאת שם לך למקום אחר, או לומר לו: קנה דבר זה במאתיים זוז.

II) אבל אסור לומר לשליח: יותר מסכום זה וזה אל תקנה

עמוד 63

משום שאין בדבריו שום צורך מצווה אלא הם נאמרים רק כדי להציל את ממונו.

ה. וכן אם לקח האיש המשלח מהסוחר שמדובר בו – כבר קודם – סחורה בסכום מסוים, נאמר ב 8 זוזים, לא יאמר המשלח לשליח שייקח מאותו סוחר סחורה ב 2 זוזים ויאמר לסוחר שיהיה מעתה חייב לו 10 זוזים ביחד, מכיוון שצירוף הסכום הזה בשבת אין בו כלל צורך מצווה אלא צורך – עסקי גרידא.

ו. אם א"א לעשות את השליחות הזו אלא בהזכרת סכום – גג מסוים – שאמרנו בדין ד II שזה אסור – יש מתירים ויש אוסרים גם כך משום שזה יהיה ממש דרך מקח וממכר וזאת לא התיירו בשבת אפילו לצורך מצווה, והרמ"א כתב שהדעה השנייה עיקר.

4. א. פועל שהשכירו עבודתו = לפי יומית – והוא שומר גם בשבת אין צריך בעל – הבית לשלם לו עבור שמירת – השבת, ובטור כתב שאפילו אם רוצה בעה"ב לשלם לו אסור לפועל לקחת א"כ נתן לו כסף זה דרך מתנה.

ב. ומשום – כך גם לפועל שנשכר לפי יומית אין אחריות – שמירה בשבת, שאם קרה משהו בשבת אין הוא חייב בתשלומו.

ג. וזאת גזירה דרבנן שפועל – יומית נאסרה עליו עבודת שבת גזירה משום מקח - וממכר.

ד. אם היה שכיר שבועי או חודשי נותן לו גם שכר – שבת הואיל ושכר זה בהבלעה בתוך שאר הימים. ולכן כאן שיש לפועל אחריות אם אירע הפסד בשבת = משלם לבעה"ב.

עמוד 64

ה. נראה למ"ב שאפילו אם לא אירע הפסד אלא שמעל הפועל ולא ביצע שמירתו בשבת שיהיה מותר לבעה"ב לנכות לו משכרו כמו שמנכה לו שכר יום אחר.

ו. ההגדרה להיות של פועל שכיר יום או שכיר שבוע תלויה לפי המ"ב (שמסתמך על רוב הראשונים) אם כשיפסיק הפועל עבודתו ישולם שכרו לפי אותם ימים שעבד א ושהוא יפסיד חלק מהימים כיון שישולם לו לפי שבועות (והימים האחרונים מתוך השבוע האחרון שהוא עבד מהם ינוכו משכרו), ואם הוא עובד יומית ישולם לו גם על עבודת – הימים האלה.

ז. אם שכר אותו רשמית לחודש אבל נקבע ששכרו יהיה כך וכך ליום, הרמ"א כתב שיהיה אז שכיר יום מכיוון שאם יעזוב באמצע השבוע ישולם לו עד היום שעזב, אבל בספר שבות – יעקב חולק וסובר שמכיוון שנשכר לחודש ומסתמא יגמור את כל החודש ואז ישולם לו על הכול נחשב כשכיר חודש (ואע"פ שאם יעזוב ישולם לו לפי ימים).

ח. וכן הדין במשכיר חצר לחברו שלא ישכיר לו לפי ימים שאז יהיה אסור לו לקחת שכר שבת, וכן במלווים בריבית שהיו בגולה.

ט. בזמננו שהיו הסוחרים לוקחים שומרים יהודים לשבת על עגלותיהם כתב המ"ב שראוי שהשומר ישמור כמה שעות בתוך ע"ש וגם במוצ"ש כמה שעות ואז יהיה שכר – שבת בהבלעה ויהיה מותר.

עמוד 65

5. א. לשבת אחת אסור לשכור חזנים או בעלי – תוקע וכדו' לפי דעת המחבר משום שאז נותנים לו שכר – שבת. אבל יש מי שמתיר ודעתו היא שבמקום מצווה לא גזרו חכמים על שכר שבת (אבל גם לדעתם אינו רואה: המקבל סימן ברכה בזה) וגם לפי המקילים אסור לשכור את החזן בשבת עצמה אלא יסכמו לפני שבת.

ב. אם שכרו את החזן לשנה או לחודש וכדו' ז"א שיתפלל גם בימות החול מותר כיוון שמשלם לו בהבלעה בתוך שאר הימים.

ג. באחרונים אמנם נקטו בדין א' כמקילים, אבל כתבו שהרוצה להחמיר לא יקבע קודם שכר (= לפני שבת), ומה שיתנו לחזן אח"כ יהיה דרך מתנה.

ד. מיילדת ודאי מותר לה לקחת שכר – שבת.

6. א. כתוב "אם תשיב משבת רגליך ממצוא חפצך" וכו' ודרשו: חפצך הם שאסורים אבל חפצי שמים מותרים.

ב. לכן חשבונות של מצוה כגון לחשב מחיר סעודת מצוה שיעשה, או לפסחוק צדקה לעניים או לביהכנ"ס – מותר.

ג. להקדיש חפץ לביהכנ"ס או לנדב ערכו נוהגים העולם להקל. ואע"פ שלמדנו אין מעריכין ואין מקדישים זה דווקא לבדק – הבית אבל נדבות שלנו לצורך חול הם אפילו כשהן לביהכנ"ס, בכ"א לכתחילה טוב להיזהר וכשמקדיש או מעריך יקדישנו בפיו כבר בערב – שבת ויהיה מותר בשבת. אפילו להביאו ממש לביהכנ"ס וכן אם אינו מייחד החפץ בשבת אלא אומר סתם: אני מייחד ספר – תורה ולא מציין איזה ספר – תורה מיוחד אפילו שהכין

עמוד 66

לזה בביתו כבר ס"ת – מותר.

ולפסוק מעות לצדקה כשלא מזכיר חפץ מותר אפילו לכתחילה לכל הדעות כיוון שכל הבעיה בחפץ שזה כאילו מקח וממכר שמתחייב להעביר חפץ מרשותו לרשות ביהכנ"ס וזה לא שייך במעות.

ד. צרכי – רבים נחשבים כמצווה לכן מותר לעיין ולחקור בעיות של הרבים ומותר אפילו לפקח בשבת על תיאטרות שמתכנסים שם גויים כדי לפקח שם לצורך הרבים. לצורך הרבים כתבו פוסקים שמותר גם לומר לגוי לעשות מלאכה ואין זה שבות (כמו שזה הותר גם לצורך מצווה ועי' סי' ש"ז ס"ה וסי' רע"ו ס"ב בהג"ה).

ה. לשדך מותר בשבת.

ו. מותר ללמד הילד אומנות שאם אין לו אומנות עוסק בגזל.

ז. אבל אסור לשכור אותו לעבודה ולהזכיר לו סכום מעות.

ח. כדעת היש – אוסרין בסעיף ג' דין ו' פוסק הרמ"א כאן שלחזן או בעל – קורא במקום שנוהגים לעשות מי שברך ולפסוק להם סכומים – אסור הדבר לפסוק סכום כמה ייתן הביכנ"ס לחזן, אלא יאמר סתם: "אמור עבורי מי שברך, בלי סכום".

ט. הכרזת קניית מצוות בביהכנ"ס יש אוסרין אבל אין למחות במי שעושים זאת כיוון שלא שייך מקח וממכר אלא בחפץ הנקנה.

י. קניית מקומות בביהכנ"ס או שופר או אתרוג ביו"ט = אסור.

יא. מקח וממכר אסור בין בפה בין במסירה גזירה שמא יבוא

עמוד 67

לידי כתיבה.

יב. מחתה אסור לתת בשבת משום שדומה למקח וממכר שמוציא מרשותו בשבת, אבל אם המתנה משתמשת לצורך השבת או יו"ט מותר.

- יג. אסור לתת משכון לחברו אלא אם הוא משמש לצורך השבת או לצורך מצוה.
 יד. בזמנם שנהגו לתת כלים במתנה בשבת לחתן = הדורש – אסור, אבל להתחייב לתת לו דמים מותר כנראה כיוון שביד המתחייב לחזור ואין זה דומה למקח – וממכר.
7. א. מדידה אסורה בשבת באיסור – קל שסיבתו: משום שהוי עובדא דחול, לכן לצורך מדידה של מצוה מותרת המדידה (ואע"פ שאמרנו שלא הותרה שבות אפילו במקום מצווה בכ"א כאן הוי רק איסור קל של עובדא – דחול).
 ב. לכן מותר למדוד אם יש במקווה 40 סאה.
 ג. ומותר למדוד חור בכותל המפסיק בין חדר שיש בו מת לחדר שיש בו אנשים כדי לדעת אם נטמאו, ואפילו אם אפשר להימנע מהמדידה ע"י שהכהנים יצאו קודם בכ"א מותרת משום שכבר אין המדידה עובדא – דחול כי מודד שיעורי – תורה.
 ד. רפואת – הגוף מצווה היא לכן מותר למדוד אזור אדם חולה וללחוש עליו לחשים של רפואה כמו שנהגו בזמנם ואין בזה כל איסור שחיקת – סממנים.
8. א. כתוב "ודבר דבר" = דווקא דיבור אסור אבל הרהור בענייני – חול מותר.
 ב. לכן מותר מצד הדין שיחשוב אדם ויהרהר בעסקיו, אבל בכל – אופן

עמוד 68

- משום עונג – שבת מצווה שלא יהרהר בדברים אלו כלל.
 ג. תמיד צריך שיראה אדם ביום – השבת את כל מלאכת החול שלו כאילו עשויה פולה כמש"כ במדרש: ששת – ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, וכי אפשר אלדם לעשות כל מלאכתו בששת – ימים אלא שבות כאילו כל מלאכתך עשויה.
9. א. אסור לומר לגוי בשבת שילך מחוץ לתחום כדי להביא את קרובי – המת להספידו.
 ב. ומותר לומר לגוי (= לצורך – מצווה) שיעשה דבר זה למוצ"ש
 ג. אבל לומר לו שיעשה דבר זה בתוך השבת אסור אפילו אם אמר לו מערב – שבת, אפילו לצורך מצוה (מ"א בשם הר"ן).
 ד. חולה שתקפה עליו מחלתו ודורש שיקראו לקרוביו בשבת מותר לאמור לגוי שיעשה זאת ומותר אפילו לשכור אותו שילך חוץ לתחום ויביאם למוצ"ש מותר.
 אבל בתוך השבת אסור לשכור אותו א"כ מותר לומר לו שילך. והסיבר שהתירו פה היא משום שחולה כזה חיישינן שאם לא תמולא בקשתו תיטרף עליו דעתו.
10. להחליף משכון לגוי בשבת – מותר ואין זה משא ומתן וזה דווקא אם המשכון הוא מלבוש, שאז מותר יהיה לגוי להוציא את המלבוש דרך לבישה שאם – לא – כן אסור שכיוון שהחפץ ממושכן לישראל הרי הוא נחשב כחפץ שלו ואסור לגוי להוציא אותו כיוון שמשום מראית עין עלינו להחמיר שהבריות יחשבו שהוא ציווה על הגוי להוציא לו החפץ.
11. א. משום חשיבות מצוות יישוב – א"י התירו לקנות בשבת בית

עמוד 69

- מן הגוי באופן הבא:
 ב. מותר להראות לגוי ארנקים של כסף אבל אסור לתת לו בגלוי כסף, ואז הגוי מותר שיחתום על הערכאות שהבית עובר לבעלות ישראלית.
 ג. התירו לומר לגוי לכתוב אע"פ שהכתיבה מלאכה דאורייתא היא אבל האמירה לגוי היא שבות והתירו שבות פה משום חשיבות מצוות יישוב – א"י. אבל למצווה אחרת – אסור,

לכן אסור לומר לגוי שיכתוב למעננו מכתב בשבת ואפילו לצורך מצווה (אלא"כ יש פה צורך גדול ואז נוטה המ"ב להקל). אמנם ה"אור – זרוע" נטה שבכתב לועזי אין זה איסור דאורייתא אלא דרבנן א"כ ודאי קל הדבר ויכול לכתוב הגוי בשפּתו כיוון שהוי לדעת הא"י שבות – דשבות, אבל כל שאר האחרונים חולקים עליו.
ד. א"י שכתבנו כתב הרמב"ם שגם סוריה בכלל זה.

12. א. מותר להכריז בשבת על אַבְיָדָה שמי שיודע מקום הַמְצָאָה יביא ויאמר, משום שהשבת אבידה היא מצווה.

ב. וכן מותר לומר למי שיודע ומצאה שישנה גם זה בכלל חפצי שמים.

ג. נהגו להכריז גם על אבדת עכו"ם מפני דרכי שלום. ובמקום סכנה פשיטא שמותר.

ד. האחרונים גם כתבו שמותר להכריז על גניבה.

ה. כל ההיתרים שאמרנו הם אפילו בדבר שהוא מוקצה ואסור לטלטלו.

ו. בזמנם שהיו חרמות מהציבור והיה גם שהחזירו את

עמוד 70

אותם חכמות והתירוס לציבור, היה מותר להתיר בשבת אע"פ שאין זה צורך שבת משום שזה יום כנופיא לרבים והוי עסקי – הציבור שמותר לדבר גם בשבת כפי שכתבנו.
ז. גם להחרים בשבת לצורך הרבים מותר. ולצורך היחיד כגון שעבר על חילול – שבת מותר ואם לצורך אחר – שאינו קשור לשבת – אסור. (= מ"ב בשם המ"א). וא"כ כתב שאפילו לצורך הרבים עדיף שלא להחרים בשבת.

ח. האחרונים מצדדים להלכה להקל להתיר אפילו חרמי יחיד בשבת אפילו שאין בזה צורך שבת משום שבחול לא יוכל האיש לאסוף קהל – אנשים שיוכל להתיר לו.

ט. מה שנהגו אז בירידים שהשמש קרא בשבת מי שהוחרם בגלל חובותיו אין כוח לבטל (= כפי שכתב המ"ב) כי הוי כעסקי – הרבים שלולא זה היו אנשים נפסדים.

י. אם נידו אדם בחלום – מתירים לו בשבת כי צורך שבת הוא (= שלא יישאר בנידויו).

13. א. אם רוצים למכור קרקע מסוימת ויש להכריז ברבים שאם לאדם מסוים ישנה תְּבִיעָה על הקרקע הזאת לפי שמתבצעת המכירה שיבוא ויאמר לפנינו = אסור להכריז בשבת = משום שנוסח הדברים זה מוֹכִיחַ שאנו דָּנים כך את הדין.

ב. אבל אם נכריז כך (בצורה סתמית): "כל מי שיש לו זכות על שטח מסוים זה שיבוא ויגיד" – מותר⁹ [ואע"פ שישנה בעיר תקנה ברורה שאם אותו אדם לא יגיד עכשיו תתבטל זכותו

עמוד 71

וברור לאנשים שרומזים בהכרזה זו לתקנה זו = אין זה כדן את הדין].

ג. בקונסטנטינה נהגו היתר והכריזו על בתים למכירה או להשכרה בשבת משום שסברו שהעניין הוא צרכי הרבים, אבל יש אוסרים ואפילו בעניין הקדש ויתומים.

ד. אם רוצים להכריז על מקום פלוני שיש שם יין למכירה כתב המהרי"ל שאסור, אבל המ"א הוסיף שאם לא מצוי שם יין הרי ההכרזה הזאת היא צורך מצווה¹⁰ אבל בכל

⁹ אבל המ"ב כתב שלכתחילה לא לנהוג כך משום שהוי כדיבורא דחול, אבל מקום שעושה כך לא מוחים בו שיש מקום לומר שזה צרכי רבים.
¹⁰ לצורך קידוש והבדלה

מקרה אסור להזכיר סכום – מקח. ורש"ל כתב שיכריזו קודם ברכו ואם שכח יכריז אחר ברכו אבל ללא הזכרת סכום – מקח.

14. א. מי שהודיעו לו שגויים לקחו בכוח את בתו מביתו להוציאה מכלל ישראל מצוה עליו לשום לדרך פעמיו ואפילו שיצא מהתחום¹¹ (= שיש בזה איסור דאורייתא לכמה פוסקים) ואפילו אם יעבור על אחת מל"ט מלאכות משום שישנה חשיבות גדולה יותר שיציל אותה שאם – לא – כן תעבור כל ימיה על מצוות ואיסורי שבת.
- ב. זה מדובר לא רק באב על בתו אלא על כל אדם שיכול להציל.
- ג. לגבי בתו הקטנה שלא בגרה אע"פ שיש כלל שאין ב"ד מצווין להפרישה מאיסור דעת הפוסקים נוטה לומר שפה כמו בפיקוח – נפש ממש מותר לחלל עליה כדי שתשמור שבתות הרבה כשתגדל.
- ד. בתו (הגדולה) שעזבה את ביתו אל הגויים מתוך רצונה שלה אין מחללים עליה בעבירות דאורייתא

עמוד 72

- שאינן אומרים לאדם חטוא כדי שיזכה חברך, אבל באיסור דרבנן נוטים הפוסקים להקל גם בזה.
- ה. ובבתו הקטנה אפילו לרצונה קיים הכלל: פיתוי קטנה אונס הוא (= שער הציון, ציון מ"ט).
- ו. באדם שמחוייב ללכת לפי הדין בשבת להציל את בתו ומסרב, ב"ד גוזרים עליו.
- ז. אדם שרוצים לאנסו שיעבור עברה אחת, אין מחללים עליו שבת כי זו עברה אחת ופה הדין בסכנה שבתו תחלל כל ימיה שבת ותהיה מומרת.
- ח. ב"כנסת הגדולה" כתב שלצאת חוץ לתחום כדי לנקום נקמת – אביו מרוצחים מותר בשבת ותמה עליו המ"ג שהרי אין זה עדיף משאר מצוות שאסור ללכת עבורם מחוץ לתחום.

סי' ש"ז: דיני שבת התלויים בציבור

1. א. כתוב "ודבר דבר" מכאן למדנו: שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול.
- ב. לכן אסור לומר בשבת שדבר מסוים אעשה למחר או סחורה פלונית אקנה למחר, וכל זה בדברים שאסור לעשותם בשבת, ואפילו באיסורי דרבנן. אבל דברי – מְצוֹנָה כגון: "מחר אכתוב ספר – תורה" יש מחלוקת אם מותר ולכתחילה עדיף להחמיר אלא"כ מתיירא שייכַּשֵׁל ולא יעשה את המצווה מותר לחייב את עצמו לעשות ע"י האמירה לכו"ע
- ג. אסור ליהודי ללכת לשופט ולומר לו שיעכב גוי מסוים מלעזוב

עמוד 73

- בשבת על עניין חובותיו משום "ודבר דבר" אבל מותר לומר לשופט: "מדוע לא עכבת את הגוי ההוא?" אח"כ בחול, כדי שייד לעכב אותו בשבת אח"כ (אם יזדמן לעיר).
- ד. הב"ח מתיר למי שיש לו חוב אצל אָנֶס ובשבת נודע לו שהוא עומד לעזוב את העיר, (ואפשר שלא ישוב עוד) שילך לקבול עליו במשטרה וכדו' כדי שיעצרו אותו כי במקום פסידא לא גזרו חכמים "ודבר דבר".

¹¹ של שלוש פרסאות

- ה. גוי שהיה עצור בכלא בגלל חובו ליהודי מותר ליהודי ללכת לשופט שיניח לעצור להשתחרר בערבות של גוי אחר, אבל לא יאמר לו לכתוב שום דבר.
- ו. הא"ר כתב שגוי שחייב לו כסף ונודע לו שעומד ליסוע ולא לחזור יוכל ללכת אליו ולומר לו שייתן הכסף לגוי אחר לפני נסיעתו, אבל לא ליהודי אחר.
- ז. דברים בטלים סתם שאין בהם ענייני עסקיו ואין בהם גנאי וקלות ראש אסור להרבות בהם בשבת.
- ח. מי סיפורים בטלים כאלו מענגים אותו מותר לספרם בשבת כמו בחול. אבל במ"ב מעיר שגם לא יארכו כיוון ששבת ניתנה ללימוד תורה.
- ט. מי שאינו מתענג על סיפורים כאלו אסור שיספרם לאחרים שמתענגים כי לגביו הווי "לדבר דבר" ואין לו לעבור ע"ז בשביל חברו. אבל במ"ב כתב שאם הוא מתענג ע"ז שהם מתענגים אפשר שיש להקל.
- י. בשל"ה כתב שקיבל שאדם המברך חברו בשבת יאמר לו "שבת – שלום" או "שבת טובא" ולא ברכת – חול כגון "בוקר טוב"

עמוד 74

2. א. אסור לשכור פועלים בשבת ואפילו לעבודה שתעשה לאחר השבת שזה בכלל "ממצוא – חפצך" שהכול בכלל עשיית חפציו.
- ב. וכן אסור לומר לנכרי שישכור לו פועלים אפילו למלאכה שצריך רק למוצ"ש כנ"ל. כי הכלל בזה: כל דבר שאסור לישראל לעשותו אסור לומר לנכרי לעשותו.
- ג. וכן אסור אף שיאמר לגוי לשכור לו פועלים לאחר השבת.
- ד. מותר לומר לגוי בדרך רמז לאחר השבת: למה לא עשית דבר פלוני בשבת שעברה? ומכאן יבין הגוי שיעשה זאת לשבת הבאה. ואע"פ שאסור אף לרמוז לגוי זה בתוך השבת גופא, אבל אחרי השבת, בדרך רמז, מותר. אבל גם ע"ז יש חומרא: לשבת הבא לא יהנה מזה בתוך השבת אלא לאחר השבת כי יש לזה דין של דבר שעשה נכרי מלאכה לצורך ישראל שאסור להנות ממנו בשבת אלא"כ זה דבר ש"אין גוף הישראל נהנה ממנו" כגון שהיה כבר נר דלוק והנכרי מוסיף (שכן אחרת אפילו אם הנכרי מדליק מעצמו אסור לישראל ליהנות ממנו).
3. א. אסור לתת מעות לגוי שיקנה עבורי דבר בתוך השבת ואפילו מתחילת השבוע (ואפילו כבר קצץ שכרו עבור זה).
- ב. אבל מותר לומר בחול (ואפילו בערב שבת) לגוי שיקנה לעצמו דבר מסוים בשבת ולהבטיח לו שיקנה ממנו זאת לאחר השבת.
4. א. מותר לתת לגוי מעות מע"ש שיקנה דבר – מה בתנאי שלא יאמרו לו: קנה בשבת. וזה דווקא אם קצצו לו שכרו עבור השליחות הזו כי אז נחשבת קנייתו כפולה

עמוד 75

- אדעתא – דנפשיא ומותר (כפי שיבואר בסימן רמ"ה ס"ה).
- ב. ואם מדובר בעיר שיום השוק שם רק בשבת וכאילו ברור מכאן שאם אמרו לו: קנה, פירוש הדבר: קנה בשבת = אסור (ואפילו נותן לו הכסף ממש בתחילת השבוע).
- ג. ובמקומות שיום השוק מצוי שיהיה גם בימים אחרים אין איסור אלא אם אומרים לגוי במפורש: קנה בשבת.

ד. וכן אסור לישראל לרמוז לגוי שעדיף שיקנה הדבר בשבת, כגון שיאמר לו: "אני צריך ליסוע מכאן מיד במוצאי – שבת" וכדו'.
ה. אם עשה כדין אבל הגוי קנה מרצונו בשבת והביא לו עכ"פ לא ישתמש בדבר באותה שבת. ויש חולקים.
ו. יש שכתבו שלא יצויר אדם בעיר שיום השוק הוא בשבת כי ודאי יחטא וימכור דבריו אלא"כ רחוק השוק משכונתו.
ז. אם שכר אדם גוי סְבַל (וקצץ לו שכרו אפילו) והגוי בא מיוזמתו בשבת לקחת הדבר להעבירו אסור לתת לו (כמו שכתבנו בסי' רנ"ב ס"א) ואפילו ייחד לסחורה היהודי בביתו מקום מיוחד ג"כ אסור.
ח. והעובר ונותן לגוי לקחת הסחורה עונשין אותו או בכסף או במלקות אם הוא עני, ואם טעה אין עונשין אותו ונאמן האיש לומר על עצמו שטעה ולא ידע.
ט. אם לקח הגוי את הסחורה עוד בחול מביתו מותר שיעבירנה מחוץ לתחום בתוך השבת, אם קצץ לו שכרו והגוי אדעתא דנפשיה קעביד.

עמוד 76

5. א. דבר שאינו מלאכה דאורייתא ואינו אסור בשבת אלא משום שבות מותר לומר לגוי שיעשנו עבורנו בשבת במקרים הבאים:
(I) שיש שם מקצת חולי (כי בדבר שיש בו חולי ממש של כל הגוף או שיש שם סכנת איבר אחד גם ישראל עושה שבות לפי דעה אחת כמ"ש בסימן שכ"ח סי"ז).
(II) או שצריכים צורך מרובה לדבר כגון שיש שם הפסד מרובה ויש מפקפקים גם בזה [ובסעיף 19 יבואר דין סחורה שמתקלקלת בגשמים].
(III) או מפני מצווה כגון שיאמר לגוי להביא שופר = להביא דרך חצר שאינה מעורבת (= דרבנן).
ב. למי שסובר פ'דין 5 א' שהבאנו הסיבה שכל אלו מותרים היא מפני שרבנן לא גזרו בשבות דשבות, ופה האיסור עצמו הוא מדרבנן והאמירה לגוי מדרבנן לכן הוי שבות דשבות.
ג. אבל יש מי שחולקים על דין 5 א' וסוברים שזה אסור והם סוברים שרק במילה התירו חכמים שבות דשבות (כגון להביא האַזְמַל דרך חצר שאינה מעורבת כדי למול בו = ע"י גוי) וזה משום שמילה עצמה דוחה שבת אבל לא לצורך מצווה אחרת. ובא"ר ובלבוש כתבו שהלכה כדעה = 5 א' = להקל.
ד. ישנם שהתירו אפילו לומר לגוי במלאכה דאורייתא במקום מצווה¹² וכד' אבל הרמ"א כתב לא לקבל קולא זו שכל גדולי הפוסקים לא קבלוה: הרי"ף, הרא"ש והרמב"ם. אבל לענין מילה מצדד המ"א להקל כך.

עמוד 77

ה. אם אומר לנכרי שיאמר לנכרי אחר לעשות המלכה הוי אותה שבות, אבל החוות – יאיר מצדד להקל כזאת, וכ"ש בדבר שנאסר רק משום שבות.

¹² כגון לומר לגוי שידליק בר כדי שיתפלל

ו. הכלל הוא שבעניין השבֹותִין אין מדמים שבות לשבות. ואין להתיר אלא בזה שהתירו חכמים במפורש, כגון במילה לא התירו של אמירה לגוי כאשר מדובר במלאכה דאורייתא, אבל בקניית בית בארץ – ישראל התירו.

6. א. אסור לחשב חשבונות בשבת שיש להם תועלת מעשית כלשהי.
ב. כגון שמחשב כמה שכרם של פועליו ועדיין לא שילם להם אבל אם כבר שילם להם ומחשב סתם בעלמא מתוך שיחה בטלה לדעת כמה שילם מותר. לכן מותר לחשב בשבת סתם חשבונות כגון כמה הוצאנו בחתונת בנו, כך וכך חיילותיו של המלך וכד' (רמב"ם).
ג. ואעפ"כ יש להימנע בשבת (וגם בחול) ככל האפשר משיחה בטלה.
ד. חישוב חשבונות שיש בהן תועלת מעשית לחברו = ג"כ אסור.

7. מותר לומר לחברו או לגוי שרוצה שיהיה עִימו בערב (ז"א במוצ"ש) בדרך הרהור ובדרך רמז כגון: "הנראה לך שתוכל להיות אצלי הערב?" אבל לא יאמר לו מפורשות: "היה עמי למוצ"ש" כי זה דיבור ממש.

8. א. מותר לומר: למחר אלך למקום פלוני או לומר לחברו שיבוא עימו למחרת לעיר פלונית כיוון שהעיקרון הוא שמותר לומר בשבת ולתכנן כל דבר שישנה אפשרות (אפילו תיאורטית) לעשותו בתוך השבת כגון פה שאם היו בורגנין ז"א סוכות

עמוד 78

מעירו עד לעיר השנייה היה מותר לי ללכת.
ב. אבל לא יכול לומר לחברו: מחר ניסע לעיר פלונית וכד' שישנה כאן פעולה שא"א לעשותה בשבת¹³.

ג. ולומר לחברו מה שכתבנו בדין א' שיש בו איסור שיעשנו היום – אסור כמובן בשום – אופן לומר ואסור אפילו לגוי לומר שזה אמל"ג, ואם עֶשְׂקו אסור להשתמש בפְּעֻלוֹ. ואפילו באיסור דרבנן.

ד. ובדברים האסורים אסור אפילו לומר לעצמו, לא רק לבטא לחברו וכד'.
ה. אסור להחשיך בסוף התחום בדבר שאסור לו אפילו באופן תיאורטי לעשותו בשבת, אבל בדבר שבאופן תיאורטי יכול לעשותו ולכן מותר לו לדבר בזה יכול להחשיך עליו התחום.

כגון: מותר לו להחשיך על התחום כדי לצאת משם במוצ"ש לשמור על פירותיו שנמצאים מחוץ לתחום, כי השמירה עצמה מותרת בשבת.

ואם החשיך על התחום לצורך דבר המותר כגון שמירה ולאחר שהגיע לשם נמלך והחליט לקטוף פירות שם וכד' מותר לו להביאם, כיוון שעיקר כוונתו הייתה בשביל השמירה.

סיכום: כדי להחשיך צריך 2 תנאים:

א. שתהיה החשכה לצורך פעולה שמותר לדבר עליה בשבת (שבאופן תיאורטי ניתן לעשותה)

ב. שלא מינכרא מילתא

¹³ בה"ל: אסור לו לומר לחברו שיביא לו פירות מוקצים מחוץ לתחום, אבל פירות סתם יכול לומר לו שיביא למוצ"ש כיוון שבאופן תיאורטי יכול להביאם אם אינם מוקצים. וגם בפירות מוקצים אם אומר לו סתם: "תביא פירות" אם אומר לו סתם: "תביא פירות" מותר אע"פ שהלה מבין איזה פירות כיוון שזה דרך רמז והרהור (עי' דין 7).

9. א. העיקרון: בכל דבר שאסור לעשותו ומינכרא מילתא (ז"א ניכר עליו שרוצה לעשותו) אסור לו להחשיך על סוף התחום וגם אסור לו בתוך התחום כגון ללכת בשדהו כך שנראה שדעתו לבדוק אם לזרוע למחרת וכד'. אבל אם לא מינכרא מילתא מותר לו להחשיך בתוך התחום

עמוד 79

(כמו גם בסוף לתחום אלא ששם מינכרא מילתא בדרך כלל, ובתוך התחום לרוב לא מינכרא – מילתא כמו אם מטייל בתוך הערוגה שבחצרו וחושב על הדרך שבא יתלוש למוצ"ש העשבים וכד').

ב. בכל אופן ההיתר שכתבנו בדין א' ללכת בגינתו הכוונה לא שעומד בתוך גינתו כיוון שאז מינכרא מילתא שמחשב את הפעולות שיעשה למוצ"ש, אלא שיטייל ליד גינתו ויחשוב, כך שלא תהיה מינכרא מילתא.

10. מותר לומר לחברו בשבת: שמור לי היום פירות שבתחומך ואני אשמור פירותיך שבתחומי ואין זה נחשב כאילו שוכר אותו בשבת לעבודה.

11. א. לשון "הלוואה" שייכת לזמן מרובה¹⁴ ולשון "השאלה" לזמן קצר, לכן כשמבקש מחברו בשבת לא יאמר לו "הלווני" אלא "השאלני" מחשש שמא אם יאמר לשון הלוואה יכתוב חברו שטר כיוון שזה לזמן ארוך.

ב. במקום שנוהגים שגם סתם הלוואה רשאי לתבוע לאלתר יש מחלוקת בדבר.

ג. הפמ"ג כתב שאפילו אם מתנה עימו שזו "הלוואה – לזמן קצר" משום דלא פלוג רבנן.

ד. גם אם לווה ספרים לא יאמר לשון "הלוואה" אע"פ שזה דבר מצווה משום לא פלוג.

ה. בלשונות לע"ז שאין הבדל יאמר: "תן לי" ויכול להוסיף: "ואחזיר לך אחר – כך".

ו. אם המלווה אינו מאמין ללווה ודורש בשבת ערבון מותר

עמוד 80

להניח אצלו דבר משכון אבל רק אם לוקח בהלוואה דברים שהם צרכי – שבת: יין, או שמן או דברי מאכל שיכול הלווה להשתמש בהם בשבת יכול להניח משכון, שכן אחרת אסור.

ז. כשם שאין לוין בשבת גם אין פורעין בשבת חובו משום הגזירה ההפוכה שמא ימחק הבעה"ב מפנקס החוב את החוב. התוס' כתבו שאם אומר המחזיר בלשון "חזרה" ולא בלשון "פריעת – חוב" מותר משום שיש היכרא ולא יבוא לידי מחיקה. וגם זה מדובר רק אם לוקח בדברים שהם צרכי שבת ולא בדברים אחרים שאסור לגמרי.

12. א. אדם שזימן אורחים והכין להם אוכל וכתב כמה זימן וכמה אוכל נמצא להם אסור לו לקרוא זאת בכתב שמא מתוך שנתעורר אצלו הבעיה אם יש מספיק אוכל לכולם יבוא למחוק חלק מהמוזמנים או שמא יראה שיש הרבה ויבוא למחוק מהכתב חלק מהאוכל. אלו שני הטעמים שבגמרא ובשו"ע הביא עוד טעם שיבוא לקרוא מתוך העניין שהתעורר אצלו בפנקס.י – החשבונות (שנקראים בלשונו: שטרי הדיוטות) ובהם, בשבת, אפילו לעיין סתם ולא לקרוא אסור¹⁵. תיקון יש כאן 2 טעמים: א. שמא יכתוב או ימחק ב. שמא יבואו לקיים בשטרי הדיוטות

¹⁴ דסתם הלוואה 30 יום.
¹⁵ כמו שנבאר בסעיף 13 לקמן.

ב. וגזרו איסור אפילו אם הרשימות הנ"ל כתובות ע"ג כותל גבוה שלא יוכל להגיע לשם למחוק.

ג. אבל אם הרשימות הללו חקוקות בשקיעה בכותל (אפילו שלא גבוה?) מותר משום שמטעם "שמא ימחוק" אין לגזור כי חקיקה – שוקעת קשה למחוק, ומטעם שמא יקרא בשטרי הדיוטות

עמוד 81

ג"כ אין לגזור פה משום שלא מתחלפת כתיבה בשטר בחקיקה – שוקעת בכותל [כי על כתיבה על הכותל כן גוזרים שזה מכתובה לכתובה, אבל כאן זה מחקיקה לכתובה ואין לגזור]

ד. אבל חקיקה בולטת (שהאותיות הן תבליט) ג"כ גוזרים כי הן קלות מחיקה, ואפילו גבוהות הרבה – לא פלוג.

ה. והחוקק בטבלה ופנקס ג"כ גוזרים אע"פ שזאת חקיקה – שוקעת, משום שהן מַטְּלִים ויבוא לקרות בשטרי הדיוטות.

ו. כל אלו הדינים שאמרנו מהתחלת – הסעיף הינם בעל – הבית, אבל נהגו להקל שהשמש יוכל לקרוא כדי שלא יטעה (אם יאמר בעל – פה) כשיזמין את רשימת המוזמנים ושמא ישכח אדם, ויביא לחורבן כמו שהיה במעשה של קמצא ובר – קמצא.

ז. המ"ב מביא שהיה מנהג בזמנם שהאנשים היו לוקחים סחורה בשבת (אוכל) והיו נותנים פתקאות שהוכנו מערב – שבת על הסכום שלקחו, ואומר שאין זה כדון. אבל באליהו רבא התיר אם כתבו סתם סימן ולא סכום – כסף או מילים.

13. א. שטרי הדיוטות אסור לקרוא בהם משום שיש בהם חובות וכן שטרי חשבונות י"א שהאיסור הוא משום ממצוא חפצך וי"א שהאיסור הוא משום "ודבר דבר".

ב. גם לקרוא מכתבים סתם, אגרות שאילת – שלום, אסרו, אם כבר מכיר ויודע את הכתוב בהם¹⁶, משום שיבואו להחליף ולהתיר בגללם גם שטרי הדיוטות.

עמוד 82

ג. ובכל אלו אסור אפילו לעיין בהם (ולא לקרוא) כי כשמעיין ודאי יבוא לשאת ולתת בענייני החובות והחשבונות הכתובים בהם.

14. א. איגרת שעדיין לא יודע מה כתוב בה מותר לו לקרוא בה בשבת משום שאולי יש שם צורך – הגוף¹⁷ (ולא רק צורכי – ממון כמו בשטרי הדיוטות), אבל לא יקרא בפיו אלא יעיין באגרת בלבד.

ג. אם הובאה אגרת זו אליו מחוץ לתחום בשבת יש לזה גדר של מוקצה – משום – שהובא – מחוץ – לתחום [ומוקצה מצד עצמו של המכתב אין פה כי ראוי לצור על פי צלוחיתו] לכן טוב להיזהר שלא ליגוע במכתב אלא שהנכרי יפתח אותו לצורך היהודי. ואף שהקריאה היא הנאה ליהודי ויש כלל שאסור ליהנות בשבת מדבר שהובא מחוץ לתחום בכל – אופן פה אין גוזרים זאת כי הגזירה הזאת היא משא ישלח שיביא לו דבר – מה שיהנה ממנו מחוץ לתחום אבל פה שאינו יודע ממי ישלח לו מכתב בשבת

¹⁶ ואם לא – עיין סעיף 14

¹⁷ לדוגמא: אם מזמינים אותו לארוחה בשבת שזה צורך – גוף שמותר (ר' אביגדר).

אין צורך לגזור, וגם שאין זאת הנאה כיוון שאינו נהנה מגופה של המלאכה [= ההבאה מחוץ לתחום].

אבל האחרונים הסכימו שאין זה מוקצה פלל אפילו שהובא מחוץ לתחום משום שגם אחרים יכולים לקרוא מכתב זה וליהנות ממנו, אבל אם הוא מצניע את המכתב לאחר קריאתו שלא יאבד כמו במכתבי – הסוחרים וכד' זה באמת מוקצה ואסור לטלטלו.

עמוד 83

ד. לדינא נהגו בחו"ל שלא לקבל את המכתב בשבת מיד הגוי – הדן כיוון שלעיתים יכול שיקחו את המכתב מתוך יד הגוי ויכניסו לרשותו שלו ואז יעשה הוא את ההכנסה לרשותו מרשה"ר (שהגוי עשה עקירה והישראל עשה הנחה) לכן נהגו לומר לדן הגוי שישליך את המכתב ע"ג הקרקע או השולחן.

ואם האינכת חתומה אז יאמר לגוי: "אינני יכול לקרוא מכתב זה" כדי שיבין שכדאי לו לפתוח אותו ולא יאמר לגוי במפורש לפתחו אלא"כ לצורך גדול.

15. בזמנם היו עושים ציורים על וילונות או כתלים שבהם הייתה מצוירת דמות ותחתיה כתוב שמה (כגון ציורי מלחמת דוד וגלית וכד') ואסור לקרוא בזה בשבת גזירה שמא יבוא לקרוא בשטרי הדיוטות.

16. א. דברי חולין כגון מליצות ומשלים אסור לקרוא בהן בשבת. ואף בחול כיוון שאין בהם כל מטרה רוחנית¹⁸, אבל ספרים שמוסיפים מוסר ויראה אפילו שהם ספרי חול כגון ספר יוסיפון או דברי – הימים וכו' מותר.

ב. ואין צורך לומר שאסור בשבת ובחול לקרוא בספרי חשק שמגרים את היצר והדמיון ובשבת הרי הם גם מוקצים (ואסור לטלטלם).

ג. וכן יש איסור בשבת ובחול ללכת לטרטיאות וקרקסיאות שעיקר מטרתם להתהולל ולזה אין היתר.

ד. וכן אסור גם להדפיס או למכור ספרים מהסוג האסור.

עמוד 84

ה. ספרי שיחת חולין (משלים וכו') שנכתבו בלשון הקודש מותר לקרוא בהם בשבת ובחול כיוון שהלשון עצמה יש בה קדושה (וגם שכתוב בהם תמיד פסוקי תורה אלו או אחרים), אבל שטרי חשבונות אסור לכו"ע אפילו בלשון – הקודש.

ו. ואמנם גם בזה יש אוסרים רבים ולפי דעתם גם באיגרת שלום (נ"ל שהכוונה כשאין שום יסוד לחשוב שכתובים בה צרכי – הגוף ועיין סעיף 14 דין א') אסור לקרוא בין בלשון הקודש ובין בלשון לעז. והאוסרים מרובים וביניהם הגר"א, אע"פ שהרמ"א מתיר.

ז. גט מותר לקרוא בו ולטלטלו שאפשר ללמוד ממנו דיני גט.

ח. לעניין קריאת עיתונים שיש בהם דברי חול בשבת השבות יעקב מקל בזה, אבל הרבה אחרונים אוסרים משום שיש בהם ענייני משא – ומתן.

¹⁸ ובלשון הקודש = עיין בדין ה'.

17. א. יש מי שאוסר (הרמב"ם והר"ן) להתעסק בשום דבר אחר בשבת חוץ מדברי תורה אבל יש חולקים ומתירים לקרוא גם בספרי חכמות חיצוניות, והמנהג להקל.
 ב. לפי המקילים מותר גם להביט במשקפת לראיית כוכבים (בלשון השו"ע: איצטרולב) כי אין הבדל בין קריאה בספר לצפייה במכשיר, ומותר גם לטלטלו וְלְהַפְכוֹ.
 18. א. בזמנים שהיו נוהגים לשאול בשדים – היה מותר. והכלל: כל מה שמותר היה לשאול עליו בחול מותר היה אף בשבת. כי יש דברי שאסור לשאול משום כישוף

עמוד 85

- ודברים שאסור לשאול מפני הסכנה.
 ב. במ"א כתב: שאסור לשאול בשדים. אלא משום רפואה אבל כל סיבה אחרת יש בה משום "ממצוא חפצך"
 19. א. סחורה שעומדת בשבת להתקלקל לפתע, כגון שבאו פתאום גשמים לא צפויים או נחל שטף על כדתו וכדומה, במקרים כאלה יכול לקרוא לנכרי אע"פ שידע בודאות שהנכר יציל את ממונו (ולזה קורא לו) ואע"פ שיעשה בבירור מלאכה שהיא דאורייתא כגון שיוציא מרה"י לרה"ר וכד' ג"כ מותר [כי אם אין זו מלאכה דאורייתא, כגון "טלטול מוקצה", כבר אמרנו בסעיף 5 שמותר אפילו לומר לגוי מפורשות שיעשה זאת כאשר יש הפסד גדול]. והדרך שהתירו לומר לגוי היא רק בעקיפין, כגון שיאמר לו: כל המציל אינו מפסיד (כגון שבדליקה מותר לו לומר: כל המכבה אינו מפסיד) אבל לא יאמר לו בלשון נוכח: אם תציל לא תפסיד וכיוצ"ב.
 ב. הסיבה שמותר לומר זאת ולקרוא לגוי היא שמתוך שאדם בהול על ממונו אם לא תתיר לו זאת יעמוד ויציל בעצמו, ויבוא לעשות מלאכה דאורייתא.
 ג. ואמנם יש מי שמחמיר לא לומר לגוי זאת, אבל מלשון השו"ע מדייק המ"ב שהמקל לא הפסיד, ועוד הוסיף: אפשר לקרוא לכו"ע לגוי ולהראות לו את השריפה ושיבין לעשות את המוטל עליו לבד.

20. א. ישראל שעבר על ההלכה ואמר לנכרי לעשות לו מלאכה

עמוד 86

- בשבת אסור שיהנה ממנה אלא למוצ"ש לאחר שיעבור זמן ב"כדי שיעשו".
 ב. הסיבה לזה היא כדי שיזהר לא לזלזל בזה ולבקש מהנכרי שיעשה לו קנסוהו.
 ג. אם הדבר נעשה בפרהסיא שידעו מזה רבים אסור הדבר בהנאה לעולם אפילו עשהו הנכרי בשבילו ומדעתו שלו.
 21. א. אסור לומר לנכרי "קח בשר זה ובשל אותו לעצמך" משום שאע"פ שאיננו נהנה בכלל מאמירה זאת, אבל אומר לנכרי דבר שאסור לו לעשות נכלל הדבר בגזרת – חכמים על אמירה לנכרי ואסור.
 ב. אבל אם אומר לנכרי: "קח בשר שלך ובשל אותו לעצמך" = זה מותר משום שאין לאמירה זאת שום שייכות לישראל, גם הבשר לא שלו וגם לא יהנה כלל מזה בעצמו ולכן אין זה נכלל בתוך הגזרה על אמירה לנכרי.
 ג. האליהו – רבא אוסר גם לתת בשר של יהודי מערב – שבת לגוי ולומר לו שיבשל לעצמו, ולא רק בשבת עצמה.

22. א. שבות – דרבנן, היינו איסור שאינו דאורייתא, מותר לומר לנכרי בין השמשות שיעשנו, כגון שיעשר.

ב. השלמות מפורטות לדין זה למעשה נמצאות בסימן שמ"ב.

ג. כל דבר שאסור לומר לגוי לעשותו בשבת אסור גם לרמוז לו שלא בלשון ציווי כגון: "הנר אינו מאיר יפה" וכוונתו לרמוז לנכרי שיתקנו, או: אינו יכול לקרוא לאור הנר הזה". ואין זה בכלל גזירת אמירה לנכרי. ואין לאסור את הנר

עמוד 87

לאחר שתקנו הגוי בהנאה משום שגם קודם היה יכול הישראל להשתמש בו אלא שהיה יותר דחוק בשימוש.

ד. גוי שהביא לישראל תבואה בשבת שהיה חייב לו והישראל נותן לו מפתחות לאֶסֶם והגוי נותן שם את התבואה, יש מי שמתיר לעשות זאת כיוון שהגוי מתעסק במלאכת עצמו ואינו עושה זאת בשביל היהודי. ואפילו אם הגוי מודד את התבואה לאחר – מכן הרי לפני המדידה ודאי לא הייתה התבואה של הישראל.

בכל – אופן את חישובי הכספים והמדידות יעשו עם הישראל רק לאחר – השבת.

ה. אם התבואה של הישראל אסור לומר לגוי לפנותה וכן בכל דבר – מוקצה משום שזה בגדר שבות – דשבות ואין היתר לעשות זאת אלא לדבר מצווה או קצת – חולה.

ו. גוי שהביא חפציו בשבת לבית – ישראל אפילו הם אסורים בטלטול ואפילו הביאם בשביל הישראל = כיוון שהם עוד ביד הגוי מותר לומר לו לפנותם למקום מסוים בתוך הבית.

ז. גויים העושים גבינות בשבת מותר לישראל העובר שם לקנות מהם כיוון שהם עושים גבינות בשבת מותר לישראל העובר שם לקנות מהם כיוון שהם עושים זאת לא בשביל הישראל, ואע"פ שעומד שם בעת העשייה ומחכה שיגמרו.

ח. ואע"פ שהישראל עומד בעצר (= ז"א) ג"כ מותר אע"פ שאדעתא למכרם לבסוף לישראל עושה זאת. וכן

עמוד 88

גויים שעושים גבינות דווקא בשבת מותר לקנות מהם אע"פ שעושה אותם על – דעת למכרן לו. ואע"פ שאת הגבינות האלה נותנים לו הגוי בשבת חוב שחייבים לו (ואז יותר מודגש שעושים זאת בשבילו) ג"כ מותר לו לקחת, כיוון שבעת העשייה עדיין הגבינה של הגוי.

סי' ש"ח: דברים המותרים והאסורים לטלטל בשבת

1. א. הקדמת המ"ב לסימן זה:

הרמב"ם נותן ג' טעמים לגדר האיסור שאסרו חכמים מוקצה בשבת.

א) כדי שלא יחפש אדם עיסוק בשבת ויטלטל כל מיני כלים בתוך הבית לסדרם וכדומה כיוון שהוא בְּטֵל ויחפש עיסוק שיהיה מותר. ואז זה דומה לעיסוקי החול וחכמים רצו שישבות לגמרי.

ב) לעיתים מתוך שיתעסק בכלי – חול הללו יכול לבוא ולתקן

ג) ישנם יושבי קרנות ואנשים שאינם עובדים בחול וכדי שתהיה ניכרת השבת אצלם לא די בבטלה סתם אלא צריך איסור על טלטול כלי – החול.

הראב"ד נתן טעם אחר לדבר: שאסור מוקצה הוא גדר של דיני הוצאה מרשות – לרשות, שאם נמנע את האדם מלטלטל כלי – חול גם לא יבוא אף – פעם להוציאם מרשות – לרשות. ב. הכלי הכי חמור בשבת הוא מוקצה מחמת חסרון - כ"ס, שהוא כלי שמחמת חשש הפסד הוא מקפיד להקצות אותו תמיד דווקא לשימוש מיוחד, שאין לו שימוש זה בשבת. כגון

עמוד 89

סכין של שחיטה או של מילה או משוי של נגרים וכדומה, בכל אלו הכלים אסור לטלטלם בשבת אפילו לצורך גופם (היינו כגון לקחת את הסכין – שחיטה לחתוך ירקות וכדומה) או ג. כלים שמיוחדים לסחורה ומקפיד שלא להשתמש בהם ג"כ דינם כמוקצה מחמת חסרון - כ"ס.

ד. כלי שמוקצה מחמת חסרון – כיס ותחוב בנדן עם שאר סכינים אסור לטלטלו כשתופסים אותו ונושאים איתו את שאר הסכינים, אבל יכול לתפוס את הנדן ולשאת את הסכין הזה אם שאר הסכינים שבתוכו שהרי זה בסיס להיתר ולאיסור, ומותר לנער ג"כ את הסכין הזה מתוכו. ואם הסכין הזה חשוב יותר משאר סכינים אסור לטלטלו דרך נשיאת – הנדן.

2. א. לגודל הכלי ולכבדו אין שום השפעה על שמו ההלכתי. ז"א: אפילו אם הכלי גדול מאוד או קבד מאוד וכמה אנשים צריכים לשאת אותו בכל אלו הם מיוחדים לתשיש מסוים (= ואז נקראים: כלים) מותר לטלטלם

ב. אפילו אבן גדולה או קורה גדולה אם יש תורת – כלי עליה ז"א שמיוחדים לתשיש מסוים גם – כן מותר לטלטלם.

ג. כלי אשר בימות החול האדם נוהר מלטלטלו כדי שלא יתקלקל ממילא הוא בכלל מוקצה מחמת – חסרון – כ"ס ואסור לטלטלו.

3. א. כלי שמלאכתו לאיסור (ז"א שהוא מיוחד לדבר שאסור לעשותו בשבת¹⁹).

עמוד 90

מותר לטלטלו לצורך גופו, דהיינו למשל: פטיש של נפחים שמשמש בחול לעבודות נפחות מותר להשתמש בו בשבת כדי לפצח בו אגוזים אבל זה דווקא כאשר אין לו כלי אחר. וכן מותר לטלטל כלי כזה לצורך מקומו. ז"א אם צריך את המקום שעליו מונח הכלי הזה מותר לקחת את הכלי ולשים אותו במקום אחר וכיוון שהחפץ כעת בידו בהיתר רשאי לטלטלו הרבה ואפילו לשים אותו במקום רחוק.

ב. כלי שמלאכתו לאיסור שמונח בחמה וחושש שיתקלקל אסור להעבירו לצל, וכן אם ירא מגנבים וכדו' אסור, אבל אם חושב עליו ג"כ שישתמש בו (לצורך גופו) מותר אפילו אם עיקר כוונתו בהעברה להגן עליו מהחמה.

ג. כלי שמלאכתו לאיסור שהיה בשעת ביהש"מ בשימוש אסור כגון נר שהודלק בין השמשות מבואר דינו בסימן רע"ט שאסור לטלטלו אפילו לצורך גופו או מקומו ואפילו לאחר שכבה. וזה דווקא משום שר היה בסיס לדבר האסור בביהש"מ וזה השלקה, אבל אם עשה אדם למשל מלאכה בפטיש של נפחים בביהש"מ אין הפטיש נאסר בטלטול לצורך גופו או מקומו משום שאיננו בסיס לדבר האסור.

¹⁹ ואפילו אם רק רוב מלאכתו לאיסור ג"כ.

ד. המ"א כתב שמי ששכח ונטל כלי שמלאכתו לאיסור בידו אפילו לא לצורך גופו ומקומו כיוון שכבר נטל וזה בידו התיירו לו לטלטל החפץ למקום שירצה, אבל הגר"א חולק וס"ל שהתיירו לטלטל רק כשהתחיל בהיתר.

ובאחרונים כתבו שהיתר המ"א שייך רק בכלי שמלאכתו לאיסור אבל במוקצה מחמת גופו כגון אבנים שאין להם שימוש בשבת אותם אסור לטלטל אפילו כששכח והרים בטעות. להלכה נקט המ"ב שמכיוון שמוקצה מותר לטלטל בגופו כגון

עמוד 91

ע"י דחיפה ברגלו אם ישנו חפץ בחמה יטלטלו בגופו משם לצל.
ה. איסור מוקצה אינו אלא בטלטול אבל בנגיעה מותר. ולכן מותר ליגע למשל במנורה שבבית – הכנסת או בתנור אפילו כשהוא דולק. אפילו בתנור מטלטל.
ו. כשרוצה ליגע בכלי לצורך הדבר המוקצה המ"א אוסר ליגע בו. אבל הגרא מתיר אם לא יבוא לנדנד ע"י הנגיעה.
ז. אם רוצה לקחת דבר היתר המונח על דבר מוקצה, אפילו אם יגרום בלקיחתו לנדנד המוקצה מותר כיוון שזה נקרא טלטול מן הצד לצורך דבר המותר.
ח. מותר לטלטל דבר מוקצה על נשיבת אוויר מהפה וכד' שזה נקרא טלטול כלאחר – יד ומותר.

4. א. כלי שבדרך כלל מלאכתו להיתר והאדם לא מקצה אותו מדעתו בגלל זה בשבת (ואפילו אם הייתה מלאכתו לאיסור והיתר אבל ג"כ לא הקצה את הכלי בדעתו משימוש בשבת לצורך ההיתר) מותר לטלטלו אפילו רק לצורך הכלי, כגון: לטלטלו שלא יגנב או ישבר וכדו'. אבל אסור לטלטלו שלא לצורך כלל (ז"א שודאי שלא יצטרך לו כל השבת, אבל אם מטלטלו עכשיו לצורך שימוש מאוחר יותר – מותר).
ב. סיר שמשתמשים בו בדרך כלל לבישול (= איסור) ולפעמים להגשת פירות וכד' (= היתר) הוא כלי שמלאכתו לאיסור אלא"כ יש כעת בתוך השבת תבשיל לאכילה בתוך הסיר.
ג. כוסות, קערות, צלוחיות, סכינים וכד' ששימושן תדיר אין בהם בכלל גדר מוקצה אפילו שלא ישתמש בהם כל השבת מותר לטלטלם ואפילו שלא לצורך (ויש שמחמירים בזה).
ד. כל הספרים שמותר לקרוא בהם אין בהם כלל גדר מוקצה ומותר לטלטלם אפילו שלא לצורך כלל.

עמוד 92

ה. תפילין בשבת יש מי שאומר שדינם ככלי שמלאכתו להיתר ולכן יהיה מותר לטלטלם לצורך הכלי כגון שלא ישברו וכד'. והט"ז והמ"א מחמירים וסוברים שדינם ככלי שמלאכתו לאיסור שהרי אסור להניחם בשבת וע"כ אין לטלטלם צריך לגופם [ז"א כדי שהתפילין ישמרו אותו מהמזיקים = המ"ב] או למקומו. אבל בשעת הדחק יש להקל כדעה הראשונה.
ו. שופר כיוון שאסור לתקוע בו בשבת הוי כלי שמלאכתו לאיסור ולכן אסור לטלטלו בשבת כי אם לצורך גופו או מקומו.
ז. לולב אסור לטלטלו אפילו לצורך גופו או מקומו כי אין עליו שם כלי בכלל.
ח. בבה"ל מוסיף: קדירה שפינוה מתבשיל ועומדת בבית מותר לטלטלה כדי לסלקה לחוץ כיוון שדינה כגרף של רעי.

5. א. מהרא"ש בתשובה נראה שהוא מתיר לטלטל כלי שמטרתו לאיסור אפילו מחמה לצל אם נתן בכלי ככר או תינוק או כל חפץ מותר אחר כיוון שאז מטלטל את הכלי אגב החפץ המותר. אבל הרבה מהראשונים חולקים ע"ז וס"ל שהיתר זה הוא רק במת שהתירו לטלטלו משום כבודו אגב חפץ מותר אבל לא בשאר דברים.
- ב. כל זה מדובר כאשר שם בכלי דבר שאינו קשור לכלי כגון שבקערה לכביסה שם אוכל, אבל אם מונח בתוך הקערה דבר המיוחד לה והוא נצרך לנו בשבת כגון שבתוך מדוכה לכתשה נשאר האוכל מותר לכו"ע לשאת את האוכל בתוך המדוכה.

עמוד 93

6. א. כלים שנשברו בשבת אם עדיין השברים ראויים לאיזשהו תשמיש (כגון לכסות חבית וכד') אין עליהם שם נולד ומותר להשתמש בהם בשבת. כל זה כשהם עדיין ראויים לאיזשהו תשמיש כי אם לאו – הרי הם מוקצה מחמת גופו (כמו אבנים וכד'), וגם כלים – שראויים – לאיזשהו – תשמיש – דחוק הרי היו צריכים להיות לכאורה מוקצים מחמת גופם (כי גם אבן ראויה בדוחק לעיתים לכסות כלי וכדו' ואינה נחשבת בגלל זה למותרת). אלא שמכיוון שבאותה שבת עוד היה עליהם שם כלי – אז כשנשברו כל עוד לא רואים שאין להם שום שימוש עדיין לא הופקע מהם שם כלי שהיה עליהם בתחילת השבת.
- ב. שברי כלים מוקצים שנשברו במקום שיכול להזיק בבית או ברחוב כגון שנשברו על השולחן או על רצפת הבית מותר לפנותן כדי שלא יזקו בהם.
- אבל אם הכלי שנשבר מחרס אסור לפנותו כיוון שאין סכנה שיוזקו אנשים מחרס, ואע"פ שידרכו ע"ז וישברו זאת בשבת אין בזה איסור כי אינו מתכוון.
- ומה שאסור לפנות זה דווקא פינוי – ישיר בידיים אבל בגופו כגון שמטלטל שברי החרס ברגליו מותר (כמש"י בסימן שי"א סעיף ח').
7. א. מה שאמרנו בסעיף הקודם שצריך שיהיה השבר מספיק כדי לכסות בו כלי מוסיף פה השו"ע לומר שאפילו אם במקרה הכלי נמצא במקום שאין שם אותו כלי שהוא יכול לכסותו כגון שכרגע נמצא השבר – כלי ברה"ר או בכרמלית והכלי עצמו בבית (כגון שלקח השבר לקנח בו מנעלו וכד') גם – כן

עמוד 94

- יש תורת כלי על השבר.
- ב. מה שאמרנו שהכלי נשבר – יכול אפילו שנשבר בחול והשבר ראוי לכסות בו כלי ג"כ – מותר.
- ג. אם זרק את הכלי בחול לאשפה = גילה שאינו לגביו כלי ואסור לטלטלו בשבת. ואפילו זרקו עשיר וחזי לעני כי מוקצה לעשיר הוא גם לעני.
- ד. אם זרק את הכלי בשבת לאשפה = גילה שאינו לגביו כלי.
- ה. וכל זה מדובר דווקא בחתיכה של חרס או חומר אחר נשבר. אבל דבר שלא היה כלי מעיקרו כגון: אבנים אע"פ שאולי הִזְי לַכְסוּת בה כלי וכד' אסור להשתמש בו והוא מוקצה מחמת גופו. ואסור לטלטל כל דבר שאינו כלי אפילו לצורך גופו וכ"ש לצורך מקומו. לכן טבלאות ומדפים שאינם כלים בבית ועששית של ברזל וכל מיני חתיכות עץ אסור בשבת לטלטלם כלל אפילו לצורך גופם או מקומם. אלא"כ יעשה בהם מעשה תיקון לפני שבת

שיוכיח כוונתו להשתמש בזה בשבת, או שייחדנה לפני שבת לעולם להשתמש בזה (כמשיי בסעיף 22).

ו. פתילה נקראת כלי ואפי' דלקה בשבת שעברה או בחול (כי אם דלקה בע"ש זו הוקצתה לשבת כולה) ג"כ דינה ככלי שמלאכתו לאיסור ומותר לטלטלה לצורך גופה ומקומה. וכנ"ל לגבי נר של שעווה או חלב בין כשהוא שלם בין כשדלק כבר בחלקו בשבתות שעברו (ויש מחמירים בנר לומר שאיננו כלי).

ז. שברי פתילה שאינם עומדים עוד להדלקה בנר הרי הן כצורות ואבנים ואסור לטלטלן.

8. א. מכסים של כלים שנחשבים לחלק מהכלי אפילו אם נתפרקו לפני שבת

עמוד 95

מהכלי מותר לטלטלם בשבת (ואפילו מחמה לצל כאשר אינם ראויים למלאכה אחרת כלל) מכיוון שהכיסויים אפילו כשמפרקים מהכלים נחשבים עדיין כחלק מהכלים, וקל – וחומר לגבי כלים שפורקו מהמכסים בשבת עצמה שבבהש"מ היו כלי אחד.

ב. אבל דלתות הבית וחלונותיו (אע"פ שבהם ג"כ אפשר לעשות שימושים אחרים ונחשבים כלים) נחשבים שסתמן עשויים ועומדים רק לשימוש הבית ולכן אסור להשתמש בהם בין שפורקו בחול או בשבת.

ג. בלול של תרנגולים הדלתות נחשבות כדלתות הבית ואסורות בטלטול.

ד. כלים מוקצים בשבת שנשברו בתוך השבת אע"פ שעכשיו כבר אינם מוקצים – (כגון מוקצה מחמת חסרון – כיס שעכשיו כשנשבר אין הבעה"ב מקפיד על שימוש עוד) – אסורים כיוון שאתקצאי בהש"מ.

9. א. דלת של שידה תיבה ומגדל (פ"י: מרכבות, ארונות וארגזים = כלים גדולים של עץ שאוצרים בהם חפצים ונושאים בהם בני – אדם. שידה = מרכבת נשים, עגלה עשויה כקופסא (רש"י עירובין ל'): מותר ליטול אותה מהם משום שאין בניין וסתירה בכלים אבל אסור להחזירה כיוון שיש חשש שמא יתקע את הדלת בחזרה ע"י מסמר בחזקה ויהיה חייב משום מכה בפטיש משום זה גמר מלאכה (ויש אומרים שגם בכלים שייך "בונה" אם עושה את התקיעה מעשה – אומן)

ב. דלת של לול תרנגולים שנבנה במחובר לקרקע (בעת

עמוד 96

בנייתו, ולא שחנבר לאחר מכן) אסור אפילו ליטול וכ"ש להחזיר שהדלת מחוברת לקרקע ומוציאה שייך בה בניין וסתירה שלא כמו בכלים. ואפילו ע"י נכרי אסור לעשות זאת משום שבות.

ג. לול שמתחילת בנייתו נבנה ככלי ולאחר מכן חיברו לקרקע חלקו בזה האחרונים. התוסי' כתב שדינו ככלי המחובר לקרקע בטיט (שיבואר להלן בדין 10) והפמ"ג חולק וכתב שבדין 10 מדובר על כלי שהוא כיסוי בעלמא אבל בדלת של לול שיש ציר לדלת הדבר חמור יותר, ואפילו כשיש בית – אחיזה לדלת אסור ליטלה ולהחזירה.

10. א. כיסוי בור או דות (= שהוא חפירה דומה לבור אבל בתוך הבניין ופתחו העליון קצת גלוי יותר) כיוון שהוצאת הכיסוי מהבור והחזרתו דומים למלאכות בניין וסתירה גזרו חז"ל לאסרם, לכן אפילו ששימושם רגיל ביותר ככיסוי בלבד צריך לעשות לפני שבת מעשה שיוכיח

שמשתמש בהם תמיד או מעשה שיוכיח שהוא עומד לכסות בהם. כל זה כאשר אין לכיסויים אלו בית – יד לאחוז אותם.

- ב. אבל כיסוי בור ודות שיש להם בית – יד לאחיזה מוכח עליהם שהם כליים ולא סתם חלקים של בניין ולזה תפקידם (לכיסוי הבור) ומותרים לשימוש.
- ג. מה שאמרנו שאסורים בדין א' הכוונה אפילו בטלטול בעלמא, ואפילו אם פורקו מהבור מערב – שבת, ובודאי שאסור ליטלם מן הבור שכיוון שהם עומדים מוכנים

עמוד 97

- לכיסוי הבור מוכח שאינם מן המוכן לטלטול ואפילו שתורת כלי עליהם.
- ד. על כיסויים של כלים אחרים שאינם מחוברים לקרקע לא גזרו ולכן אפילו יהיו כלים אלו מחוברים לקרקע ע"י שכבה של טיט וכדומה מותר לקחת הכיסויים מהם (ואפילו שבדרך – כלל מחובר לקרקע דמי = פה לא גזרו) אפילו אם אין להם בית אחיזה, בתנאי שבכלים רגילים (בכל הכיסוי כלים מדובר) יעשה מעשה לפני שבת שיוכיח שכוונתו להשתמש בהם ככיסוי – כלים, וכן אפשר שלא יעשה כל מעשה אבל ייקדם לכיסוי הכלים מערב – שבת כרק לבד הוסר שם מוקצה מכלים אלו. וכן אם לא ייחדם אבל השתמש בהם בערב – שבת ככיסוי – כלים ג"כ מספיק.
- ה. חביות הקבורות בקרקע לגמרי – כיסויים צריך בית – אחיזה.

11. א. מחט שלמה שצריך אותה לאיזה שימוש בשבת הרי היא כמובן ככל כלי שמלאכתו לאיסור שמותרת לצורך גופה או מקומה. לכן אם צריך להוציא בה קוץ או להוציא ליחה ממורסא מותר.
- ב. (עוד בקשר לדיני – מחט והוצאתה בשבת בסימן ש"ג).
- ג. כנ"ל מותר לטלטלה אף לצורך מקומה.
- ד. מותר לטלטל מחט שמצאה מונחת במקום שיכולים

עמוד 98

- להינזק בה אנשי ביתו כי בזה אפילו מחט שאסור להשתמש בה כלל מותר לטלטלה כי במקום היזק אנשים לא גזרו.
- ה. מחט שנשברה וניטל חודה או החור שלה אסור לטלטלה אפי' לצורך גופה ומקומה כי אז היא כבר איננה כלי כי אז דרך אנשים לזרוק אותה ונחשבת למוקצה מחמת גופה. אבל אם ייחדה לתשמיש מבעוד יום מותר לטלטלה כדי כל כלי שמלאכתו להיתר.
- ו. מחט חדשה לגמרי שעדיין לא נוקבה - מותרת. כיוון שלעיתים האדם נמלך ואינו נוקבה אלא מייחדה לשימוש זה כגון להוציא קוץ מבשרו וכד'. ולכן היא כבר כלי מושלם.
12. א. שיירים של מחצלאות מותר לטלטלם בשבת בין אם נפרדו מהמחצלת לפני שבת ובין אם בתוך השבת משום שראויים לפחות לכסות בהם טינוף.
- ב. אם זרק אותן לאשפה מבעוד יום אסור לטלטלם כי הראה בזה שהוא אינו משתמש בהם והקצה אותם.
- ג. אבל אם זרק לאשפה מחצלת שלמה מותר לקחת ולהשתמש בה כי בטלה דעתו אצל כל אדם.

13. א. שיירי בדים ומטליות שיש בהם 3×3 אצבעות יש להם חשיבות כי אפשר להשתמש בהם ומותר לטלטלם. ואם אין בהם 3×3 אצבעות י"א שאסור לטלטלם וי"א שעדיין מותר כי זה

ראוי לשימוש עניים כגון לקנח בזה דברים מסוימים אבל ודאי שגם למקילים אסור בשיירי טליתות של מצווה כי

עמוד 99

בהם אסור להשתמש לקנח דברים מגונים ולכן מדובר פה רק בסתם מטליות.

14. א. למתקני נעליים ועושי – נעליים ישנו דפוס מסוים שעליו תוקעים את הנעל ואם הנעל חדשה והעור עוד קשה הנעל תפוסה חזק בדפוס ואם ישנה – פחות. ואע"פ שהדפוס הוא מוקצה הרי אם צריך לנעל בשבת הרי זה לצורך מקומו ומותר להזיז הדפוס אם צריך כדי להורי ממנו הנעל. ב. ואם יכול בְּשָׁנָה להשמיטה בקלות מעל הדפוס אין סיבה שיטלטל דווקא המוקצה = הדפוס (= א"ר).

15. א. סנדלים שלהם היו מורכבות מ2 רצועות סוגרות. לכן בסנדל שנפסקה הרצועה הפנימית שבין 2 הרגלים עדיין תורת כלי עליה (כי את הרצועה הזאת ומקום חיבורה לא רואים בביורן לכן נהגו לתקן כי אין בזה גנאי כל כך) ולכן אם נפסקה בשבת מותר לְטַלְטֵלָהּ. - תרסות. מקום חיבור הרצועות. ב. אבל אם נפסקה אחת הרצועות החיצוניות לא נהגו לתקן ואין לסנדלים כבר תורת – כלי ואסור לטלטלם. ואם הוא בכרמלית ז"א במקום שאין יכול לשמור הסנדל התירו לו לכרוך גְּמִי²⁰ לַח סביב הסנדל והרגל כדי שלא יאבד הסנדל. ג. חוט אסור לקשור כיוון שעלול לקשור קשר של קיימא, אבל

עמוד 100

לענוב אותו בעניבה מותר.

ד. אם נפסקו רצועות הסנדל החיצוניות בחצר שהסנדלים נשמרים יניחם שם ואסור לו לקחתם. אבל אם נמצאים שם אנשים רבים וגנאי הוא לו התירו לו לקשור בגמי כנ"ל משום כבוד הבריות. 16. א. חלוק או בגד שכדי לייבשם תחבו קנה כדי להעמידם מערב – שבת, והיה בחלוק פחות קְטִיבוֹת מ"תופח על - מנת להתפח" (שאם – לא – כן – אלא שהייתה בחלוק רטיבות יותר גדולה – אפילו רק בביהש"מ – אתקצאי לכולי יומא) מותר להשמיט את החלוק מעל הקנה הזה, אבל יזהר שלא יטלטל עי"ז את הקנה כי הדבר אסור²¹ (כמו דפוס של מנעל שכתבנו בדין 14 שאסור להזיזו). אבל אם רוצה דווקא לקחת את הקנה וממנו להסיר הבגד הדבר תלוי אם אותו קנה מיוחד לשימוש זה. אם הקנה מיוחד לתליית – בגדים עליו ונשתמש בו לצורך זה לפני שבת כבר פעם הרי מותר ואין הקנה מוקצה, ואם לאו – אסור כי אין זה כלי והוי מוקצה מחמת גופו. ב. אם תחבו בראש הקצה פְּלֵי שמותר לטלטלו בשבת ועליו שמו הבגד לייבוש מותר לטלטל הקנה והכלי ביחד ואפילו אם אותו כלי מלאכתו לאיסור מותר לעשות זאת כי הרי הוא צריך למקומו של הכלי = ז"א לבגד התלוי עליו.

עמוד 101

²⁰ זהו מאכל בהמה

²¹ זה רק במקרה שהקנה לא מיוחד לשימוש זה כפי שיבואר בהמשך.

ג. כירה שנשמטה²² אחת מרגליה אסור לטלטלה וזאת גזרת – חכמים שחששו שמא יתקע את הרגל בחזרה בחוזק למקומה וחייב אז משום מכה בפטיש (או ב"בנין" לפי דעת כמה פוסקים). וכ"ש שאם נשמטו שתיים מרגליה הרי אין לה שום עמידה ואסור לטלטלה שמא יתקנה.

ד. וכן ספסל שנשמטה אחת מרגליו או שתיים אסור לטלטלו מאותה סיבה.

ה. ספסל שנשמטו²² רגליו והוא ספסל ארוך ואפשר לסמוך אותו באיזשהי צורה לכיסא או ספסל אחר אסור לעשות זאת אם ישב על הספסל בצורת – סמיכה זאת קודם שבת כי אז אנו בטוחים שלא יבוא לתקן זאת דווקא בשבת²³.

ו. אם אותה רגל שנשמטה נמצאת במצב זה כבר הרבה²⁴ זמן ואבדה הרגל והספסל נשאר בלי הרגל הזאת שנלקחה ממנו אין חשש שיבוא לתקן דווקא בשבת זאת ומותר לסמוך אותו על ספסל אחר.

ז. המ"א כתב שאם דרך הרגל להיות שם רפויה מותר – אם נשמטה – להחזירה ברפיון (ודווקא ריפוי ממש אבל לא "רפוי – לא – רפוי").

עמוד 102

17. א. לבנים שנשארו מבנין, והרי אין להם כל שימוש לבניה יותר וסביר להניח שהשימוש שלהם יהיה למזגא עליהן" להישען עליהם הרי מותר לטלטלם, ולפי משמעות לשון המחבר משמע שאין צורך אפילו שיחשוב על כך לפני שבת ויש מחמירים בזה.

בכל – אופן במקרה שמותר הרי הלבנים הם היתר גמור ומותר לטלטלם אפילו מחמה לצל.

ב. אם סידר את הלבנים זה על – גב זה גילה דעתו שהקצה אותם לשימוש בנין ואסור לטלטלם אפילו לצורך גופו ומקומו כי אין להם תורת כלי והם סתם אבנים והוי מוקצה בגופו.

ג. לבנים שהיה מותר לטלטלם ונשברו דינם כדין שברי כלים (= בדין 7 – 6 בסעיף זה)

18. א. קוץ המונח ברה"ר מותר לטלטלו כדי שלא יוזקו בו הרבים ע"י טלטול פחות פחות מדי' אמות, ובכרמלית מותר לטלטלו אפילו ד"א ויותר כי במקום היזק הרבים לא גזרו רבנן שבות.

ב. אם היה הקוץ גדול ובני – אדם רואים אותו פסק הריב"ש שאסור לטלטלו כי אנשים יעקפו אותו. ובטלטול מן הצד מתירים גם בקוץ גדול.

ג. שיעור הטלטול המותר בכל המקרים הוא עד שיסלק את הקוץ לצד רשות – הרבים במקום שאין דורכים בו רבים.

ד. במ"א משמע שדעתו שאם היה הקוץ מונח שם מע"ש אסור לטלטלו בשבת כי היה לו לסלקו משם מע"ש. והא"ר מתיר אפילו כך ליטלו בשבת.

עמוד 103

ה. לעיל (ביארנו בסימן זה סעיף 6 דין ב') למדנו שאם יש שבירי זכוכית בבית מותר לפנותם ולכאורה קשה הרי שם אין רבים שיוזקו בכלי ואמאי התירו לפנותם הרי היתר זה בגלל היזק

²² מודגש: נשמטו. כיוון שאם נשברה הרגל אין איסור לטלטלו כי זה לא חיישינן שממש יתקין רגל בשבת.

²³ אבל אסור לתקן הרגל ע"י שיחזירה לשם אפילו שישב על הספסל לפני שבת אפילו אם רוצה להחזיר הרגל ברפיון משום חשש שיתקענה בחזקה.

²⁴ אין כאן עניין של מדידת הרבה זמן אלא החשוב הוא שאבדה הרגל

הרבים? אלא ששם מדובר רק באיסור מוקדם שהוא קל יותר מהאיסור אצלנו של טלטול ד"א בכרמלית או פחות ברה"ר, לכן התירו לפנות גם בבית שברי כלים אע"פ שמדובר בהיזק – יחיד (פמ"ג).

19. א. בזמנם היו סולמות מיוחדים שהיו עולים בהם לעליית הגג ואלו היו סולמות גדולים שאפשרו שיטחו מהם את הגג כי גגותיהם לא היו משופעים והיו צריכים לטייחם בטיט כדי שהמים לא יחדרו לבית. ואותם סולמות אסור לטלטלם, ובפמ"ג מציין שאפילו יש שאוסרים לטלטלו לצורך גופו ומקומו (וזה הרמב"ם).

ב. אבל סולמות קטנים של שובך מותר להטות אותו ממקום למקום אבל אסור להוליכו משובך לשובך כדי שלא יעשה כדרך מעשי – חול ויבוא לצוד.

ג. סולמות שלנו שבבתים שעשויים לטלטלם מזווית לזווית לצורך תשמישים שונים, וא"א לחשוש שהם מיוחדים לצורך תשמישים שונים, וא"א לחשוש שהם מיוחדים לצורך מסוים של חול כמו להטיח גגו וכדו', מותר לטלטלם כדי להוציא על – ידם דברים מן העלייה או להעלות לשם דברים, ובט"ז התיר בסולמות גדולים.

20. א. ענפים של דקל שקצץ לשריפה הם מוקצים ואם רוצה להשתמש בהם לשיבה אסור לטלטלם, אבל לשבת עליהם כשאינן מזיזים ממקומם מותר, והמ"א מתיר אפילו כשמזיזים

עמוד 104

ע"י ישיבתו כי זה טלטול מן הצד, אך המאירי שמתיר ג"כ לעומת זאת מוסיף שבמקום שאין צורך בזה ראוי לא לעשות זאת.

ב. "עצים שלנו סתמא עומדים להסקה" = כך כתב המ"ב (וצריך לברר המצב היום) (= וע"ע בד"ה).

ג. אבל ענפים שישב עליהם מבעוד יום אע"פ שלא חשב עליהם שיהיו לשיבה מותר לשבת עליהם ולטלטלם בשבת, כי בזה שישב גילה דעתו שהענפים הללו קיימים גם לשיבה והוסר מעליהם שם מוקצה.

ד. וכן אם קשר את הענפים הללו בצורה שנוחה לשיבה (אפילו שלא חשב?) או שחשב על הענפים הללו שהם ראויים לשיבה ביטל מעליהם שם מוקצה.

ואם חשב שישב עליהם בחול אבל לא חשב על ישיבת שבת = המחבר מקל שיוכל לשבת בשבת ג"כ, והא"ר הביא מחמירים.

ה. בסעיף הבא מוסיף המ"ב שבעצים שלנו שעומדים להסקה אין מועילה רק מחשבה אלא צריך שיעשה לפני שבת מעשה שיוכיח שכוונתו לישב עליהם בשבת.

21. א. נדבך של אבנים שונה בעיקרו מחריות של דקלים. בחריות של דקלים יש שתפקידן לשריפה ויש שתפקידן לישבה לכן כיוון שמחשבתו הייתה לשריפה נ"י במחשבת ישיבה כדי לשנות את תפקידן.

ב. ולכן צריך בנדבך של אבנים אם רוצה לשבת עליהם בשבת שיסדרם מבעוד יום, ובפירוש העניין הזה חלקו

עמוד 105

הפוסקים: מלשון המחבר משמע שכוונתו שהסידור מתיר את האבנים לגמרי ואפילו לטלטלם. אבל המ"א נוקט בשיטת רש"י שהסידור בסך – הכול גורם שלא יצטרך לטלטל את האבנים כיוון שהם כבר מוכנות לשיבה.

- ג. יש שמקלים ורואים את דין האבנים כמו דין החריות (הרמ"א) אבל הרמ"א השיג עליו.
22. א. כפי שהסברנו בעניין חריות ואבנים בדין 21 א' גם כאן מוסיף המחבר מקרה שאדם רוצה לְקַסוֹת פּי – חבית באבן או בְּקַעַת = שבר – עץ. או שרוצה לסגור בהם את הדלת או להכות בברז סתומה = מכיוון שהאבן או הבקעת אינם מְשַׁמְשִׁים לתפקידים אלה ותפקידם אחר הרי אפילו אם יחשוב עליהם לשימוש לפני שבת אין זה מוציא אותם מתפקידם – ואסורים לשימוש בשבת.
- ב. אבל אם חשב על שינוי תפקידם, וגם עשה מעשה לפני שבת הרי מותרים לשימוש אפילו אם כוונתו הייתה לשבת זו בלבד.
- ג. או אם חשב עליהם בלבד אבל כוונתו הייתה שמעתה לעולם ישתנה תפקידם ג"כ תופסת מחשבתו.
- ד. אם היה רגיל להשתמש באבן זו (וכיוצא בזה) לפני כן לשימושי חול שונים ג"כ די במחשבה ואפילו לשבת זו בלבד כדי להתיר שימושה.
- ה. כל זה בדברים שאין דרך בני אדם להשתמש באבן או

עמוד 106

- בבקעת כמעט אף – פעם, אבל לשימוש שמפעם לפעם עושים כגון לפצוע אגוזים גם בייחוד מחשבה לשבת אחת מפסיק. ויש חולקים ואומרים שגם פה נחוץ ייחוד לעולם. ויש אומרים שצריך גם שיעשה מעשה תיקון, נוסף למחשבה לפני שבת.
- ובמ"ב כתב שבמקום צורך יש להקל כדעה ראשונה.
23. א. מותר לחתוך ענף מדקל לפני שבת ולייחדו לשימוש של שבת, כגון לגרש איתו זבובים מעל השולחן (וצריך בשבת להיזהר כשעושה זאת שלא יהרוג הזבובים), ואפילו אם לא חתך הענף לצורך זה אלא לצורך אחר כגון שהתכוון להסיק בו תנור ונמלך בערב – שבת וחשב עליו שיהיה לגירוש זבובים ג"כ מותר כיוון שענף – דקל משמש לשניהם בדרך – כלל ולכן מחשבה לבד יכולה להקב אותו לתפקידו השני אם חשבה לפני שבת.
- ב. אבל אסור לו לבקש בשבת מנכרי שיתלוש ענף לצרכו.
24. א. אם רוצה לשים על פצע בשבת תחבושת של פשתן סרוק או צמר מנופץ וכד' צריך להכניס לפני שבת לצורך זה או ע"י מעשה כגון שישים אותם על הפצע כשעה קלה לפני שבת או שיטבול אותן בשמן (= שכך היו עושים לפני שחובשים התחבושת – ובזה מגלה דעתו שמכין התחבושת לשימוש עטיפת הפצע) או שיכרוך אותן בחוט כדי לסמן שהן מוכנות לעטיפת הפצע

עמוד 107

- או ע"י שיחשוב בלבד על הרטייה הזאת לפני שבת שתפקידה בשבת יהיה לעטוף את הפצע גם בזה סגי (אבל המחבר מביא שיש חולקים אם סגי בזה במחשבה לחוד). ולפי אלו שמתירים שימוש זה במחשבה לבד יהיה מותר אפילו אם חשב לתת את הרטייה על הפצע בחול וכעת משתמש בה בשבת.
- ב. ואין בהיתר זה משום היתר רפואה בשבת כיוון שאין הרטייה הזאת אלא כמו מלבוש כדי שלא יטנפו בגדיו ע"י הפצע.
25. א. אם רוצה להשתמש בעורות בשבת לשיבה: דעה ראשונה (המחבר) אומרת שאם העורות יבשים (ואז נוחים לשיבה) הרי שכל סוג עור בין בדק בין בעבה מותר להשתמש בהם. אבל

בעורות לחים (= בין עבים ובין דקים) אסור להשתמש בהם אלא"כ יחשוב עליהן לשימוש – בשבת – מערב – שבת. ודעה שנייה (הרמ"א) אומרת שאם העורות גסים ועבים אז בין לחים בין יבשים מותר להשתמש בהם. אבל בעורות דקים בין לחים בין יבשים צריך שיחשוב עליהן לשימוש לפני שבת.

ב. המחבר מוסיף שלשיטתו אפילו אם העורות הם בחנות האומן למכירה והם עורות יבשים מותר לו להשתמש בהם ללא שחשב עליהן לפני שבת. כי אף שמן – הסתם עומדים למכירה אין מקפיד שלא להשתמש בהם.

ג. המ"ב כתב להכריע בין שתי הדעות שהעיקר כדעת

עמוד 108

המחבר. ואז מותרים בין במעובדים ובין עורות לא מעובדים.

ד. אם סגר את הסחורה = העורות בבית האוצר אז כבר לא סגי במחשבה שישתמש בהן בשבת, אלא צריך ממש לייחדן במעשה (= כמש"מ בהתחלת סימן רנ"ט).

26. א. נסרים של בעה"ב מותר לטלטלן בשבת אבל נסרים של בעל – מלאכה אסור משום שמקפיד עליהם שלא יתקלקלו אלא"כ חשב בעה"ב עליהם מבעוד – יום שישתמש בהם (כגון לשים אוכל לאורחים – עליהם וכד').

ב. נסרים של סוחרים שנתנום במחסנים – המ"ב כותב שאפשר שגם שם אסור כמו באומן משום שגם הם מקפידים שלא יתקלקלו הנסרים אע"פ שלא החליקו את הנסרים כמו האומן במקצוע (= רהיטני).

27. א. עצמות שראויים לתיתם לכלבים וקליפות שנשארו מהאוכל והן ראויות לבהמות ופרורים לתרנגולות – כל אלו מותר להעבירם מעל השולחן ואפילו שאכלו את הבשר בשבת והכינו בזה את העצמות וכד' בשבת למאכל הבהמה והכלבים בכל – אופן מותר.

ב. אם אין השיירים ראויים למאכל בהמה כגון קליפות ביצים ואגוזים ועצמות שקשות למאכל כלבים בין אם נאכלו בשבת ובין לפני שבת אסור לטלטלם בשבת אלא ינער את טבלת השולחן (= המדף שהיה מונח אצלם על השולחנות שלהם או את מפת השולחן שלנו) וההיתר הוא משום שאין מטלטלם בידיים.

ג. אם הוא צריך למקום השיירים מותר לגרם ע"י

עמוד 109

כלי מהשולחן כי זה נקרא טלטול מן הצד ומותר²⁵.

ד. אם נותרו שיירים רבים והדבר מאוס מותר להעביר הכול ממש בידיים כי זה כבר בגדר גרף של רעי.

ה. אם נשאר אפילו מעט בשר על העצמות מותר לטלטלם בידיים – אגב הבשר.

ו. אם נותרו חתיכות פת עם השיירים על השולחן אפילו שאר השיירים אינם ראויים למאכל בהמה, השיירים בטלים לפת ומותר לטלטל הכול, והמ"ב מוסיף שאפשר שאפילו לכתחילה מותר להניח פת על השולחן כדי להגביה הטבלה אם קשה לו לנער הכול.

ז. אם היה צריך למקום השולחן = לצורך מקומו מותר להגביה ולטלטל.

²⁵ במ"ב סעיף קטן קט"ו, אבל קשה שבמקרה שלצורך מקומו לא צריך טלטול מן הצד? כפי שמבואר הלאה בדין ז' בשם המחבר.

28. א. חבילות קש ועצים שסתמן שהן עומדות להסקה אם הזמין מראש לפני שבת שיהיו למאכל בהמה (כגון בעצים רכים שבהמה יכולה לאכלם) מותר לטלטלם ואפילו אם הם גדולים.

ב. קש סתם תלוי במנהג המקומות – אם סתמו עומד לבנין או הסקה ולא הזמינו אסור לטלטלו אפילו בחבילות קטנות, ואם סתמו עומד למאכל בהמה מותר לטלטלו ואפילו בחבילות גדולות.

29. א. עצמות וקליפות וכיו"ב שראויים למאכל של חיות ועופות

עמוד 110

מצויים אפילו שאין לו מאותו מין חיה מותר לאדם לטלטל העצמות כדי לתת להם ואין הם מוקצה כגון לתת העצמות לכלבים אם הם מצויים באותו מקום.

ב. וזה מותר אפילו כשנתפרקו העצמות מהבשר לפני שבת, ואם היו עם הבשר לפני שבת כ"ש שמור לטלטלם כיוון שבכניסת – שבת היה מותר לטלטלם אפילו לצורך אדם.

ג. שירים שראויים רק למאכל עופות או חיות שאינם מצויים, אם הוא מגדל מאותו מין חיה מותר לו לטלטל השירים, ואם לאו – אסור (ואפילו שבבתי העשירים מגדלים מין חיה זה).

30. א. גרעיני תמרים – היו כנראה מקומות מסוימים שהם שמשו למאכל בהמה ולכן באותם מקומות מותר היה לטלטלם אבל במקום שאין מאכילים זאת לבהמה אפילו שחזו לבהמה אסור לטלטלם.

ב. אדם חשוב אין לו לטלטל גרעיני תמרים לבהמות אפילו שבמקומו נהגו לעשות זאת משום שיש מקומות שלא נהגו כך (ולגביהם זה איסור) וילמדו ממנו שמותר.

31. א. בשר חי שהודח מהדם אבל לא התבשל שמדינא מותר לאכלו בשבת מותר לטלטלו משום שיש בני אדם שאוכלים אותו כך (= אומצא).

עמוד 111

ב. המ"א מחמיר בבשר קשה של בהמה אבל מתיר זאת בבשר רך של יונים ואווזים, אבל הרבה חולקים עליו, ולדינא במקום הדחק יש לסמוך על המקילין (= מ"ב).

ג. בשר תפוח = מסריח מותר לטלטלו בשבת משום שראוי לכלבים.

32. א. דג מלוח או מעושן זה כמו בשר שחזי תמיד לאומצא (דין 31 א') ולכן מותר לטלטלו.

ב. דג שאינו מלוח (ואינו מבושל כמובן, וכו') וראוי לאכילת כלבים הט"ז התיר לטלטלו, אבל המ"א כתב שכיוון שמקצה האדם דעתו מהאוכל הזה משום שבעיקרו לא קאי לכלבים הרי זה מוקצה ואסור לטלטלו ובאמת הפוסקים האחרונים החמירו בעניין זה לגבי שומן צונן של בהמה שאינו עומד כך לאכילת אדם שאסור לטלטלו.

33. א. קמע שאינו מומחה [= ולגבי הגדרת העניין עיין בהסבר המפורט בסימן ש"א סעיף 25 דין א'] אינו נחשב קישוט ואסור לצאת בו לרה"ר אבל מותר לטלטלו בתוך הבית.

ב. לגבי הוצאת קמע שאינו מומחה לכרמלית, המ"א אוסר, אבל יש שמצדדים להקל משום שאף לרה"ר אין בזה חיוב חטאת כיוון שלובשים הקמע דרך מלבוש, וזאת גזירת חכמים, וממילא בכרמלית מותר (וזאת לפי מה שנוהגים עכשיו כסברה III בסימן ש"ג סעיף 18 דין א' ע"ש בפרוטרוט) אבל הספר "שולחן עצי שיטים" פוסק שמותר לצאת לכרמלית בסתם קמע שלא בדקוהו

עמוד 112

ולא הועיל אבל בקמע – שאינו – מומחה אסור.

34. א. דבר מטונף כגון גרף של רעי וקיא וצואה בין של אדם ובין של תרנגולים אם היו במקום לא – אחורי אלא שאנשים מבני הבית יושבים ועוברים שם כגון בחצר הרי מותר אם הוא דר בחצר זאת, משום כבוד הבריות.

ב. אבל בחצר אחרת או במקום ציבורי אם יש שם דבר מטונף או גרף של רעי אסור לטלטלם²⁶ אלא"כ יש שם מקום ליפנות מהגרף של רעי התמלא מותר לפנות הצואה ולהחזיר הכלי לשם משום כבוד הבריות.

ג. במקום שמותר לטלטל צואה או גרף של רעי אין צריך לעשות זאת דווקא אם כלי מבחינת ההלכה אלא אפילו עם בידיים.

ד. אם רואה גרף במקום ציבורי שאמרנו שאסור לו לטלטל וחושש שמא בנו יתלכלך בזה מותר לו לכפות על זה כלי ואין אומרים: אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל.

35. א. גרף של רעי עשוי מחרס ועביט של מי – רגלים עשויה מעץ ושניהם חומרים נמאסים לכן לאחר שהוציא את הגרף והעביט הפלים עצמם – לבדם – אסורים להחזירם כי הם מוקצים – מחמת – מיאוס לכן צריך לתת בהם מים שיהיו ראויים לשתית בהמה וכך להחזירם ע"י המים.

ב. ואם אין צריך עוד באותה שבת את הכלים הללו

עמוד 113

כדי ליפנות בהם – יש מחמירים שאסור לו להחזירם ויש מקילים ע"י מים ובא"ר הכריע שאם הכלים הורקו במקום שהם משתמרים לא יחזירם בשבת שלא לצורך.

36. א. גרף של רעי – ז"א דבר מאוס שאמרנו שמותר להוציאו – אסור לכתחילה לעשות אותו על – דעת שיוציאו כשימאס ואפילו אם לא עשה את הגרף של רעי כדי להוציאו (ז"א המאס את החפץ כדי שיהיה מותר להוציאו) אלא אפילו בדבר שאין לו מטרה להוציאו אבל ידוע לו שהדבר עשוי לבסוף להיות גרף – של – רעי ויצטרך להוציאו אסור לעשותו לכתחילה. ב. ובדיעבד אפילו אם עבר ועשאו באופן כזה מותר להוציאו.

37. אם יש לו חפץ שהוא מאוס = גרף של רעי = במקום שאסור לפנותו כגון בחצר אחר או במקום אחר בחצר שהוא לא גר שם עכשיו (= כפי שבארנו בד"ר 34) והוא חושש שמא ייגנב או שיקרה לדבר כל הפסד אחר ורוצה להעבירו משם במקום דאיכא פסידא מותר לו להכניס מיטתו לשם ולקבוע שם מקום ישיבתו (= כגון שיכניס מיטתו לשכב עליה או שולחנו לאכול שם) ועי"ז נחשב המקום כדירתו ומותר לו להוציא הגרף.

38. א. יכול אדם להכניס לביתו מע"ש קופה מלאה עפר

עמוד 114

כדי להשתמש בה לצרכיו בשבת. אבל צריך שייחד לעפר זה מקום. ויכול גם לשפוך את העפר על קרקע הבית אבל צריך להקפיד שייחד לעפר זה מקום בפינת הבית על הקעקע ושלא יתפור עפר זה בכל הבית שכן אז מתבטל העפר הזה ע"י מדרס הרגליים לעפר הבית הרגיל והופך למוקצה. ב. כן צריך להקפיד שכשנוטל מהחול לצרכו בשבת לא יעשה גומא = שיטול בצורה שְׁנוּה או שישתמש בעפר תיחוח שאין בו גומות (= חול + ים שכשנעשית בו גומא, כשהוא יבש, הרי מיד הוא מתכסה בחול אחר).

²⁶ שהרי זה מוקצה כאבן ברה"ר וכיוצא"ב.

ג. אסור אם – כן להשתמש בחול – הבית הרגיל שלא יוֹחֵד לשימוש לפני שבת.
ד. פירות שטמנן בחול לפני שבת והחול יוֹחֵד לשימוש זה מותר לקחת הפירות שטמונים שם באופן שלא יעשה גומא.

אבל אם החול מוקצה ולא יוֹחֵד = עיין בסימן שי"א סעיף 8 – 9 בעניין זה.

39. א. בהמה, חיה ועוף בשבת הם מוקצים כיוון שלא יכול להשתמש בהם והם כאבנים וכד'.
ב. לכן אסור בשבת לטלטלם אפילו במקרה שהם כבר מבויתים ואין בהם חשש צידה, ואפילו במקום שיש בשבת חשש הפסד מהם שהם עלולים לשבר דברים יקרים (ועצה לזה: שיפריחם או יגרשם מבלי לנגוע בהם

עמוד 115

מהמקום שקיים החשש להפסד).

ג. מותר לשים סל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו בו ואין כאן חשש שיבטל כלי מהיכנו כי תמיד יכול לגרש את האפרוחים מהסל, אבל בזמן שהאפרוחים עליו אסור לטלטל את הסל.
ד. אם היו האפרוחים על הסל בין – השמשות = נקוט כלל בידינו: "מיגו דאתקצאי ביהשי"מ – אתקצאי לכולי יומא" ולכן אסור לטלטל את הסל כל השבת.

40. א. כל בהמה, חיה ועוף מותר לְדוֹת אותם בחצר (אבל לא ברה"ר), ז"א שמותר לאחוז אותן בצְנוּאֵךְ או בצדדי החיה ולהוליכה, וצריך להיזהר שלא תגביה הבהמה או החיה את כל גופה מן הארץ בקפיצה כי אז הוא למעשה מטלטל מוקצה ומה שהתירו זה רק להוליכה.
ב. יש יוצא דופן בזה וזה תרנגולות כיוון שדרךן להתעופף כל גופן באוויר ואם יאחו בתרנגולת נמצא מטלטלה לכן אסרו להוליכה ע"י שידדה אותה וצריך רק להפריחה מאוחר בסימני – ידיים.

עמוד 116

וגם זה לא התירו אלא לצרכה או משום הפסד – ממון כגון שברחה מהביצים.

ג. כל הדינים האלו שאמרנו היתרם בחצר וברה"ר לא. אבל בכרמלית ישנה מחלוקת ובמ"ב כתב שיש להקל בכרמלית בעגלים גדולים.
וברה"ר – הטעם שאסור – משום שגוזרים שמא יגביהם בשעה שמדדס מן הקרקע ויעבירם ד"א ויתחייב חטאת כי לגבי בהמה לא אומרים: חי נושא את עצמו.

41. א. האישה מדדה את בנה, ז"א מחזיקה בידו שילך בעצמו ואפילו ברה"ר. מדאורייתא מותר לה אפילו לשאתו אבל גזירה היא מדרבנן וגזרו אפילו בכרמלית (מדאורייתא מותר לשאתו כי "חי נושא את עצמו" ופטור על אדם חוץ מאדם שהוא נכה ואינו יכול לזוז או כפות שעליו חייב אם נושא, והנושא מת הוי מלאכה שא"צ לגופה ובזה עיין סימן רע"ח).
ב. לכו"ע אסור לשאת את הילד על הכתף ואפילו בכרמלית ויש בזה איסור דרבנן (המ"ב מעיר שבמקומות שנכשלין בזה אין להעיר כי לא ישמעו ומוטב שיהיה שוגגים, אבל בזמננו שקיים עירוב נראה שאין זה שייך) ואם נושא קטן שאינו יכול ללכת כלל בעצמו ברה"ר חייב מדאורייתא לרוב הפוסקים.

ג. ע"י גוי ודאי מותר לשאתו כי אין מצוי אצלנו כלל רה"ר.

עמוד 117

ד. מי שמוציא תינוק וארנק תלוי עליו כדי להשתמש בתינוק להעביר הארנק למקום אחר אסור וחייב על כך כי הארנק אינו בטל על הילד כמו למשל בבגדים שאם מוציא בגדים (על אדם גדול אפילו) מכיוון שהם בטלים לגביו וטפלים לו – פטור.
ה. האישה שמדדה את בנה תיזהר שלא לשאתו מעל הקרקע אלא שלעולם רגל אחת שלו תישאר על הקרקע.

42. דברי מוקצה מותר ליגע בהם ובלבד שלא ינענעם אפילו במקצת (וכן מבואר בסימן ש"ח סעיף 3 דין ה', ו').

43. מותר לטלטל מוקצה ע"י נפיחה.

44. א. כלי שהתרועע לא יתלשו ממנו חלק כדי לכסות בו כלי או לשימוש אחר כיוון שמעשה התלישה הוא תיקון כלי כי כל דבר שמתקנו בשבת לצורך איזשהו שימוש יש בו משום תיקון כלי.

וכן אם נפל כבר השבר אסור להסיר בליטותיו ועוקציו כדי להשתמש בשבר לצרכיו.

ב. אבל לקחת את השבר כמות שהוא ולכסות בו כלי בלי שום תיקון מותר.

45. א. משחק כדור בשבת שנוי במחלוקת יש שמדמים את הכדור לאבן או לדברים שהם מוקצה מחמת גופם כיוון שאינו כלי ולכן אפילו בטלטול בעלמא אסור (וזה

עמוד 118

המשך בעמוד הבא

עמוד 119

בכל סוגי הכדורים בין של עץ או נייר וכד').

ב. ויש שמתירים משחק בשבת בכדור וטעמם כפי הנראה משום שכיוון שעשוי לכך ומיוחד לזה לא שייך בו שם מוקצה כלל (כמו שמבואר בסעיף כ"ב בסימן זה).

ג. אבל לכו"ע אסור לשחק בו ברה"ר ואפילו בכרמלית בשבת משום שייפול חוץ מד' אמות ויבוא לטלטלו, אבל ביו"ט לדעה זו שמקילה מותר לשחק אפילו ברה"ר.

ד. וכל ההיתר הזה הוא כשמשחק שלא ע"ג הקרקע, אבל ע"ג הקרקע לכו"ע אסור משום חשש אשווי גומות (כפי שיבואר בסימן שלי"ח לעניין שחיקת אגוזים) ומ"מ נשים וילדים שעושים זאת אין למחות בהם שמוטב יהיו שוגגים ולא מזידים.

46. אסור לשאת תחת אצילי ידיו את זרעי התולעים שעושים משי מפני שע"י החום, התולעים יוצאים החוצה ואע"פ שהוא לא מכוון לזה הוא מוליד בחומו ומלאכת מחשבת היא.

47. יש אסורים לטלטל בשבת בגד שעטנז כיוון שאסור ללבושו ומוקצה הוא ואפילו לצורך גופו ומקומו אסור לטלטלו.

ויש שמתירין לטלטלו כיוון שמ"מ בגד הוא זה ותורת כלי עליו, אבל המ"ב כותב שהעיקר כדעה הראשונה ולכן משכונות של גויים אסור לטלטלן בשבת.

48. מותר לטלטל מניפה להבריא זבובים כיוון שהמניפה היא כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לטלטלו לצורך גופו.

49. מטאטא – נחלקו הפוסקים אם מותר לטלטלו בשבת סתם.

עמוד 120

והעניין תלוי במחלוקת הרמ"א והשו"ע בסימן שלי"ז ס"ב אם מותר לכבד קרקע מרוצפת. לפי השו"ע שמתיר הרי המטאטא מותר בטלטול ולפי הרמ"א שאוסר שם אוסר המטאטא כמוקצה

שמותר לטלטלו בשבת רק לצורך גופו ומקומו. והמ"א והח"י חולקים על הלבוש ופוסקים כרמ"א. וכן משמע מדעת הגר"א.

50. א. בסימן ש"ז סעיף 17 הבאנו מחלוקת הרמב"ם והרשב"א אם מותר לקרוא בספרי חכמות חיצוניים בשבת. ולפי הרמב"ם שאוסר זאת יהיו ספרים אלו מוקצים ולפי הרשב"א שמתיר יהיו מותרים, והמנהג להקל כרשב"א וכן דעת הגר"א.

ב. "איצטרולב" הוא הטלסקופ לצפייה בכוכבים יש לו אות ודין כמו ספרי חכמות חיצוניות לעניין צפייה ולעניין טלטול.

51. א. שעון חול שהשתמשו בו פעם או שעון – צל היה ספק אם מותר לטלטל משום שזה אולי כמו מדידת זמן או צל שזה בכלל כלי שמלאכתו לאיסור כי מדידה בשבת אסורה כשאינה של מצווה, ואפילו אם צריך לצורך מצווה את השעון – הפעולה של המדידה אינה של מצווה. אבל כשצריך השעון לצורך גופו או מקומו מותר. והמנהג שפשט בזמנם היה לאסור טלטול שעונים אלו.

ב. שעונים שלנו מותרים אלו הקטנים, אבל השעונים הגדולים

עמוד 121

אסורים ואפילו שעונים שעומדים בקופסה על הקרקע יש להחמיר בטלטול אם לא לצורך מקומו.

52. א. מוקצה לעשירים הוי מוקצה לעניים. כלומר דבר שהעשיר הקצה אותו מדעתו כיוון שלא ראוי לו לשימוש כגון מטליות שגודלם פחות מג' על ג' אצבעות ולכן אסור לעשיר לטלטלן בשבת – בעניין זה אסור גם לעניים לטלטל את המטליות הללו ואין זה משנה אם העניים בני – ביתו של העשיר או עניים מבחוץ כיוון שקובעים זאת לפי הבעלים.

ב. מה שאמרנו בסימן זה בסעיף 13 שמותר לטלטל מטליות שגדלן ג' על ג' אצבעות זה דווקא כשהן של העני ואז מותר גם לעשיר לטלטלן. ובט"ז כתוב שזה דווקא אם אותו עשיר גר בבית העני ואז הוא נגרר אחריו אבל עשיר סתם אסור כיוון שלגביו אין זה ראוי לשימוש ומוקצה.

ג. מה שמוגרדר פה כ"דבר שאינו ראוי לבעליו לשימוש" היינו רק בדבר שיש לו מגרעות, אבל דבר שאינו ראוי מחמת איסור כגון שבעה"ב נדר שלא להשתמש בו²⁷ אינו מוקצה לאחרים כלל (ואפילו לבעה"ב בעצמו מותר לטלטלו כיוון שלאחרים מותר) אבל אם נדר איסור על כל העולם אז אסור לכל לטלטלו.

עמוד 122

סימן ט"ש: טלטול ע"י דבר אחר אם מותר בשבת

1. א. מותר לטלטל תינוק כשהתינוק מחזיק דבר מוקצה כגון אבן וזה אם יש לתינוק "געגועים אל אביו" פירוש שהתינוק בוכה ומשום צערו של התינוק²⁸ שעלול לחלות התירו לעבור על איסור טלטול וזה רק בתוך החצר, אבל ברה"ר לא (משום איסור הוצאה, שהרי כשנושא התינוק נושא האבן).

ב. אם יכול להשליך (לפני כן או כשנושא התינוק) את האבן מיד התינוק והתינוק לא יבכה וזה לא יצער אותו יעשה זאת, ואם לאו ישאיר האבן בידו.

²⁷ למשל שלא לאכול מאכל מסוים
²⁸ בתוספות זה מוגדר כ"סכנת – חולי".

ג. כל זה אם התינוק נושא אבן בידו, אבל אם הוא נושא כסף או דבר שהאב רוצה בו ויש חשש שאם הכסף יפול מיד הבן ייגש האב להרים זאת הרי אסור לשאת את בנו²⁹.
אבל להחזיק אותו ביד ולהובילו כשהכסף בידו בזה ישנה מחלוקת פוסקים י"א שהשיקול לאיסור שאמרנו קיים גם פה ויש מתירים בזה.

2. א. סל (= כלכלה) שהיה בו חור וסתמו ע"י אבן אם קשרה בצורה כזאת שלא תיפול נעשית האבן חלק מהדופן ומותר לטלטל הסל.
ב. וכן דלעת שמכיוון שהיא קלה כשהיא מיובשת

עמוד 123

3. א. סל מלא פירות שמונחת גם אבן בתוכם ורוצה את הפירות לקחתם משם למקום אחר, אם הפירות רטובים היינו שיכול להיות שיתקלקלו אם ישפוך את כל תוכן הסל לארץ – לא יעשה זאת אלא יטלטל הסל כמות שהוא, כיוון שהסל הוא בסיס לאיסור ולהיתר וההיתר פה חשוב יותר ולכן בטל האיסור ומותר לטלטל כל הסל.

ב. אבל אם הפירות יבשים ולא יתקלקלו אם ישפוך תוכן הסל לארץ יעשה וינער הבאן כיוון שמחויב³⁰, אם יכול, למנוע טלטול האבן אע"פ שמדינא אם אין לו אפשרות מותר כפי שכתבנו. אבל כששופך תוכן הסל לארץ יזהר שלא יתפזרו הפירות כי אז כשאוספם עובר על עובדא דחול כפי שיבואר הלאה בסוף סימן של"ה.

ג. וכן במקרה א' שאמרנו אפילו אם הפירות רטובים ויכול באיזושהי דרך בלי לפגוע בפירות לנער האבן משם מחויב לעשות זאת.

וכן אם הפירות מונחים שם בשקיות ואין טרחא

עמוד 124

רבה להוציאם מהסל אחד – אחד יעשה זאת וינער הסל.

ד. כל זה שאמרנו זה אם היה צריך לסל או לפירות שבתוכו, אבל אם היה צריך למקום הסל אפילו בפירות יבשים לא ינערם מהסל אלא מטלטל הסל כמות – שהוא משום שאם ישפוך תוכן הסל אולי תיפול האבן במקום שצריך לו.

4. א. אם שכח אדם דבר מוקצה כגון אָבֶן על הבית או מְעוֹת – על - פֶּךָ ורוצה להשתמש בהם בְּשֶׁבֶת יכול להטות החבית על צידה ולגרום שהמוקצה ייפול.

ב. זה מדובר דווקא בששכח. אבל אם הניח לפני שבת את המוקצה בכוונה על החבית, החבית הופכת לבסיס לדבר האסור ואסור לטלטל אותה כדי לנער את המוקצה.

ג. מה שאמרנו בא. זה דווקא כשרוצה להשתמש בשבת בתוכן החבית או שרוצה להשתמש בכר, אבל אם לא צריך להם כלל = ולא שחושש למשל שיגנבו המוקצה או פסידא אחרת – כתב המ"א שאפילו ניעור אסור (ועיין ב"שער הצינון" שהסתפק בדבריו בס"ק י"ז).

אבל אם מטה את החבית בגופו ולא בידו (כמו שמבואר בסימן שי"א ס"ח) מותר.

ד. במקרה ששכח אדם של דין א' – ורוצה לנער החבית ולהפיל האבן ואינו יכול כיוון שישנן

עוד

עמוד 125

²⁹ כיוון שהוא יחשוב: אם מותר לשאת התינוק כשכסף בידו מותר לשאת הכסף כשנפל ולתת לתינוק.
³⁰ ועיין לקמן סי' ש"י סעיף ה'

חביות למשל בסביבה יכול להגביה החבית כמו שהיא עם האבן למקום אחר ולהפיל האבן שם. וזאת משום שהרי צריך לחבית והחבית במקרה ששכח אינה נקראת בסיס לדבר האסור וא"כ מצד הדין מותר לטלטלה בטלטול מן הצד (כמו שמבואר בסי' שיי"א ס"ח) וזה מיקרי טלטול מן הצד, אלא שבמקרה א' כשהיה יכול לעשות זאת בניעור בלבד במקום החמירו חכמים. ובפ"ר = יכול לטלטלו ולהשתמש בו אח"כ.

ה. מותר ללמוד בשבת על שולחן אפילו שיש עליו מעות או דברי מוקצה בצידו האחד משום שאע"פ שמנענע לעיתים השולחן בלימודו הרי אין זה פסיק רישא (= מהרי"ל).

ו. אם הניח לפני שבת את האבן על הכר או החבית על – דעת שישארו שם בכניסת – השבת אסור לנער האבן משם משום שאז החבית היא בסיס לדבר האסור ואסורה בטלטול³¹.

ז. במקרה שהניח לפני שבת³² את האבן על החביות ולא חשב בפירוש להשאירה שם גם בשבת ושכחה שם הרי מקרי שוכח ומותר לו לנער האבן (מהרא"י).

ח. הב"י כותב שאפילו אם הניח האבן ביום שישי אם לא היה בדעתו בפירוש להניחה שם בשבת ושכחה שם מותר לו לנער החבית.

עמוד 126

ט. כל זה שאמרנו מְדוּבָר בחבית שהאבן יושבת בסיס טוב, אבל אם מניחין החפץ על משהו בדרך אקראי כגון תיבה שזורקים בה חפצים ואין כתיבה בסיס לדברים, אין התיבה נקראת בסיס לדבר האסור ותמיד נחשב כשוכח ומותר לטלטל חפץ מותר כגון תיבה זו אחר שניערו ממנה המוקצה. אבל אם המוקצה שמונח בתוך התיבה חשוב יותר מהתיבה אסור לנער החפץ ולטלטל התיבה כיוון שהתיבה הפכה להיות בסיס לדבר האסור (ח"א).

י. לפי מה שאמרנו בדין הקודם ט' יובן מנהג שנהגו בקהילות – ישראל בחו"ל שבשבת היה הגוי מסיר מעל מפת – השולחן את הנרות ואז היו מסירים את המפה. ולכאורה הרי המפה הפכה להיות בסיס לדבר האסור? אלא שהנרות אינן דורשים שתהיה תחתם מפה! רק שלא יכל לפנות לנרות מקום על השולחן עצמו ולכן הניחם על המפה, לכן הנחה זאת היא הנחה בדרך אקראי ואינה הופכת את המפה להיות בסיס לדבר האסור. ויש מחמירים בעניין 2 הדינים האחרונים ט' ו'י, ובמקום הצורך כתב המ"ב שיש להקל.

י"א. קן של תרנגולת שבשבת הוטלה שם ביצה שיש בה אפרוח והיא אסורה בטלטול כל הקן נאסר כיוון שהוא נחשב כמניח הביצה ולא כשוכח משום שרגילות יש בדבר זה ולכן הופך הקן להיות בסיס לדבר אסור.

י"ב. ישנה מחלוקת בשו"ע: אם חשב אדם שתישאר האבן

עמוד 127

על החבית בכניסת – השבת אבל בתוך השבת חשב לסלק האבן באיזושהי – דרך (כגון ע"י נייעור או ע"י גוי). האם במקרה זה נחשבת החבית כבסיס למוקצה לשבת? לדעה אחת כן, משום שמוקצה בביהש"מ מוקצה לשבת כולה³³ (ויבואר עניין זה בסימן ש"י).

ולדעה שנייה: אם לא הקצה את האבן מראש לכל השבת כולה ממילא לא הפך הבסיס (= החבית) להיות בכלל בסיס לדבר האסור כי הוא אינו אסור לכל השבת³⁴, ולכן לפי דעה זו

³¹ ויש בזה מחלוקת שתבואר בדין י"ב

³² לגבי ע"ש עיין דין ח'.

³³ כגון צימוקים ותאנים שהונחו לייבוש והתייבשו בתוך השבת וביהש"מ עדיין לא = אסורות כל השבת.

³⁴ יש לברר לדעה זו האם היא חולקת על הכלל שכל דאתקצאי ביהש"מ איתקצאי לכולי יומא.

אפילו אם חשב לסלק האבן משם בשבת אחה"צ כגון לפני השקיעה³⁵ אפילו במקרה כזה אין החבית בסיס למוקצה ומותר לנער האבן.
ואפילו לדעה זו אם חשב בסתמא שתהיה מונחת האבן בשבת על החבית ולא חשב בפירוש שזה לכל השבת נעשית החבית בסיס לדבר האסור.
לעניין הלכה כותב המ"ב בשם האחרונים שבמקום הפסד יש להקל כדעה השנייה.
י"ג. אם הניח אדם דבר מוקצה³⁶ על חבית של חברו שלא מדעתו אין אומרים שנעשית – החבית בסיס לדבר האסור כיון שאין אדם אוסר של חברו שלא מדעתו

עמוד 128

ולכן אפילו אם עשה זאת ע"ד שיישאר המוקצה על החבית כל השבת יכול בעל – החבית לנער האבן מעליה.

י"ד. אבל אם עשה זאת היינו שהניח את דבר המוקצה על הבסיס כשברור שדעת הבעה"ב תהיה נוחה מזה. כגון שראה נר שמתזי ניצוצות וישנה סכנת שריפה והניחו בתוך קערה ונשאר שם כל ביהש"מ ובתוך השבת = הרי אסור לבעה"ב לנער הנר כיוון שהבסיס הפך להיות בסיס לדבר האסור כי ודאי ניחא לו במעשה שנעשה.

אבל אם היה בדעת המניח שכשיכבה הנר בתוך השבת יקחו את הקערה מהנר – הרי מותר לנער הנר כיוון שנצרף לכאן את הדעה השנייה המקילה שכתבנו בדין י"ב (דה"ח).

5. א. מה שאמרנו שמותר לו לטלטל החבית ולהפיל האבן בשוכת זה דווקא אם צריך לגוף החבית או הכר אבל אם צריך למקום החבית ולא מספיקה לו ההטייה והניעור כיון שצריך את המקום ההוא פנוי לגמרי והאבן עלולה ליפול באותו מקום מחמת הניעור – יכול לטלטל החבית עם האבן ולפנות ממקומם.

ב. זה דווקא בשוכת, אבל במניח החבית נעשית ביהש"מ מוקצה מחמת שהיא בסיס לדבר האסור ואסורה לגמרי בטלטול אפילו מחמת מקומו.

עמוד 129

ועיין במה שכתבנו בעניין זה בסימן ש"ח סעיף 3 דין ג'.

סי' ש"י: דיני מוקצה בשבת

1. ישנה מחלוקת לגבי מוקצה מחמת מיאוס שרבי שמעון מתיר ורבי יהודה אוסר אבל אנו פוסקים כרבי שמעון ולכן עץ שתולין עליו דגים לייבוש והוא מאיס משום שריחו רע מותר לטלטלו בשבת.

2. א. אוכל תלוש שראוי לאכילה (חוץ ממה שמפורט בהמשך בדין) אינו מוקצה לעולם בשבת כי אפילו פירות שעומדים לסחורה מותר לאכול מהם (שכיוון שעומדים לסחורה דעתו עליהם שיאכל מהם כשירצה) ואפילו חיטים שזרע בקרקע (ועדיין לא כיסה אותם בעפר = מאירי) ועדיין לא השרישו (כי אז עובר על "עוקר דבר ממקום גידולו") מותר לאסוף ולאכול בשבת משום שבשבת צריך 2 פרטיים באוכל כדי לעשותו מוקצה: הראשון: שיהיה דחוי בידיים ז"א שיקצו אותו למקום אחר. והשני: שיהיה במצב של לא – חזי לאכילה, יפה כיוון שעדיין החיטים חזו לאכילה מותרות אע"פ שהן דחיות בידיים כיוון שזרעם בשדה.
וכן בַּיְצִים ששם תחת התרנגולת לפני שבת כדי שתדגור עליהן – מותר לקחתן = כנ"ל.

³⁵ אבל ביהש"מ כבר נחשב לילה ואסור.
³⁶ בין שלו בין של חברו

וכן תמרים שלקטו אותו וקודם בישולם מכניסים אותם

עמוד 130

לסלים גדולים מותר לאכול מהם כי הם עדיין בני – אכילה ומפעם לפעם אוכלים מהם גם במצב זה.

ב. ובגמרא מבואר שכן בכל פרי אחר, חוץ מגרוגרות וצימוקים שהם יוצאי – דופן כי לא אוכלים מהם כשהם בזמן הייבוש כי הם מסריחים, ולכן ישנם פה 2 התנאים גם הם דחויים בידיים וגם לא חזו לאכילה ולכן הם מוקצה = אסורים בטלטול לגמרי כאבנים ועפר.

ג. האם "הכנה" לפני שבת זה מושג ששייך גם בגוי? הרמ"א כותב שהכנה לא שייכת אצלו ולכן אפילו גרוגרות וצימוקים שלו אינם דחויים אלא הכול אצלו מוכן ומותר לאכול. אבל יש שמפקפקים בזה, ובספרי "בית – מאיר" שואל: הם משום שהוא גוי הוא נותן דעתו יותר על החפץ והוא יותר מוכן מאשר אצל יהודי? ומצדד לאסור כמו אצל ישראל.

3. א. באיסור טלטול: אם היה חפץ שהיה מותר לטלטלו ביהש"מ ואירע – דבר שהחפץ התקלקל בתוך השבת וכבר לא היה ראוי עוד לטלטול ונעשה מוקצה וחזר לאחר – מכן והוכשר לטלטול – מותר לטלטלו כי אין מוקצה לחצי שבת.

ב. וכן בדבר שהיה מותר לאכילה בביהש"מ ונפסל כיוון שהתקלקל וחזר וניתקן כגון צימוקים שנרטבו וחזרו ונתייבשו מותר לאכלם.

ג. הסיבה שלא אומרים מוקצה לחצי – שבת היא משום שאנו קובעים את הזמן הקובע למוקצה שהוא ביהש"מ וכל מה שהותר אז הותר ומה שנאסר נאסר (אע"פ שאם הדבר התקלקל בתוך השבת ולא היה ראוי עוד לטלטול לגמרי נאסר לכל השבת).

ד. איזמל – מילה שטלטלוהו למקום המילה – י"א שאסור להחזירו כיוון שביהש"מ היה אסור בטלטול ורק לשעת – המילה, לצורך מצווה, הותר ולכן לאחר – מכן אסור. וי"א שמותר להחזירו אם לא הניחו מידו אלא ממשיך להחזיק בו כשחוזר לביתו כי כל מוקצה שכבר נמצא בידו יכול לטלטלו לכל מקום שירצה. ואם צריך להניח האיזמל מידו יכול לתת לידו של אדם אחר שהוא יניחו בחזרה בבית (מ"א).

והאליהו – רבא מוסיף שלדעתו אם יש חשש שהסכין ייגנב אם ישאירו שם יש לסמוך – בזה על הרמ"א והש"ך שהתירו לכתחילה לטלטלו בחזרה בהלכות מילה משום שאין מוקצה לחצי שבת לדעתם שייך פה.

4. גרוגרות וצימוקים שהיו מוקצים לאכילה כיוון שהונחו לייבוש ובביהש"מ כבר היו מוכנים לאכילה אבל הבעלים לא ידעו אע"פ שהייתי חושב שלגבי הבעלים הוי מוקצה מדעתם ואסורים לא כך הדין אלא אנו אומרים שהבעלים הקצו פירות אלו מדעתם.

עמוד 132

עד שיתייבשו ובביהש"מ כבר היו הפירות – יבשים, וגם ללא ידיעתם – מותרים.

5. א. גְרוֹגְרוֹת וְצִמּוּקִים שנמצאים במצב של "חזו ולא חזו" היינו שהם ראויים לאכילה למקצת האנשים, ולא ראויים לשאר – אם אזמניה וקובע שיאכלם בשבת אינם מוקצה ומותרים. אבל גרוגרות וצימוקים שאינם ראויים לאכילה לאף אדם והזמינם הזמנה לפני שבת אין זה מועיל שהם נחשבים כאבנים ועפר.

ב. הפוסקים כתבו שהכלל "איתקצאי ביהש"מ" שייך רק בדבר ש"גמרו בידי שמים" היינו שפעולתו נעשית שלא ע"י האדם כגון גרוגרות שהניחם לייבוש השמש והדבר תלוי אם יהיה שמש או שיהיה מעונן ולכן מסיח דעתו מהגרוגרות והינם מוקצים. אבל דבר ש"גמרו - בידי - אדם" היינו שהוא עושה הפעולה כגון תמרים שמשרה אותם במים כדי שהמים יקלטו את טעם התמרים אע"פ שבשעת בין - השמשות המים לא קלטו עדיין את טעם התמרים והתמרים עצמם לא ראויים לאכילה בגלל שגשגו במים, בכל - אופן לא מסיח דעתו מהם ואין הם מוקצים כיוון שהפעולה נתונה לשליטתו ויכול להוציא התמרים משם ולהשהות

עמוד 133

הכול עד ליום אחרי - זה ולכן אין הוא מסיח - דעתו.

6. א. בגמרא שבת מ"ג ישנה מחלוקת: דעה אחת אומרת שמותר לטלטל כלי אפילו לצורך כלי שאינו ניטל אלא שהסיבה שהמשנה שם אוסרת לטלטל צלחת לתיתה תחת הנר היא משום שהצלחת תהפך לבסיס לדבר האסור ויהיה אסור באותה שבת לטלטלה עוד, וזה נקרא מבטל כלי מהיכנו (= ממוכנותו) ולכן זה אסור. כי זה כאילו סותר את הכלי (או בונה = מחבר בשבת לפי דעות אחרות).

ואילו דעה שנייה של ר' יצחק אומרת: הסיבה שנאסר שם לתת צלחת מתחת לנר היא משום שאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל.

ב. להלכה אנו פוסקים כדעה ראשונה, ולכן מותר לטלטל קערה כדי לכסות בה דבר מוקצה כגון ביצה שנולדה בשבת כדי שלא תישבר אבל יש להיזהר שלא לנגוע בביצה כיון שהזזתה אסורה, אע"פ שנגיעה בעלמא בדבר מוקצה מותרת.

7. א. מיטה שהיו עליה מעות בין השמשות שהושמו שם בכוונה (ולא כששכח) הרי הוא מוקצה אפילו אם הוסרו משם המעות אח"כ כיון ש"מיגו דאתקצאי ביהש"מ אתקצאי לכולי יומא". והמיטה מקבלת את דין המעות המוקצים שעליה לכל

עמוד 134

דבר ולכן אסור להזיז המעות או המיטה אפילו לצורך גופו או מקומו משום שמעות הן מוקצה מחמת גופו שאסור אפילו לצורך גופו או מקומו.

ב. אם ביום חול ייחד המיטה לשים עליה מעות ושם עליה מעות, ולפני שבת מבעוד - יום - סילק את המעות במקרה, בלי כל כוונה לבטל את הייחוד הזה - השו"ע פוסק שמותר להשתמש במיטה ולא מוקצית, והרמ"א מביא מי שמחמיר בזה כיוון שהיה כיון שהיה כלי שמלאכתו לאיסור ואין סיבה להוציאו מהמוקצות ואמנם לפי זה הסיקו הפוסקים שדינו כמוקצה מחמת חסרון כיס ולכן יהיה אסור אפילו לצורך גופו או מקומו, ונשאר בתמיהה על הרמ"א שכתב שאמנם יהיה מותר בטלטול לצורך גופו או מקומו.

להלכה מביא הרמ"ב שאם אינו מקפיד לשום דווקא כסף בארנק זה שהניח אותו על המיטה לפני שבת אלא שם בו לעיתים גם דברים אחרים אינו בכלל מוקצה מחמת חסרון כ"ס ולכן זה רק כלי שמלאכתו לאיסור ויהיה מותר בטלטול לצורך גופו או מקומו.

ג. אם הוציא הכסף מהארנק לפני שבת לא די בזה כדי להשתמש בו בשבת כפי שכבר ביארנו שלדעת הרמ"א אם סילק הכיס - מעות מהמיטה עדיין לא הותרה לשימוש, ולכן גם פה לא הותר הארנק אלא

עמוד 135

צריך שיעשה מעשה שיתירו כגון שיפתח הארנק מלמטה ויעשה בו שינוי, וכן נהגו. ד. כיס שנמצא בבגד והוא תפור אל הבגד כמו במכנסים שלנו הרי הכיס בטל לגבי הבגד (ואפילו אם נאמר כדעת החולקים על הרמ"א שכלי שיוחד למוקצה והוצא ממנו לפני שבת באקראי נשאר מוקצה – גם אלו יודו שפה מותר ללבוש מכנסיים אלו כשהוצאו מהם המעות באקראי לפני שבת כיוון שאפילו אם הכיס מוקצה הוא בטל לגבי הבגד). ואיננו אומרים שכל הגד נעשה בסיס לכיס.

ה. ה"בית – יוסף" כתב שכל – זה בכיס שתפור בבגד רק בצד אחד ("בפיו"), ולכן אין הבגד נעשה בסיס לכיס, אבל כשהכיס תפור כולו בבגד, הבגד אכן נעשה בסיס לכיס (וצ"ע לגבי סוג המכנסים שיש היום שהכיס תפור כולו בתוך הבגד).

ו. אם שכח מעות בכיס מותר לטלטל את הבגד כיון שכבר אמרנו שאין הבגד נעשה בסיס לכיס ויש מחמירים שגם בטלטול, לפני – כן, ינער את המעות מהכיס.

אבל ללבוש מכנסיים שבכיס נשארו מעות – אפילו כששכחם אסור [ולגבי דין מכנסיים כאלו עיין בפירוט סימן ש"ט סעיף 4] משום שחיישינן שיצא בו לרה"ר. ויכול לנער קודם³⁷ ואם הניח במזיד בכיס המכנסיים מעות לפני שבת

עמוד 136

ולא שכחם דינם כבסיס לדבר האסור (וגם בזה עיין סימן ש"ט סעיף 4).

ז. המ"א כתב שכל זה דווקא בכיס שתפור לבגד, אבל בכיס שקשור באיזושהי צורה לבגד או כשיש מעות בתיבה שבשולחן שאפשר להוציאה אלו כלים בפני עצמם ואינם בטלים לגבי הבגד או השולחן ולכן אסורים בטלטול בפני עצמם. ולכן ממילא אסור לטלטל הבגד או השולחן שהרי הם נעשים בסיס לאיסור (אלא – אם – כן מונח על השולחן דבר היתר שהוא חשוב מהתיבה והשולחן יהיה בסיס לו).

והדרך בכל אופן להשתמש בבגד או בשולחן היא לנער את דבר האיסור משם [זה דווקא כששכח את האיסור שם אבל אם הניחו שם לפני שבת בכוונה אסור לנער אלא בדרכים מיוחדות וכל זה מפורט בסימן ש"ט סעיף 4]

ואם היו בכיס או בתיבה רק מעט פרוטות הם בטלים בכל מקרה לגבי השולחן או הבגד משום שאין אדם מבטל בגדו ושולחנו בשביל מספר פרוטות ("חיי – אדם").

ח. אם התיבה שבשולחן אינה מיוחדת דווקא למעות אלא שמים בה גם דברים אחרים, ובמקרה נמצאים שם עתה רק מעות – הרי את התיבה עצמה אסור לטלטל אבל את השולחן מותר, שהרי

עמוד 137

גם התיבה היא בעצם כלי שמלאכתו להיתר וא"כ נעשה השולחן בסיס לדבר האיסור (= המעות שבתיה) ולהיתר (= התיבה) ומסיים שצריך עיון נוסף בדין זה ("חיי – אדם").

ט. אם שכח אדם ארנקו אצלו בשבת דינו מפורט בסימן רס"ו.

8. א. כלי שיש עליו גם דבר האסור וגם דבר המותר כגון: מחתה שיש עליה אפר שמותר לטלטלו

(כגון לכסות בו רוק או צואה) ויש עליה ג"כ שברי עצים שאסורים לטלטול – דינו בטלטול נקבע ע"פ הדבר החשוב, אם החלק האסור בטלטול – אסור לטלטל המחתה, ואם לא – מותר.

³⁷ את המעות וללבוש

ומדובר פה דווקא כשהאפר הוסק והוכן לפני שבת, אבל אם הוסק בשבת אסור לכו"ע משום נולד. אבל אם נתערב אפר מותר באפר אסור והאיסור לא היה ניכר לפני שהתערב הרי האיסור בטל ברוב ומותר, אבל אם היה האיסור ניכר לפני שהתערב הרי אינו בטל לעולם שכן קיימא לן ד"דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל" ומוקצה שהרי יש לה מתירין מיד במוצ"ש. בעניין זה מביא המ"ב בשם החיי אדם שמים הנוטפים מן האילנות בימי ניסן אסורים ג"כ משום נולד ואפילו יש שם כבר כלי עם מים מערב – שבת שנוטפים לתוכו מים אפילו הרי אסור ולא אומרים שהמים שנוטפים בשבת בטלים במים שמלפני שבת שהרי הטיפות הנוטפות בשבת היו ניכרות לפני שנפלו לכלי וקיי"ל

עמוד 138

- דדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל.
- ב. אם הדבר האסור והמותר שווים בחשיבותם אסור לטלטל המחטה.
- ג. אם לכל העולם ההיתר חשוב והאיסור לא ואצלו הפוך הרי הולכים לפי דעתו וכן במקרה הפוך שלכל העולם ההיתר לא חשוב ואצלו חשוב.
- ד. בסימן ש"ט סימן 3 ביארנו בארנו שסל שהוא בסיס לאיסור והיתר במקום שאפשר ינער הכול על הארץ וילקט הפירות שצריך ומדוע לפה לא נאמר לעשות כן? משום שיש פה שברי עצים קטנים = שא"א להפריד את האפר מהם ולכן אינו שופך הכול.
- ה. אם צריך רק למחטה ינער הכול ממנה וייקח אותה³⁸
- ו. אם צריך למקום המחטה ואז לא יכול לנער האפר במקום מותר לטלטל הכול יחד ולהעביר למקום אחר.
- ז. במקרה שרוצה לטלטל המחטה ויכול לנער האיסור יעשה זאת.
- ח. כל מה שדיברנו זה כשהיה האיסור וההיתר עליו לפני שבת אבל אם היה רק האיסור לבד, אין מועיל מה שהוסיף דבר היתר למחטה בשבת ואסור לטלטלה, כיוון שאפילו אם היה סתם מנער האיסור משם א"א היה לטלטל המחטה כיוון דאיתקצאי ביהש"מ.
- ט. אם בתוך השבת הונח עליו דבר האיסור מכיוון שביהש"מ לא אתקצאי הרי זה מוקצה לחצי שבת (ואין

עמוד 139

- מוקצה לחצי שבת) ולכן כל זמן שהאיסור מונח עליו אסור בטלטול אבל יכול להניח עליו דבר היתר שחשוב יותר ולטלטל הכול ביחד משם אם אי אפשר לו לנער האיסור משם.
9. תיבה שיש בה גם מעות וגם דבר מותר לטלטול אם המעות אינם עיקר מותר לטלטל התיבה כמו שהיא על פי אותם תנאים שנתבארו בסעיף הקודם בדין מחטה (עיין שם)

סימן שי"א: דיני מת בשבת ובשאר טלטול מן הצד

1. א. מת שמוטל במקום שיש חשש שיישרף בדלקה שפרצה מותר לטלטלו ממקום הסכנה ע"י שישים על מיטתו או עליו כיכר לווים או תינוק ואז לא ניכר כל – כך טלטול המוקצה (וכן מותר לשים עליו כל חפץ אחר שמותר לטלטל)
- והחמירו בעניין זה משום שהכלל הוא שכל מה שאפשר לעשות הפעולה בצורה יותר קרובה להיתר גמור – עדיפא.

³⁸ ואם יש לו הפסד בניעור – לא צריך לנער

ב. עצה זאת שנתנו חכמים שיוכל לטלטל – זה דווקא בַּמֵּת אבל בשאר דברי מוקצה כגון אֶבֶן וכיוצא בלא התירו (ודינם מבואר הלאה בסעיף 5)
ג. אם אין לו כיכר או תינוק או חפץ אחר ויש לו שתי ממיטות יכול להפוך את המת ממיטה למיטה וכך ירחיקו מהמקום, ואע"פ שזה נקרא טלטול מן הצד ולדינא "טלטול מן הצד שמיה טלטול" בכל – אופן פה התירו (משום שאדם בהול על מתו, ואם

עמוד 140

לא נתיר לו יבוא לכבות הדליקה בשבת.
ואם רוצה לטלטל המיטה לאחר שהמת סולק ממנה אם המת היה עדיין חי ביהש"מ לכו"ע מותר לטלטלו, כיוון שהמיטה לא נעשתה בסיס לַמֵּת. אך אם מת בתוך השבת (מביהש"מ והלאה) הרא"ש אוסר לטלטל המיטה והמאור מתיר. ואם דעתו מלכתחילה הייתה שהמת יהיה מונח על המיטה כל השבת ואחר – כן סילקו את המת ממנה לכו"ע הפכה כבר המיטה להיות בסיס לדבר האסור – ואסור לטלטלה.
ד. ואם אין שם כיכר או תינוק וגם אין לו שתי מיטות מטלטל את המת טלטול גמור כדי להרחיקו מהדליקה מפני שאדם בהול על מתו ואי לא שרית לו אתי לכבות הדליקה.
ה. בשו"ע כתוב: "וכל זה באותו רשות" ז"א שכל ההיתרים לטלטל המת שמנינו עד כאן מפני הדליקה זה רק באותו רשות. אבל במ"ב מעיר³⁹ שהסעיף הבא מוכח שדעת המחבר היא שמותר להוציאו אפילו לרשות אחרת שלא עירבו עם חצר זו או לכרמלית מותר, ומה שכתוב פה "באותה רשות" כי אם מוציאו לרשות אחרת יש שסוברים שלא יניח עליו כיכר או תינוק וכך עדיפא כפי שמבואר בסעיף הבא.

עמוד 141

בכל – אופן אחרונים רבים הסכימו שמותר לטלטל גם לרשות אחרת שלא ערבו עימה או לכרמלית, ולעניין אם צריך כיכר שלא עירבו עימה או לכרמלית, ולעניין אם צריך כיכר או תינוק זה תלוי במחלוקת שמביא השו"ע בסעיף הבא.
ובביה"ל משמע שיש להקל בכרמלית⁴⁰.
ו. מת המוטל בחמה ורוצה לטלטלו משם כדי שלא יסריח מטלטלו באותה רשות ע"י כיכר או תינוק ואם אין לו לא יטלטלנו כלל ואפילו ממיטה למיטה אסור כי זה טלטול מן הצד – ששמיה טלטול ובוזה אין להקל.
והמחר מחמיר אפילו במת שקרוב להסריח ומכיוון שעדיין לא הסריח אסור.
אבל הרמ"א מביא דעת רש"י וטור שגם במוטל בחמה שקרוב להסריח יש להוציא לרשות אחרת וכן פסק הבי"ח להקל.
ז. טלטול מן הצד⁴¹ של דבר שאסור לטלטלו אסורה אפילו לדבר המותר (וכדלקמן בסעיף 8).
2. א. מת שנמצא בבית ונמצא מתבזה ע"י האנשים סביבו והם מתבזים מסרחונו מותר להוציאו לכרמלית משום שגדול כבוד הברית שדוחה לא – תעשה של חכמים.
ויש מקילים בעניין זה שאפילו לא הסריח המת עדיין אלא

עמוד 142

קרוב להסריח ג"כ מותר להוציאו.

³⁹ שיש אחרונים שכתבו

⁴⁰ ולא הבנתי מדבריו אם גם לרשות אחרת שלא עירבו עימה יש להקל.

⁴¹ כגון ע"י מקל

ג. הרמב"ם כתב, וכן הביא המחבר, שאם יש לאנשים בבית מקום אחר לעבור אליו לא ישאו את המת אלא יעברו הם לשם, משום שסברת הרמב"ם היא שעיקר ההיתר פה הוא מפני כבוד החיים שהם מתבזים ע"י סרחון המת.⁴²

ד. לגבי צורת הוצאת המת לכרמלית ישנה מחלוקת. יש מתירים לשאתו ע"י כיכר או תינוק כי ככל שפשר לעשות העניין בַּיָּתֵר היתר עדיף וי"א שעדיף ללא כיכר או תינוק אלא כמות – שהוא משום שמוציא לכרמלית כמה שפחות. ובאליהו רבא פסק כדעה ראשונה; והמ"ב כתב שאם אין לו כיכר או תינוק יש להקל גם כדעה השנייה.

ה. מה שאמרנו תינוק הכוונה גדול קצת, שיכול ללכת לבדו ונקרא "חי נושא את עצמו" ויש בהוצאתו רק איסור דרבנן ובמת לא גזרו. אבל בילד קטן מאוד שלא יכול להלך חייב על הוצאתו גם – כן.

ו. יש מי שמתיר להוציא את המת שהסריח אפילו לרשות – הרבים וזה דווקא ע"י תינוק ולא ע"י כיכר וטעמו משום שהוצאת המת היא מלאכה שאין – צריך לגופה שהרי אין צריך למת ולהלכה אנו פוסקים כר' שמעון שאינה מלאכה, וא"כ יש בזה רק איסור דרבנן – ולא גזרו בזה משום כבוד הבריות. אבל הדעה הראשונה שחולקת סוברת שהתירו רק בכרמלית כי

עמוד 143

אין לה עיקר – בתורה אלא כרמלית היא רשות מדרבנן (שלא כמו רה"ר) משא"כ פה שיש פה שם מלאכה על ההוצאה אלא שאינו צריך לגופה וזה לא התירו במת (ט"ז). ובא"ר פסק כדעה הראשונה להחמיר ובפרט שמלאכה שאין – צריך לגופה יש פוסקים כדעת ר' יהודה שהיו מלאכה כמו שיבואר בסימן של"ד.

ז. כמו שהתירו להוציא ע"י כיכר או תינוק התירו לומר לגוי שיוציא את המת. ולפי"ז לאותם פוסקים שאסרו לרה"ר והתירו רק את המת. ולפי"ז לאותם פוסקים שאסרו לרה"ר והתירו רק לכרמלית יהיה אסור ע"י גוי ג"כ להוציא לרה"ר, וכ"כ במ"א. ובא"ר הביא בשם כמה פוסקים להקל גם ברה"ר ע"י גוי.

ח. ולצורך כהנים היינו שבמקום שהמת נמצא אין הכהנים יכולים להיות אין לטלטל משם המת ע"י כיכר או תינוק אבל ע"י גוי הרמ"א מתיר⁴³, זה דווקא אם הקרובים רוצים לסלק המת משם אבל אם לא א"א לחייבם להוציא המת כיוון שמצד כבוד – המת אין שום נפ"מ איפה הוא נמצא.⁴⁴

ט. ולצורך מצווה או חתונה נהגו להקל ולהוציא המצת לצורך הכהנים ע"י גוי משום שזה שבות דשבות לצורך מצווה (כמש"כ בסימן ש"ז סעיף ה' ושם ביארנו שלצורך גדול חשוב ג"כ מצווה).

עמוד 144

⁴² ולפי הדעה שמותר להוציאו אפילו בקרוב להסריח אפילו אם יש להם מקום לצאת לשם – מותר להוציא את המת כדי שהוא לא יסריח.

⁴³ וע"י טלטול מן הצד ממיטה למיטה כתבו האחרונים שמותר ע"י ישראל כיון שצריך למקומו ז"א הכהנים רוצים להיות שם, ובכל המקרים הללו

⁴⁴ אבל זהו כבוד הקרובים שמעדיפים לטהר המת ולעשות צרכיו בביתו וא"א לפזרם ואפילו אם בית המת וביהכ"ס נמצאים תחת גג אחד והכהנים לא יכולים להיכנס ולביכה"ס א"א לפזרם אלא"כ זהו נְפִיל ששם אפשר לכוף הקרובים.

3. יש מי שסובר שאם הלְבִיש את המת באחד מבגדיו הרי זה נחשב כמו כיכר או תינוק (דבר היתר) וע"כ יכול לטלטלו וכ"ש אם שם על המת איזה דבר היתר אחר שיהיה יכול לטלטלו לדעה זאת.
4. יש מי שמקל יותר: שאפילו אם לא הלביש את המת באחד מבגדיו אלא שהמת היה לבוש באחד מבגדיו בזה די ויכול לטלטלו ואין בגדים אלו לדעתו בטלים לגביו כי הוא עתיד לפושטם שלא כמו תכריכים שבטלים לגביו (והמ"ב מציין שסברה זאת דחוקה). ולפי דעה זאת צריך כיכר או תינוק רק שהמת עירום.
5. אם צריך למקום שמונח שם המת או לדבר שהמת מונח עליו מותר לו לטלטל את המת ממיטה למיטה ובגלל שלצורך דבר המותר הוא עושה זאת אין לו היתר לעשות זאת ע"י כיכר או תינוק, כיון שאך ורק לצורך המת התירו לטלטל ע"י כיכר או תינוק (וע"י מה שכתבנו בסי' ש"ח סעיף 5 דין)
6. א. מת שמוטל בחמה ואין להם מקום לטלטלו ולהעבירו לשם או שלא רצו להזיזו ממקומו באים שני בני – אדם לשם וכשחם להם מלמטה מביאים מיטה כל – אחד ויושבים עליה משני צדדיו, ואז כשחם להם מלמעלה מביאים מחצלת ופורסים מלמעלה ולאחר מכן כל אחד מהם זוקף מיטתו ונשמט והולך לו ונוצרה

עמוד 145

- שם סוכה מעל למת שמצילה עליו. והעיקרון בזה הוא שאסור לעשות אוהל עראי לצורך המת בלבד ולכן עושים זאת בעקיפין כאילו לצורך אלו שיושבים שם משני צדדיו.
- ב. אם הוא חושש שהאנשים שבבית סביב המת יסבלו מסרחונו ויצטרכו לצאת – כתב המ"א – שמוותר לפרוס באופן ישיר מחצלת ע"ג המת שלא יפיץ סרחונו סביבו.
7. א. מותר לסוך את המת בשמן או לשטפו במים קרים כדי למנוע ממנו להסריח, וכן מותר לשמוט מתחתיו כרים מאותה סיבה (כדי שישכב על הקרקע הקרה וכד⁴⁵) וכל זה בתנאי שלא יזיז בו שום איבר אלא אם נוגע בו יהיה צריך נגיעה ולא דרך הזזה.
- וכן מותר לזלף עליו חומץ כדי שלא יסריח ויוכלו להתעסק בטהרתו במוצאי – שבת.
- ב. ואם פיו נפתח והולך מותר לקשור את הלחי בתנאי שלא יסגור מה שכבר נפתח אלא ימנע עוד פתיחה (כיוון שסוגר נחשב למזיז איבר).
- ג. מאותו טעם גם אסור להעצים עיני המת בשבת והעולם נוהגים להעצים עיני המת וליישר איבריו בגלל שאומרים שכתוב בזוהר שזאת סכנה למת. אך באמת בזוהר נזכרת סכנה רק לעניין העיניים, ולעניין

עמוד 146

- איברים עקומים לא כתוב, אבל הא"ר כתב שבמקום שנהגו כך. הרי זה בכלל חשש שיהיה ביזיון למת ולכן מתיר להם ע"י שיניחו כיכר או חפץ מותר על מקום האיבר העקום וילחצו עליו עד שיתיישר.
- ד. עוד כתב במ"ב במקצת המקומות נוהגים לטלטל את המת ע"י כיכר או תינוק אף במקום שאין חשש שיסריח. ויש למחות בידם, ורק לשמוט הכרים מתחתיו מותר.
8. א. טלטול מן הצד לצורך דבר המותר – מותר.

⁴⁵ ולא יסריח מהום הכרים והכסתות.

לכן אם יש לפנינו צנון שטמון חלקית בעפר וחלקו מגולה ויכול לתפוס אותו משם ולמשוך אותו מהעפר מותר לו לעשות זאת אפילו שמזיז עי"כ עפר ממקומו.
וזה בתנאי שהצנון לא השריש בינתיים בקרקע, כי אם השריש כבר הרי הוא תולש.
ובתנאי שלא נתכוון בנתינת הצנון שם שיהיה לזריעה כי אם נתכוון לזריעה אפילו אם לא השריש הצנון אסור לקחתו.
[ומה שמובא בסי' ש"י סעיף ב' שחיתין שזרען בקרקע כל עוד לא השרישו מותר ללקטן ולאכלן תירץ המאירי ששם מדובר כשלא היו הזרעים עדיין מכוסים בעפר כמו פה].
ב. אם היה הצנון מכוסה בעפר כולו אסור לחפור לקחתו כי הוא מזיז העפר בידיים ממש. ועיי פוש או

עמוד 147

מחט שתוחב בקרקע אסור כיון שנראה כעושה גומא. ויש מתירים.
ג. כתוב באחרונים שהיתר זה של לקיחת צנון מהעפר הוא דווקא בשבת אבל בתוך הבית אסור כיוון שתיווצר בקרקע גומא שתפריע לו ויבוא להשוותה, אבל אם הצנון טמון בחול ועפר שבקרן זוית ששם אותם במיוחד שם מותר להוציאו מהחול אפילו שהיה מכוסה כולו בעפר ודין זה נתבאר בסימן ש"ח סעיף ל"ח.
ד. וההיתר של לקיחת צנון הוא אפילו אם הניחו שם לפני שבת על - דעת שיהיה בחול כל השבת, וזה משום שבאוכלין אין אומרים שהם הופכים להיות בסיס לדבר האסור שכן כוונתו בהטמנה בחול לא הייתה שהצנון ישמש בסיס לעפר אלא אדרבא שהעפר ישמש את הצנון. וכן בדין פירות הטמונים בתבן (שמופיע הלאה בסעיף 9) שאפילו אם הייתה דעתו שישארו שם כל השבת ג"כ לא נעשו הפירות בסיס לתבן שעל גבן מאותו הטעם.
ה. ההיתר הזה של לקיחת הצנון הוא אפילו אם גָדל נפח הצנון מחמת הקרקע (לא שהשריש, אלא שהוסיף גודל).
ו. וטלטול בגופו (שלא בידיו, או כלאחר - יד, אלא בחלקים אחרים של גופו) מותר בשבת אפילו לצורך דבר האסור, ובטלטול כזה מקילים אף יותר מבטלטול מן הצד.
ולכן אם הניח קש שסתמו להסקה על מיטתו, ובשבת

עמוד 148

רצה לפתע להשתמש בקש כריפוד למיטתו, יכול לפזר הקש על המיטה ע"י גופו (והמ"ב מעיר שבמקומו שהיו משתמשים בקש סתמו למאכל בהמה או לשכיבה אין הקש בכלל דבר האסור ואפשר לטלטלו אפילו בידיו).
ז. אם עשה מעשה לפני שבת בקש הזה (שסתמו להסקה והוא מוקצה) כגון ששם עליו כר או פֶּסֶת ואותו מעשה מכוון לומר שכאן ישכב על מיטתו, אע"פ שלא כיון במעשה להכין את הקש לשכיבה בשבת, אין הקש כלל מוקצה ומותר לנענעו אפילו בידו.
ח. וכן אם לא עשה כל מעשה בקש, אבל חשב עליו בליבו שישמשנו בשבת לשכיבה ג"כ אין הקש מוקצה כבר ומנענעו אפילו בידו, ואפילו אם כשהניח את הקש כוונתו הייתה להשתמש בו להסקה אבל אח"כ נמלך ושינה דעתו וחשב עליו שיהיה לשכיבה א"ג יצא מגדר מוקצה.
9. א. פירות שהיו טְמוּנִים בתוך תבן או קש שמוקצים (כגון שעומדים להסקה) יכול לתחוב בתוכם מחט או פוש ולהעלות פירות כיוון שלגבי התבן והקש זה טלטול מן הצד שמותר לצורך דבר המותר.

ב. אם הטמין את הפירות במיוחד בתבן לפני שבת הרי אותו תבן אינו מוקצה בכלל כיוון שלקחו לשימושו לפני שבת, ומה שכתבנו בדין א' זה באדם שהטמין הפירות בתוך ערימת תבן שעומדת להסקה.

עמוד 149

ג. פירות שטמונים בעפר – דינם מבואר בסי' ש"ח סעיף 38. ושם מדובר בעפר שאספוהו לתוך הבית כדי לטמון בו.

ד. המ"ב מביא מהח"א שמה שנהגו אנשים לעשות מכירה בשבת ע"י שהקונה אם היה גוי היה שם הכסף בתוך בגד או כלי והם גררוהו משם, מלבד איסור מקח וממכר בשבת שפה גם איסור גמור של טלטול כי זה טלטול מן הצד לצורך דבר האסור.

סי' ש"ב: הוצרך לנקביו במה מקנח בשבת

1. א. משום כבוד הבריות התירו לטלטל אבנים לקנח בהן, וזה דווקא באיסור טלטול דרבנן אבל לא מרה"י לרה"ר שזה דאורייתא. והתירו אפילו להעלאת האבנים לעליית הגג שיש בזה טרחה יתירה.

ב. מי שיש לו בית – כיסא קבוע יכול להכניס בטלטול הרבה אבנים בבית – אחת עד כדי "מלוא – היד" [רש"י כותב: 4 או 5 אבנים] כיוון שאפילו אם יותיר שם אבנים הרי הן ראויות לשימושו יותר מאוחר ומותר לו לשים שם אף אם יודע שאחרים יקנחו בזה כי אין הבדל בינו לבין האחרים.

ואם אין לו בית – כיסא קבוע אלא הולך ליפנות בכל – פעם במקום אחר יכול לטלטל עימו רק כדי ראש בוקנה [= שהיא הכלי שדכין בו את הבושם] שזאת המידה ששיערו חכמים פראויה לפעם אחת.

עמוד 150

ג. אם היה לו בית – כיסא סמוך לביתו (שאינו טרחה בהכנת האבנים לפני שבת) וגם היה בית כסא מיוחד לו (שיכול להכין לעצמו אבנים בלא חשש שיקחו ממנו) ואפילו בני – ביתו אינם נפגים שם יש פוסקים שמחמירים בזה שיהיה אסור לו להכניס שם אבנים כלל שכן היה עליון להכנין לפני שבת, אבל האליהו – רבא מצדד להקל בזה וטעמו משום שאדם לא מעלה על דעתו להכין זאת לפני שבת.

ד. כל זה שאמרנו זה באבנים שלא חשב עליהן או הכינם לפני שבת, אבל באבנים שהכינם או חשב עליהן לפני שבת מותר לו לטלטל כל מידה שירצה ואינו בגדר מוקצה.

ה. אבנים שקינחו בהן כבר דינם כאבנים שיוחדו לכך לפני שבת לכן אם רואים עליהן שקינחו בהם מותר לטלטלם אפילו יותר ממלוא – היד, ואם אינו ניכר עליהן אלא שיודע שקינחו בהן יש מקילין בזה אע"פ שמלשון השו"ע לא משמע כך.

ו. נייר חלק שמקפיד עליו יש בו דין מוקצה לכן אם הכינו לפני שבת מותר להכניסו לבית – הכיסא ככל שירצה, ואם לא הכינו מותר לו להכניס כפי צרכו לפעם אחת בלבד. ודיני קריעת הנייר מבוארים בסי' ש"מ סעיף י"ג.

ז. בעניין הטלטול שכתבנו שהקלו חכמים משום כבוד –

עמוד 151

הבריות יש פוסקים שכתבו שזה רק בחצר, אבל אחרים כתבו להתיר אפילו מכרמלית לרה"י שזה רק איסור דרבנן ומשום כבוד – הבריות דחו חכמים איסורם. וכן עיקר כפי הדעה השנייה.

2. אם ירדו גשמים על האבנים ושקעו במים כל עוד רישומן ניכר היינו שרואים בחוץ עוד חלק מהאבן מותר ליטול כדי להשתמש בהם, ואין באבנים אלו לא משום חשש סותר היינו שאין הן חלק מרצפת – הקרקע שכשנוטלן כאילו סותרת, וכן אין פה חשש משום טוחן שכשמרים את האבן טוחן את העפר סביבה.

3. א. צרור אבנים שעלו בו עשבים מותר לקנח בו ואע"פ שעלולים העשבים להיתלש וודאי איכא כאן איסור תולש בכל אופן כיוון שאין זה פסיק רישא משום כבוד הבריות לא גזרו.

ב. מסתימת לשון השו"ע למדו האחרונים שגם אם האבנים מונחות על הארץ וביניהן עלו העשבים ואם ירים את האבן איכא איסור תולש מדרבנן משום שמחזי כתולש (ועי' בעניין זה סי' של"ו סעיף 5 וסעיף 8 ובמ"ב וביה"ל).
בכל – אופן פה התירו משום כבוד – הבריות.

4. א. אסור לטלטל רגב אדמה כדי לקנח בו מפני שאינו ראוי לקינוח אלא הוא נפרך ולכן יש עליו איסור טלטול.

עמוד 152

ב. בַּחֲרָסִים אסור לקנח אפילו בחול משום סכנה שינתק שיני הכרכשתא שהם המעיים התלויים בפי הטבעת.

5. א. היו לפנינו בשבת: צרור אבנים וכן אזני חרס חלקים מקנח בחרס משום שהצרור הוא מוקצה (אם לא הכינו) ואזני – החרס (אע"פ שמובא בגמ': שיש בהם – חשש כשפים) חלקים אין בהם סכנה ואינם נחשבים מוקצה.

ב. אם החרס שלפניו היה מחוספס יקח את צרור – האבנים ואפילו הוא מוקצה מכיוון שבמחוספס יש סכנה.

ג. אם היו לפניו: צרור – אבנים ועשבים תלושים – יקנח בעשבים משום שהם אינם מוקצים, וזה דווקא אם היו העשבים לחים, אבל אם היו יבשים לא יקנח בהם אלא בצרור משום שעשבים יבשים מחתכים את הבשר.

ד. מובא במ"ב: מותר להפנות אחרי הגדר של שדה חברו.

ה. וכן מובא: מותר ליטול צרור לקנח בו אפילו בשבת מן השדה עצמו, אבל אסור ליטול אבן מן הגדר ואפילו בגדר עבה שאינו עושה בה נקב משום שמחזי כסותר.

6. מותר לקנח בשבת בעשבים שבשדה בתנאי שלא יתלשם ממקומם שבוה איכא איסור תולש. ומשום איסור

עמוד 153

השתמשות במחובר לקרקע – זה לא גזרו בירק אלא רק באילן.

7. א. אדם שאינו יכול ליפנות ורפואתו שימשמש בצרור (= אבן) בפי – טבעת כדי לנקות סתימתה לא ימשמש בפי – הטבעת כדי לנקות סתימתה לא ימשמש בשבת כדרך שממשמש בחול משום שיתלוש שערות ואפילו שלא מתכוון בפסיק – רישא אסור.

ב. לכן יכול למשמש כלאחר – יד, פירוש: שאוחז הצרור בדרך משונה כגון ב2 אצבעותיו בלבד (ולא בכל היד) וממשמש. ויעשה זאת בנחת ולא בכוח.

8. במקרה של סעיף 7 – אם רוצה למשמש בברזא = היינו מקל – עץ או פתילה שמכניסים בפי – הטבעת (כפי שמבואר בסיי שכ"ח) ג"כ צריך לעשות זאת כנ"ל בשינוי ויאחזנו בשני אצבעותיו ולא בכל – היד. ואסור לאת בברזא כיוון שמכניסה לגוף כדי להוציאה אינה בטלה לגוף והרי הוא כמוציא בפיו ובמרפקו לרה"ר שאסור מדברי סופרים, אבל דבר שבלוע בגוף מותר לצאת בו כגון לבלוע מרגלית או זהב ולאת בו לרה"ר. וברזא אפילו שתקועה כולה בגוף אסור לצאת בה כי אין זה כמו שבולע אבן או מרגלית שהופכת לחלק מגופו ואינו יכול להוציאה.
9. א. אסור להפנות בשדה – ניר שהיא שדה שנחרשת ועומדת לזריעה ובגלל החרישה מצויים בה רגבים וגומות

עמוד 154

- רבות משום החשש שיבוא להשוות גומות (שמא ישכח ויקח מהרגבים שלפניו ויעבירם לתוך הגומות [ועל – זאת חייב בתוך ביתו משום בונה ובשדה משום חורש] שמשווה פני הקרקע ומכין אותה לזריעה).
- ב. ואם אותו שדה – נור שייך לחברו ולא שלו אפילו בחול אסור להפנות שם משום שדש בנירו ומקלקל תלמי – החרישה.
10. א. אבנים גדולות – שבונים מהם בשדה מושב – ארעי של בית – כסא מותר לְצַדְדֵן ז"א להעמיד הדפנות שמכאן ומכאן וי"א שזה התירו דווקא באבנים שמיוחדות לכך לפני שבת.
- ב. להניח אבן למעלה שתכסה על הראשונות המ"א אוסר משום אוהל (ואע"פ שהוא אוהל עראי) אבל הא"ר והמאמר – מרדכי מתירים גם בזה.

סי' שי"ג: טלטול דלת וחלון והמנעול בשבת

1. א. בזמנם היו חלונות שהיו מיועדים לסתום האור או האויר שלא היו כמו שלנו מזכוכית אלא מלוחות עץ ויש והם נקראים פקק – החלון כדי לומר שהם סותמים הפתח או שנקראים סתם לוח.
- ב. פקק החלון או הלוח יכולים להשתמש בו לסתום בשבת החלון אפילו אם לא קשרוהו לחלון לפני שבת (שאז ודאי נחשב חלק מהבית, ואין בזה כל בעיה) משום שדרכו לסבור ולפתוח את החלון אין

עמוד 155

- זה נחשב בונה.
- ג. אם פקק – החלון חדש ולא השתמשו בו עוד צריך שיחשוב עליו לפני – שבת שישמש לו לסתימת – החלון ובה יכינו.
- ואם פקק – החלון ישן – הוא כבר נחשב לכלי – ואין כל בעיה.
- ד. אם מדובר בכיסוי – חלון שאין דרך לבטלו לעולם לסתימת – הקיר כגון כשרוצה לסתום בבגד ורוצה לבטלו לשם סתימה רק לפי שעה – מותר לסתום בו ואפילו לא הייתה דעתו עליו מלפני – שבת.
- ה. פקק – החלון – אפילו אם בא לסתום ארוכה שבג ג"כ לא נחשב כבונה כי האוהל (= הבית) כבר עשוי והוא רק מוסיף על האוהל וגם שזה ארעי.
- ו. בעניין זה: אם מת אדם בבית בשבת יפקקו את חלון – הבית שלא תצא הטומאה (כפי שמופיע במשנה האחרונה של מסכת שבת – וע"ש בפרוטרוט) רק לפני שמת האיש כי לאחר –

מכן מיקרי תיקון גמור, ומה שמותר לפני המוות – כי אז לא הוי אלא תוספת לאוהל – עראי. זו דעת ר"י הלוי. אבל המ"א חולק וכותב שמותר גם אחרי המוות לפקוק החלון כי מה שבבית כבר נטמא ואין בזה שום תיקון אלא רק לגבי מה שעתיד להיכנס לבית (ובשע"ת מצדד כדעת המ"א).

עמוד 156

ז. מקל שמתקינים אותו לנעול בו דלת ג"כ אין – צריך לקשור אותו לדלת, אבל מכיוון שהוא יותר דומה לבניין מפקק החלון לא נ"י במחשבה שיחשוב עליו מאתמול אלא בזה צריך שיתקין אותו לכך. ולגבי צורך ההכנה שיכינו לפני שבת חלקו רש"י ור"ת: לדעת רש"י צריך שיתקנו לשם פְּלִי שיהא ראוי לשימוש אחר כגון להפוך בו זיתים או לפצוע בו אגוזים וממילא יהפוך הקנה לכלי ויהא מותר להשתמש בו, ולשיטת רש"י נ"י בזה: שיתקין את הקנה לסגירת – הדלת. וע"ז נחשב לכלי שמלאכתו להיתר⁴⁶ ומותר לטלטלו [הערה: כשהקנה הופך לפְּלִי – יוצא מתורת בניין].

-קיר

-דלת

-קנה

ח. במשנה – ברורה לא כתב זאת אך נראה ע"פ מה שכתבנו בעניין פקק – החלון בדין ג' שגם פה אם כבר מדובר בקנה – נעילה ישן שכבר השתמשו בו אין צריך להכינו. וצ"ע.
ט. להלכה כתב המ"ב שלעת הצורך יש להקל כשיטת ר"ת, כי כך סתם השו"ע (הלאה בסי' ש"ח בסעיף 10).

י. כשכתבנו שמותר לטלטלו (את הקנה) הכוונה שמכיוון שהפך לפְּלִי הרי מותר לטלטלו אפילו שלא לצורך גופו או מקומו אלא לכל צורך שהוא ואפילו צורך קצת.

עמוד 157

י"א. נָגַר (= בריח שתוחבים בקיר או במפתן כדי לנעול הדלת⁴⁷) שיש בראשו גלוסטרא (= מין כדור עבה שגורם לקנה להיות כלי שיכולים להשתמש בו למלאכות שונות כגון לדוך בו פלפלים או לכתוב בו) מותר להשתמש בו לנעול הדלת ואפילו אם קשור בחבל דק מאוד שאינו ראוי להיות ניטל בו (ז"א שאם רוצה לטלטלו מיד נקרע) ואפילו אם אינו קשור בדלת ממש אלא בבריח – הדלת או במזוזה שאחרי – הדלת ואפילו אם החבל הוא ארוך ומונח על הארץ.
- אם יש בראשו גלוסטרא מותר ואפי' קשור בחבל דק. ואפילו אינו קשור בדלת אלא בבריח ואפילו החבל ארוך ומונח בארץ.

י"ב. אם אין בראש הנגר גלוסטרא [ואז אין הנגר כלי שאין יכולים לאחוז בו להשתמש בו למלאכות שונות] אז צריך יותר היכר שהוא עומד רק לנעילה שלא יהיה נראה כבִּזְוָה. ולכן: אם הנגר קשור בדלת עצמה מותר להשתמש בו ואפילו החבל דק ונפסק מיד כשמושכים הנגר ואפילו החבל ארוך ומונח על הארץ.
ואם הנגר קשור בבריח הדלת (או במזוזה): מותר רק אם החבל עבה ואין חשש שיקרע ואין זה משנה אם

עמוד 158

החבל מונח בארץ או מתוח – חייב שיהיה חבל קשור בקשר חזק.

⁴⁶ שמלאכת – הנעילה היא מלאכה מותרת
⁴⁷ במיוחד בנָגַר ממקל שמתקינים לדלת הוא שהוא דומה לנָגַר

אם אין בראשו גלוסטרא

אם קשור בדלת עצמה: מותר אפי' כשהחבל דק ואפילו ארוך ומונח בארץ.

אם קשור בברית – דלת: מותר רק אם החבל עבה ואפילו כולו מונח בארץ.

י"ג. מתי יש איסור על שימוש אפילו של נגר עם גלוסטרא? כאשר אין קשור כלל ואז לאחר שמשתמש בו שומטו בקרן – זוית וזה דומה לנגר שמשתמשים לצורך הבניין שמשליכים גם אותו לקרן – זוית ודומה לבונה ולכן אסור. ולדינא פסק הט"ז שהקשירה היא לעיכובא, אבל בא"ר כתב שלעת הצורך יש לסמוך על המקילים אף בלי קשירה כיון שיש גלוסטרא, אבל הגר"א כותב כט"ז.

ואם הנגר מחובר לדלת ומושכין אותו ותוחבים אותו בחור מותר לכו"ע אפילו בלי קשירה.

2. א. כל נגר שדיברנו בסעיף הקודם מדובר שהאסקופה (= העץ או החומר שמכסה את המפתן בחול) גבוהה מעל הארץ וכשנכנס הנגר בתוך האסקופה אינו יוצר חור בקרקע, אבל אם נפחתה האסקופה עד כדי שכשמכניס את הנגר יוצר חור בקרקע אז אסור – וזה מדובר בכל סוגי הנגרים ואפילו ביש בראשו גלוסטרא והוא קשור בכולם הוי בונה.

עמוד 159

ב. אם עשה לנגר במו ידיו בית – יד (= כמו הגלוסטרא שהזכרנו קודם) מוכיח בזה שזה כלי ולכן לא מחזי כבונה כיוון שאין זו הדרך לשקע כלי בבניין לבטלו שם ואפילו אם אינו קשוב ג"כ מותר. אבל זאת דעת הב"י כשלעומתו הגר"א מציין שלדעת רש"י והטור אין היתר כזה.
ג. אנשים שיש להם בריח בשער מותר להם לסגור אותו כי אם אדם עושה לכתחילה נקב שימש את הנגר⁴⁸. ולכן אם מכין אדם מתחילה אין איסור אם יש שם שרשרת לבריה זה הוי כמו שכשה לו בית – יד שמותר אפילו אם אינו קשור ואפילו בנפחתה האסקופה. ונראה למ"ב שבמקרה כזה אף הגר"א שמחמיר בעשה לו בית – יד לדעת רש"י יודה שיש כאן להקל כי ישנו צירוף של שני טעמים: טעם ראשון כפי שכבר הבאנו שמקל הב"י בדין הקודם, וטעם שני שבמקום שהכין את הנקב מתחילה מתיר הט"ז ודעימיה.

3. א. פתח שאינו עשוי לכניסה ויציאה תדיר אלא לעיתים רחוקות משתמשים בו כגון שהוא בכניסה האחורית וישנה שם דלת סוגרת שחוסמת כל הפתח עד הארץ ("נגררת בארץ") ואין לה ציר שמראה שזו דלת ולא סתימת – בניין הרי אסור להשתמש בפתח זה לסגירתו אם היה פתוח כיוון שמחזי כבונה (מוסיף סתימה לבניין הגדר).
ב. אבל אם היה לפתח זה ציר ואפילו אם כעת אין ציר

עמוד 160

אלא שהיה פעם לפתח זה ציר וניכר הדבר מותר לנעול דלת⁴⁹ זו אבל זה רק אם קשרה ותלה את הדלת ובמקרה כזה מותר לפתחה אפילו כשנוגעת בארץ כיוון שכשנועלה הוא מגביה אותה מהארץ ומניחה על האסקופה.

ג. פתח שאין לו ציר מותר לנעולו רק אם היה מוגבה מן הארץ ואפילו כמלוא הנימא רק שלא תיגע הדלת בארץ גם בשעת הפתיחה. והטעם שמותר משום שלא נראה כבונה כיוון שהם קבועים ותלויים כבר קודם במקומם ואינן נגררים על הארץ.

⁴⁸ ועושה לו טבעת ברזל לנקב זה כמו שעשה לבריה בית – יד. ולא מחזי כבונה (הט"ז)
⁴⁹ איזה סוג דלת מותר לנעול עי' בסעיף 4 דין א'

ד. ופתח שעשוי לכניסה ויציאה תדירית אפילו לא היה לו ציר מעולם והוא נגרר על הארץ (מלשון השו"ע משמע שבעינן בכ"א שיהיה תלוי אבל מהרמ"א משמע שמקל אפילו לא קשור כלל אם יש לדלת אסקופה למטה והמ"ב מקל כרמ"א מותר כיוון שידוע שזה פתח ולא מחזי כבונה (וע"ע בסעיף הבא).

4. א. הדלת שדיברנו מקודם בסעיף 3 היא דלת שניכר בה שאינה סתימה כגון דלת העשויה ממחצלת של קנים או פרצה שגדרו אותה בקוצים וכד', אבל דלת העשויה מלוח אחד שנראית כמו סתימת – קיר ללא כל תיקוני – דלת עליה⁵⁰ או דלת שאין לה אסקופה תחתונה ולכס נראית כנ"ל וכשפותחים דלת זו שומטים אותה ואינה חוזרת

עמוד 161

למקומה – הרי אפילו אם יש לה ציר – לדעת השו"ע אין לנעול בה⁵¹. אבל הרמב"ם אוסר רק בתרתי לריעותא. ז.א. כאשר יש לוח אחד וגם אין לה אסקופה ובאחד אינו אוסר וכך נטו האחרונים להקל כדעתו.

ב. גם לדעת השו"ע שאם הדלת (הלוח) היה קשור אף שהוא נגרר בארץ כשפותחים אותו מותר כיוון שפה מדובר בכניסה תדירות ומקלים מסעיף 3 (דין ג').

ג. אבל דלת שאינה לוח אחד אלא קרשים רבים מותר לסגרה אף שכאשר פותחים אותה שומטים הצידה ואין לה ציר אבל יש לה אסקופה ואפילו אינה קשורה כלל.

ד. מקום שנועלים בהרבה קרשים נפרדים וישנן מסילות למטה ולמעלה והקרשים נכנסים שם מכניס הקרשים בשבת (ואפילו מכניס כל קרש בפני עצמו) כיוון שלא דמי ללוח אחד שסותם.

5. א. שידה תיבה ומגדל שבנויים כך שיש להם פתח מן הצד ולסגירת הפתח יש להם שני צירים אחד למעלה ואחד למטה שמחזיקים את הדלת והצירים תקועים בתוך החורים. אם השתחרר קצת הציר התחתון מהשקע שלו בדופן מותר לדחוק אותו ולהחזירו למקומו כיוון שהעליון במקומו ואין חשש שיבוא לחזקו ע"י תקיעתו בחוזק כגון ע"י מסמרים או שיתחוב קרשים קטנים

→ חור הציר

→ חור הציר

עמוד 162

לתפסו בחוזקה. אבל אם יצא הציר התחתון לגמרי ממקומו אסור להחזירו אפילו אם הציר העליון עדיין תפוס משום שכאן חוששים שמא יתקעו בחוזק ע"י סכין⁵² או יתדות וזה כבר נקרא מכה בפטיש.

ב. אם החור שתפוסה הדלת הוא באמצע התיבה ששם לא שייך לגזור כ"כ שמא יתקע ג"כ גוזרים אָטו מן הצד (כ"כ במ"א ובמחצית השקל הביא עוד דעות ויש לעיין שם יותר כדין להבין בדיוק הציור)

ג. אם יצא הציר העליון הרי אפילו אם רק יצא קצת מהציר התחתון אסור להחזירו למקומו אפילו ע"י שידחקוהו חזרה כיוון שכשיצא העליון הרי הדלת רופפת והוא מחזירה ליציבות (אם תוקע התחתון) במידה מסוימת [ויש בעניין זה מחלוקת ראשונים אם האיסור הוא מדרבנן או מדאורייתא].

⁵⁰ ולעניין ציר ראה בסוף

⁵¹ וזה מדובר אף בדלת של פתח כניסה תדירות!

⁵² כן לשון המ"ב אבל כנראה כוונתו לכלי כמו יתד עץ שיתחוב אותו לחור כדי שיתפוס את הציר בתוך חורו בחוזק.

6. א. מיטה של פרקים [= שעשויה חלקים חלקים שיהיה אפשר לטלטלה] אסור להחזירה ולהדקה ובטעם האיסור חלוקים, א"כ לכו"ע הוא דאורייתא. מי שסובר שאין בניין בכלים אוסר כאן משום מכה – בפטיש כיוון שמכניס רגל המיטה בצורה חזקה למקומה ומתקן הכלי. ולמי שסובר יש בניין בכלים יש פה גם איסור בונה [ועיין ס"י שיי"ד ס"א ובגר"א שם].
ב. ואם מיטה זו דרכה להיות רפויה [דהיינו שאין מקפידים שרגל – המיטה מתנועעת בצורה רפויה

עמוד 163

בתוך החור – כן דעת הראב"ד – ולשיטתו כל שאין מעמידם בדוֹחֵק = בחוזק הרי זה נקרא רפוי, אבל הסמ"ג כתב שדווקא דבר שיש בו אומנות והשקעת - כוח אסור]. מתר לכתחילה להרכיבה בשבת. ובלבד שייזהר שלא יהדקנה. ואם היא רפויה ואינה רפויה אסור [ויש לעיין למה בדיוק מכוונת הגדרה זו].

ג. פוס של פרקים (= דהיינו שאשפר לפרק החלק העליון מהרגל) מותר לפרקה – לפי דעות אחדות⁵³ - וכן להדקה בחזרה וטעם הוא משום שאין הדרך להדק הפוס אל הרגלית בחזקה ואין לחוש שמא יתקע. אבל יש חולקים עליהם וסוברים שדין הפוס פְּדִין המיטה וטעמים משום שעכ"פ גם דברים שלא כל – כך חשוב להדקם אנשים מהדקים ללא מחשבה וכן הדרך, א"כ יש לאסור כמו במיטה.

ד. דין הפוס שכתבנו ששייך גם בדברים דומים כגון סטנדר (= עמוד) שמתפרק.

ה. אם דרך הכלי להיות מהודק בחוזק אע"פ שעכשיו הוא רפוי אסור להדקו ובוזה אף הטור יודה שאסור.

ו. כיסויי כלים אפילו אם עשויים כך שדרכם להיסגר בהידוק רב על הכלי מותר לסגור ולפתוח אותם

עמוד 164

משום שזהו דרך שימושן לפתחן ולסגרן תמיד וכ"כ הט"ז.

ז. גם כלים אלו שאמרנו כאן שאסור לפרקן ולהחזירן מ"מ מותר לטלטלם, ורק מנורה של פרקים [שמזכרת בסוף סימן רע"ט] והדומים לה אסורים בטלטול שדרכם להתפרק, אבל שאר הכלים מותרים בטלטול.

7. א. קורה שנשברה [= דהיינו ששני חלקיה נופלים ורוצה לסמכם], מותר לסמכם בדבר ששימושו היה ככלי ומותר בטלטול כגון ארופות - המיטה בצורה כזאת שהשברים יסמכו עלהקשר ולא יפלו יותר, אבל אסור להעלות השברים למעלה ממקומם ע"י הסמיכה הזאת שבזה הוי בונה.

ב. וזה שהתרנו זה רק בסמיכה רפויה שיוכל ליטול את ארופות – המיטה משם כשירצם אבל להדק את הסמיכה אל הקרשים בחזקה אסור משום שמבטל פְּלִי מהיכנו [= ממוכנותו לשימוש] אבל אם הקורה לא נתחבת בחזקה מותר [מ"א וש"א]

ג. אם רוצה לסמוך בדבר שאינו כלי כמו ארופות – המיטה, אלא עץ בעלמא כמו מקל שמוכן לטלטול (כיוון שאחרת ודאי אסור) מ"מ המ"א אוסר לסמוך בו כיוון שדמי לבונה [כי זה מקל סתם]. אבל הא"ר ותו"ש חולקים עליו ומתירים בכל דבר שמותר לטלטלו ולצורך זה נחשב כלי. ובפמ"ג מצדד אפילו לומר שלפי דעות אלו במקל מותר אפילו להדקו כי ביטול פְּלִי

⁵³ דעת הטור ודומיה.

עמוד 165

- מהיכנו שייך רק בדבר שיש שם כלי עליו ולא במקל בעלמא. אבל למ"ב אין נראה לומר זאת כיוון שלדעתו האיסור שלא לבטל כלי מהיכנו הוא לאו דווקא בכלי אלא בכל דבר שמטלטלים בשבת ולא פלוג רבנן במילתייהו ואסרו כל דבר שהיה מותר לטלטלו וע"י הטלטול יגרום שלא יוכלו להשתמש בו ולא דווקא כלי [= שער – הציון אות ל"ז].
8. א. ספסל שנשמטה אחת מרגליו אסור להחזירה אפילו בצורה רפויה גזירה שמא יתקע ויהדק. ויש מי שמחמיר שאפילו לשים את החלק השמוט על ספסל אחר שיסמכנו אסור (מטעם הגזרה הנ"ל) והרמ"א בסי' ש"ח סתם להחמיר כדעה זו.
- ב. ואם הניח את החלק השמוט לפני שבת על ספסל אחר לסמכו וישב עליו מותר לשבת עליו גם בשבת משום שלא חיישינן שמא יתקע.
9. א. מי שתקע עץ בעץ בין שתקע במסמר או שהידק את העצים חזק עד שנתאחדו הרי זה תולדת בונה.
- ב. וזה בין בעצים של בנין ובין בתיקוני כלים, וכן מי שתוקע בתוך הקרדום שיהיה לו בית – יד, וכן מי שתוקע גזר עץ בתוך הבית יד של הקרדום כדי להדקו. כל אלו חייבים משום תולדת בונה.
- ג. המפרק עץ תקוע חייב משום סותר, אבל זה רק אם התכוון לתקע ע"י פעולה זאת (= רמב"ם).
10. א. חצר שהוצפה במי – גשמים יכול לזרות בה בשינוי דווקא תבן כדי שיספוג

עמוד 166

- המים ואין זה נחשב כמוסיף על הבניין בשבת, וזה משום שתבן אינו דבר מוקצה שכן ראוי למאכל בהמה, אבל אם היה זה טיט וחול דהיינו דבר שמבטלים אותו אתי לאשוויי גומות איתם ואסור להשתמש בהם, ודווקא כאן שבא לתקן החצר אסור כי דמי לבניין, אבל במקרה אחר כמו שיש שמפזרים חול בבוקר בבית כדי לכסות הרוק מותר לעשות זאת משום שמותר לכסות הרוק באפר כיוון שאין כוונתו לבניין [ועי' סי' ש"ו בסופו].
- ב. יְשֻנָּה ע"י שייתן את התבן לא בסל או בקופה אלא יהפוך הקופה ומניח התבן על שוליה, אבל ביד ללא שינוי – אסור, אבל ע"י גוי מותר אם יש בו הרבה צורך ככל הדברים שהם שבות – דשבות.

סי' ש"ד: דברים האסורים משום בניין וסתירה בשבת

1. א. בניין וסתירה שייכים גם בכלים ולא רק בבניין אם הם כלים שלמים, ואפילו קטנים ביותר.
- ב. וכן שייכים בניין וסתירה בכלים אפילו אם הם שבורים אם הם גדולים ומכילים למעלה מ-40 סאה שאז יוצאים מדין כלי ויש להם דין אוהל.
- ג. אבל כלי קטן פחות ממי' סאה שבור שדיבְּקו שבריו בְּזָפֶת והוא סְגוּר מותר לשברו כדי לקחת מה שבתוכו, ובפמ"ג מצדד להתיר לשברו גם שלא בְּמָקוֹם שֶׁמְדוּבָּק בְּזָפֶת. אבל אסור גם כאן לנקב אותו נקב יפה שיהיה לפתח הכלי שזה סותר

עמוד 167

שאסור, וכן אסור להתיז ראש הכלי בצורה שְׁתִּיפָה את הכלי. ובט"ז מחמיר כאן אפילו בנקב קטן שאינו רשאי להכניס ולהוציא עכ"פ מדרבנן אפילו בחבית כמו שלנו שהיא שבורה. ואם עושה נקב גדול שבנוי להכניס ולהוציא יש בזה איסור תורה [וכן משמע בביאור הגר"א].

ד. בכלי שמותר לשברו – שכתבנו בדין הקודם – כתבו האחרונים שאם יש חבית שמחוזקת ע"י חישוקי ברזל סביבה אסור להסיר החישוקים כדי לקחת מה שבתוכה [ואין זה דומה לחבית שבורה שדיבקו שבריה בזפת משום שכאן זֶה דרך חיזוק ובכלי שמחוזק ע"י חבלים שקושרים חלקיו יש להתיר אפילו ע"י ישראל.

ה. אם הכלי שלם אסור לשברו אפילו בצורה שרירותית בלי שְׁמִיפָהוּ מטעם סתירה ואפילו שסותר מהתורה הוא דווקא בכדי לבנות שאל"כ הרי הוא מקלקל אבל מדרבנן זה נאסר⁵⁴. ואסור לנקב בכלי כזה אפילו נקב בעלמא ז"א שאינו טוב להכניס ולהוציא וגם שנקב זה אינו שובר החבית ואין פה סתירה בכל אופן אסור שמא יבוא לעשות נקב שחיבין עליו ואפילו אם יש בכלי כבר נקב אסור להרחיבו, ואפילו

עמוד 168

אם אינו מרחיבו כך שיוכלו להכניס ולהוציא דרכו אסור עכ"פ מדרבנן.

ו. יש מחלוקת בין המחבר לרמ"א אם מותר להרחיב נקב שעשוי כבר בלי שיתכוון לכך אלא דרך אגב וזה פסיק רישא שהנקב יתרחב. כגון אם מותר לתקוע סכין בחבית בשבת לאחר שבע"ש היה תקוע שם ונוצר כבר נקב, וזה פסיק רישא שאם יוציאו ויכניסו לנקב יתרחב החור אעפ"כ מתיר המחבר כיוון שעיקר האיסור מדרבנן ופה אינו מתכוון לזה.

אבל הרמ"א חולק וס"ל שמקרה כזה מותר לתקוע הסכין בחבית רק אם הכניס והוציא כבר את הסכין משם לפני שבת שאז נתרחב קצת הנקב לפני שבת ואז לא הוי פסיק רישא, אבל לולא – כן אסור אפילו שזה פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא והאיסור רק מדרבנן כיון שהוא סבור שפסיק רישא אסור אף במילי – דרבנן.

להלכה מקילים בשעת צורך גדול במקום שאינו מתכוון לעשות הנקב משום שאין צריך אותו והוי מלאכה שאין צריך לגופה וזה קל משאר איסורי דרבנן משום שזה ג"כ מקלקל וגם נעשה כלאחר – יד ודווקא

עמוד 169

במקרה כמו שלנו של חבית.

ז. אבל במקרה שמוזכר הלאה בסיף י"ב לגבי כותל שזה בניין ממש ותקוע בו סכין אם מותר להוציאו, וכן לגבי חבית שמחזקת 40 סאה שיש בה בניין לכו"ע כי היא אוהל ולא רק פְּלִי – שם אם מתכוון להרחיב הנקב עובר על תולדת בונה = קוֹדֵחַ.

ואמנם אפילו כאן מצדדים הרמ"א והגר"א והט"ז להקל אם אינו מתכוון כיוון שהוי מלאכה שאין צריך לגופה וגם הוי מקלקל וגם הוי כלאחר – יד, אבל העולם נהגו לאסור זאת משום שנראה כעושה נקב בכותל אבל החולקים עליהם התה"ד והשו"ע והרמ"א מחמירים בזה לאסור ולכן אין להקל בזה אפילו בשעה של צורך גדול, [במיוחד שבקיר יכול להגיע לסותר ע"מ לבנות דאורייתא אם הנקב יהיה מרווח כדי לחזור ולתחוב בו סכין].

⁵⁴ והגר"א מצדד בדעת הפוסקים שסוברים שאין סתירה בכלים אפילו בכלי שלם (= אם לא כשמתקן הכלי ע"י שבירתו בצורה הרצויה לו).

2. א. היה בחבית נקב ונסתם [= אפילו היה זה מקום הברז על החבית שהחליט להחליפו וסתמו, ועכשיו בא לפתחו] אם הנקב היה למטה מן השמרים (= מדובר בחבית יין) אסור לפתחו כַּיִּנּוּ שהלחץ על מקום זה – שהוא תחתון – גדול, וודאי שהסתימה הייתה טובה ולכן נחשב לפותח נקב חדש

עמוד 170

[= ובמקרה כזה אסור אפילו לפתוח נקב קטן שאין עשוי להכניס ולהוציא על – ידו] ב. אבל אם הנקב הסתום הוא למעלה מן השמרים מותר לפתחו מחדש ואפילו אם הוא נקב גדול, משום שאותה סתימה אינה נחשבת סתימה כי לחץ היין שם קטן. 3. א. י"א שבמקום שהיה בחבית כבר נקב קודם [בתנאים שאמרנו שמותר קודם דהיינו מעל לשמרים] מותר לפתוח הנקב אפילו ע"י שינקבו במקדח המיוחד לכך כמו שאין זה נחשב בכלל סתימה, ומותר לפתוח גם במגופה שסותמים בה כלים ואפילו אם היא מיוחדת לפתיחת סתימה כזאת – מותרת. ב. והכל – בו אסור לפתוח מקום סתום כזה ע"י נְקִיבָה אלא בחבית של חרס ששם א"א לסתום בצורה טוטאלית ותמיד תהיה הסתימה קצת רופפת ולכן מותר, אבל בחבית של עץ אסור משום ששם אוטמים את הנקבים בצורה מאוד מהודקת (ע"י ששמים בפנים חתיכת עץ באותו גודל וחותכים את המיותר) ולכן פתיחתו ע"י נקיבה היא פתיחת נקב חדש. והא"ר כתב שרוב הפוסקים חולקים על חומרת ה"כל – בו"

עמוד 171

אבל הפרי – מגדים והחיי – אדם כתבו להחמיר כמותו. 4. ברז שבחבית שאין יכולים להוציאה מותר לקחת ברז אחרת ולהפכות על הברז הראשונה [אם אינה כנגד השמרים אלא למעלה מהם כפי שכתבנו] כדי להפילה לצורך שתיית היין בַּשְּׁבֵת. 5. א. מותר לַתֵּת קֶנֶה חלול (בתור קש – שתייה) בתוך חור החבית כדי להוציא יין מכיוון שהקנה מיוחד לכך ואי התוקעו מתקן כלי, בכל אופן המ"ב כותב שלא יתקע בחזקה שבזה יש משום גמר מלאכה. ב. ומותר לעשות זאת אף אם הקש = הקנה הזה חדש ולא היה בחבית זו מעולם. ג. ואע"פ שאינו יודע אם יגיע לְמִידָתוֹ והוא רק בּוֹדֵק אם הקנה הזה טוב – מותר כיוון שלא חוששים שיתקנו. וכן כתב בב"י שאפילו אם הקנה פגום מותר לתת אותו בחבית ולא חוששים שמא יתקנו. ד. אבל לתת עלה של הדס ולקפלו שישמש כמְרַזָּב בזה אוסרים. ובטעם הדבר נחלקו בגמ' חד אמר משום שחוששים שמא יעשה מרזב⁵⁵ [ז"א אם יראה שמותר לעשות מרזב מהדס ילך לעשות מרזב גדול] וחד

עמוד 172

אמר משום שמא יקטום על ההדס מהענף ויתלוש בשבת ונפ"מ בין 2 השיטות שלפי השיטה השנייה אם יש לו הרבה עלים תלושים ומוֹכְנִים אין חשש ולפי הדעה הראשונה אסור, והרא"ש והטור פסקו כמ"ד שמא יקטום והמחבר פסק כמ"ד שמא יעשה מרזב. 6. א.

⁵⁵ כיוון שבַּעֲלָה ההדס צריך לקפלו וא"כ עושה בו מעשה לכן חששו אבל בברזא או קנה חלול שכתבנו בדין א' זה מותר כי מכניסם כמו שהם.

לנקב מהצד	לנקב מלמעלה	להתיז הראש בסייף	
חבית שדיבק שבריה	אסור זו גזירת חז"ל משום שעושה פתח.	אסור כנ"ל אלא"כ יש עליה מגופה ואותה נוקב שם לא גזרו ⁵⁶ .	מותר ואפילו חבית עמה כי אין פה בניין וסתירה ולא מכוון לעשות פתח ⁵⁷
חבית שלמה	אסור כנ"ל ↑ (וכאן אם החבית גדולה ⁵⁸ יכול להיות בניין וסתירה דאורייתא.	אסור אבל אם יש עליה מגופה מותר להתיזה	אסור. אבל אם יש עליה מגופה מותר להתיזה
מגופה	אסור כנ"ל	מותר	מותר

עמוד 173

- ב. מותר ג"כ לקרוע עור מעל חבית כדי להוציא היין ובלבד שלא יתכוון עי"ז לעשות מרזב.
- ג. הטעם שכתבנו בטבלה שמותר לנקב המגופה מלמעלה משום שאין זו דרך לעשות פתח כי נופלים לשם עפר וצרורות.
7. א. חותמות של כלים [= כגון שידה, תיבה ומגדל שהכיסוי שלהם קשור בחבל ומהודק רק עליהם] מותר להתיר את הקשר אם אין זה קשר של קיימא⁵⁹ שהרי עומד לזה שיתירוהו וכן מותר לחתוך קשר זה בסכין ואין זה נקרא סותר משום שאין זו סתירה גמורה.
- ב. אם מותר להתיר הקליעה של החוט בזה יש מחלוקת, שהבה"ל הביא שלדעת הרמב"ם יש פה איסור.
- ג. פותחים של עץ או מתכת שמורכבים על כלים שנתקעו אסור לשבור אותם או לנתקם מהכלי שכן הם חלק מהכלי ויש בה איסור סתירה, ולהיפך במרכיב יש בניין.
- ולכן אסור להסיר מהמזוודות את הפותחים שנתקעו או לשבור אותם אם אבד המפתח. ובעניין מזוודות יש סוברים שאין זה דומה לסתם כלי וסתירה גרועה היא כיון שאין צריך לשבור שום דבר (= מ"א).

עמוד 174

- ד. לכו"ע אסור לקבוע צירים בכלי במסמרים שזה תיקון מנא, ובח"א כתב שאפילו ע"י גוי אסור שזה מלאכה דאורייתא.
- ה. בתיבות יש שמקלים וסוברים שאין שם סתירה⁶⁰, והמחבר הביא דעות המקילים כדי שיסמכו עליהם בשעת – הדחק וכתב שיש להתיר ע"י גוי, ויש שכתבו שדווקא יעשו זאת במקום הפסד מרובה או שנחפו לצורך מצווה.

⁵⁶ ואין למגופה חיבור עם החבית ולא נאסרה הנקיבה מלמעלה.

⁵⁷ אלא "להרחיב מוצא שפתיה", ודווקא לצורך אורחים ולא לעצמו.

⁵⁸ מכילה 40 סאה. כפי שכתבנו בסעיף 1.

⁵⁹ שאלה: מלשון המ"ב משמע שמדובר פה בקשב, דהיינו שאינו קשר פרפר, כי אחרת אין בזה חידוש וא"כ מדוע התירו פה

להתיר קשר זה? תשובה: באמת כוונתו לקשר פרפר ובא לומר שאע"פ שברור שמדין קשר אין פה בעיה הייתי אוסר בגלל

סתירה בכלים וקמ"ל שאין פה סתירה אבל קשר שאע"פ שברור שמדין קשר אין פה בעייה הייתי אוסר בגלל סתירה בכלים

וקמ"ל שאין פה סתירה אבל קשר של קיימא אסור להתיר (כ"כ בשמירת שבת).

⁶⁰ אלו הדעות שסוברות שאין סתירה ובניין בכלים כלל – שהובאו במ"ב בס"א.

ו. כל זה שכתבנו בשבירת הפותחת אבל לפתוח אותו בסכין או במחט מותר, ואפילו בדלת של בית.

8. א. מה שאמרנו בסעיף הקודם זה שאמר שאסור לשבור כלים גמורים משום סתירה אבל חותלות [= שהן סלי נצרים שמשאירים בהם תמרים גרועים להתבשל] שאינן כלים גמורים⁶¹ [= משום שאינם עשויים לשים בהם כל דבר אלא עשויים רק לצורך התמרים]

---

⁶¹ יש לברר יותר מהו גדר "כלי גמור"